Årsmelding 2019

Innhold

1. Rådmannens kommentarer 5
1.1 Drift 5
1.2 Brukere og tjenester 6
1.3 Administrativ organisering 6
1.4 Ledelse 7
1.5 Bemanning/ rekruttering 7
1.6 Medarbeidere i Tolga kommune 8
1.7 Nærvær 8
1.8 Trivsel 8
1.9 Kompetanseutvikling 9
1.10 Internkontroll og HMS 9
1.11 Etisk standard 9
1.12 Likestilling/ diskriminering 9
1.13 Arbeidsmiljø 10
1.14 Medarbeidersamtaler 10
1.15 Samarbeid med tillitsvalgte 10
1.16 Interkommunalt samarbeid 10
1.17 Samfunnsutvikling 10
1.18 Konklusjoner/ utfordringer 13
2. Økonomisk analyse 15
2.1 Investering 15
2.2 Drift 15
2.3 Budsjettavvik 15
2.4 Driftsresultat 15
2.5 Frie Inntekter 17
2.6 Lån 17
2.7 Balanseregnskapet 18
2.8 Finansforvaltning 20
3. Utrednings-/gjennomføringsoppgaver 2019 21
4. Rådmannens stab og støtte 23
4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 23

4.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 23
4.3 Tiltak 2019 25
4.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet» 26
4.6 Økonomisk resultat – rådmannens stab og støtte samlet 26
4.7 Oppsummering og konklusjoner - rådmannens stab og støtte samlet 27
5. Sektor Samfunnsutvikling 27
5.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren 27
5.0.2 Tiltak 2019 27
5.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for – Samfunnsutvikling – 2019 30
5.0.4 Tiltak knyttet mot «Folkehelse» og «Tolga dyrker måltidet» 31
5.0.6 Økonomisk resultat – sektor samfunnsutvikling totalt 32
5.0.7 Oppsummering og konklusjoner – sektor samfunnsutvikling totalt 32
5.1 Kultur og utvikling 33
5.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 33
5.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 33
5.1.3 Oppsummering og konklusjoner 36
5.2. Landbruk 38
5.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 38
5.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 38
5.2.3 Oppsummering og konklusjoner 39
5.3 Plan 39
5.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 39
5.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 39
5.4 Teknisk 39
5.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 39
5.4.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 40
5.4.3 Oppsummering og konklusjoner 41
6. Sektor Oppvekst 42
6.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren 42
6.0.2 Tiltak 2019 43
6.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Oppvekst – 2019 44
6.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet» 46

6.0.6 Økonomisk resultat – sektor oppvekst samlet 46
6.1 Barnehagene i Tolga 48
6.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 48
6.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 48
6.1.3 Oppsummering og konklusjoner 45
6.2 Tolga skole 47
6.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 47
6.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 47
6.2.3 Oppsummering og konklusjoner 49
6.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 51
6.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 51
6.3.3 Oppsummering og konklusjoner 53
6.4 Tolga kulturskole 54
6.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 54
6.4.3 Oppsummering og konklusjoner 56
7. Sektor Velferd 56
7.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren 57
7.0.2 Tiltak 2019 59
7.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Velferd – 2019 60
7.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet» 63
7.0.5 Økonomisk resultat- Velferd samlet 65
7.1 Helse 65
7.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 65
7.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 66
7.1.3 Oppsummering og konklusjoner 69
7.2 Institusjon 69
7.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 69
7.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 69
7.2.3. Oppsummering og konklusjoner Institusjon (Sykehjem og Kjøkken) 72
7.3 Re-/habilitering og mestring 72
7.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 72
7.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 73

7.3.3 Oppsummering og konklusjoner 78
8.NAV og flyktningetjenesten 78
8.1 NAV i Nord-Østerdal 78
8.2 Bosetting og inkludering (Flyktningetjenesten) 80
8.3 Arbeidsmarkedstiltak 81
9. Interkommunale samarbeid Tolga kommune inngår i 82
10. Investeringsprosjekter i 2019 82
11. Investeringer – VAR-området – selvkost 2019 84

1. Rådmannens kommentarer

Årsmeldingen er rådmannens melding til kommunestyret om det som har skjedd i foregående kalenderår. Den skal behandles sammen med årsregnskapet.

Årsmeldingen er et viktig politisk verktøy, ikke minst i forhold til videre arbeid med budsjett og økonomiplan/handlingsprogram. Årsmeldingen skal så langt det lar seg gjøre, synliggjøre hva som har skjedd i 2019 og svare opp mål, retninger og føringer som ble gitt i *Budsjett 2019 og økonomi- og handlingsprogram 2019-2022.* Årsmeldingen skal også svare opp mål, tiltak og satsinger i kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027 for Tolga kommune har følgende hovedmål og satsingsområder:

- Identitet og tilhørighet
- Bolyst og attraktivitet
- Næringsutvikling
- Del av en region
- Kommunale tjenester
- Arealstrategier
- Sikkerhet og beredskap

Alle hovedmål og satstingsområder støttes oppunder med en beskrivelse av: Vi vil og Slik gjør vi det. Planen beskriver Folkehelse og omdømmet «Tolga dyrker måltidet» som viktige satsinger. Disse ser vi igjen i kommunens *overordnede plattformer* for Oppvekst, Velferd og Samfunnsutvikling og i de årlige sektorplanene. Årsmeldingen vil derfor rapportere i forhold til disse hovedmål og satsingsområder på de enkelte sektorer og enheter, det vil en se som et eget kapittel under beskrivelsene av hver sektor og rådmannens stab-/støtte.

1.1 Drift

Netto driftsresultat for 2019 er på 3,23 %. Netto driftsresultat er lik brutto driftsresultat, inklusiv avskrivninger minus summen av netto renteutgifter og netto gjeldsavdrag. En ledetråd i forhold til økonomistyring i kommunal sektor utarbeidet av Teknisk beregningsutvalg (TBU) er at et netto driftsresultat over tid bør ligge på ca. 1,75 %. Sett i lys av at kommunen fra 2018 til 2019 har fått 4,7 millioner mer i utgifter til lønn er dette et godt resultat.

Netto driftsresultat i 2019 er på kr 5 717 032,- med et regnskapsmessig mindreforbruk på kr. 241.417,-.

Tall for sektorene:

- ✓ Sektor Oppvekst: ca 1,9 mill merforbruk
- ✓ Sektor Velferd: Ingen avvik totalt sett
- ✓ Sektor Samfunnsutvikling: Ikke vesentlig avvik samlet sett, men merforbruk VAR-området på ca 376.000,-

Når det gjelder detaljer om resultatene for de enkelte sektor/enheter fremgår dette under presentasjonen av disse.

Hovedårsakene til mindreforbruk samlet sett kan forklares med økt overføring til drift fra finansområdet (fellesutgifter og –inntekter) på 2,7 mill. Dette skyldes:

- 1,6 mill mer i skatteinntekter enn forutsatt (dog er en del av dette tidligere øremerkede tilskudd på ca 725.000)
- Kr. 922.000 mer i renteinntekter en forutsatt (årsaken er ubenyttet låneopptak fra desember 2018)
- Kr. 830.100 i lavere låneavdrag enn budsjettert. Budsjetterte låneavdrag ble i egen kommunestyresak redusert med 3 mill, dette ble ikke fordelt ut på sektorene men avsatt på disposisjonsfond.
- På grunn av god likviditet var det ikke nødvendig å ta opp nye lån i 2019. Kommunen sparte dermed kr. 825.000 i renteutgifter.

Netto avsetning til disposisjonsfond var i 2019 ca 3,6 mill. Pr. 31.12.19 er kommunens samlede disposisjonsfond på 24,2 mill. Dette er 13,66 % av brutto driftsinntekter, mot 12,24 % i 2018. Dette er en god utvikling som gir bedre sikkerhet i forhold til uforutsette forhold i årene som kommer. En del av disse fondsmidlene er allerede av kommunestyret er delt opp og disponert til ulike formål. Det generelle disposisjonsfondet er pr. 31.12.19 på ca 20 mill.

1.2 Brukere og tjenester

Tolga har et tjenestetilbud som både i kvalitet og kvantitet må anses som bra.

Kommunebarometeret har over tid vist at Tolga leverer bra og scorer høyt på mange områder. Tolga havner på en sterk 2. plass i den endelige målingen av Kommunebarometeret 2019 fra Kommunal Rapport. (27.plass i 2018) Plasseringen er korrigert med hensyn til økonomiske rammebetingelser. Nøkkeltallene er samlet sett over flere år helt i toppsjiktet i Kommune-Norge. Tolga er helt i toppsjiktet innen grunnskole og ligger høyt innen barnehage, økonomi, enhetskostnader og kultur. Kommunenes handlingsrom er under stadig endring. Derfor er det helt avgjørende å skape en kultur som evner å tilpasse seg de rammene man til enhver tid har å drifte for. Tolga har over flere år jobbet aktivt for å utvikle en slik kultur sammen med de ansatte. For tjenesteproduksjon vises det til beskrivelsen av det enkelte sektor/enhet.

1.3 Administrativ organisering

Tolga kommune har en tilpasset to-/tre nivåmodell. Vi er organisert i tre sektorer; Oppvekst, Velferd og Samfunnsutvikling. For sektoren Samfunnsutvikling har sektorlederen overordnet koordineringsansvar for sin sektor. Innen Velferd og Oppvekst har kommunen en mer rendyrket sektorleder. En slik organisering gir effekter gjennom mer helhet, ressursoversikt og samhandling. For ytterligere effekt av dette vurderes det å tydeliggjøre myndighet til sektorlederrollen i Samfunnsutvikling. I rådmannens stab og støtte inngår; økonomi/lønn, personal, IKT, servicetorget.

1.4 Ledelse

I ledelsen i Tolga kommune inngår følgende: Strategiske ledergruppe; rådmann, økonomisjef, personalsjef og 3 sektorledere. Operativt ledernivå utover de som inngår i strategisk ledergruppe er 9 enhetsledere. Lederne i Tolga kommune har et stort og viktig ansvar både i forhold til tjenesteproduksjon, utvikling og de ansattes ve og vel. Lederutvikling er en kontinuerlig prosess. Gjennom 2019 har Tolga kommune hatt faste arenaer og møtepunkt for ledelsen, hvor ledelsesutøvelse/utvikling er en del av dette.

Ledelse i Tolga kommune utøves på tre nivå (gjennom):

- Medarbeiderskap
- Mestringsorientert ledelse
- TÆL-ledelse (Tydelig, Ærlig og Lojal)

For å forbli en god og fremtidsrettet kommune er Tolga kommune avhengig av systematisk å utvikle medarbeidernes rolle og kompetanse. Vi er avhengig av å finne arbeidsformene som involverer, trigger og utfordrer. Alle ansatte har en unik rolle og oppgave. Hver enkelt utfører oppgaver som til sammen utgjør helheten.

Medarbeiderskapet skal

- Fremme arbeidsglede.
- Det skal sikre myndiggjorte medarbeidere
- Det skal sikre en utviklende og lærende organisasjon.

Vi ser at **mestringsorientert ledelse** blir en nøkkel framover i forhold til å realisere de mål og de føringer vi har vedtatt. De vil si både i forhold til planer, verdigrunnlaget og evnen til å kunne fylle de rollene vi har som tjenesteleverandør, forvaltningsorgan og samfunnsutvikler.

I 2019 er det gjennomført en kartlegging av sektor oppvekt, endringer i lederstruktur (sektorleders myndighet tydeliggjort) og opprettelse av en ledergruppe i Oppvekst (se også pkt. 1.9).

1.5 Bemanning/ rekruttering

Personalsituasjonen i Tolga kommune har vært stabil. Kommunen har god tilgang på kvalifisert personell på de aller fleste områder, men en ser en tendens til at noen yrkesgrupper med krav til høyere utdanning har vært mer krevende å rekruttere. (høyskoleutdannet helsepersonell med videreutdanning, ledere, økonomisjef). Det er å merke seg at antall årsverk fra 2015 til 2019 har gått ned med 15, noen som tilsvarer 10 %. Dette har vært et ledd i forhold til å tilpasse driften til de økonomiske realiteter. Antall årsverk er i samsvar med de behov og oppgaver kommunen har og skal løse.

1.6 Medarbeidere i Tolga kommune

År	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Antall ansatte	159	161	154	156	155
Antall årsverk	135	134	132	133	132

1.7 Nærvær

Tolga kommune er IA-bedrift, og det forplikter kommunen til å jobbe aktivt for å øke nærværet i organisasjonen. Målet for tilstedeværelse var satt til 94,5 %. Ved årsslutt viser statistikken en tilstedeværelse på 94,5 %:

År	Fraværsdager	Nærvær	Fravær
2012	1785	94,8	5,2
2013	1633	95,3	4,7
2014	2200	94,1	5,9
2015	1472	96,0	4,0
2016	1556	95,8	4,2
2017		95,3	4,7
2018		95	5
2019	1975	94,5	5,5

Nærværet i Tolga kommune er høyt. Ordningen med utvidet egenmeldingsperiode som ble innført fra 01.01.2012 har gitt gode resultater. Det drives en systematisk oppfølging av sykemeldte/ansatte som står i fare for å bli sykemeldt. Tolga kommune har ansatte med meget høy arbeidsmoral.

1.8 Trivsel

Medarbeiderundersøkelse blant ansatte ble gjennomført i april 2019. Svarprosenten lå på 83 %, 145 av 175 svarte på undersøkelsen. Dette er en høy svarprosent som ligger godt over gjennomsnitt i kommune Norge. Undersøkelsen har mest fokus på motivasjon og mestring. Tolga kommune har medarbeidere med stor grad av motivasjon, de blir motivert og de føler mestring i hverdagen. Ny undersøkelse var planlagt gjennomført høsten 2018, men i samråd med tillitsvalgte og ledere ble den gjennomført med svarfrist 10.04.19

1.9 Kompetanseutvikling

Tolga satser på medarbeiderskap. «Medarbeiderskap» er et opplæringsprogram utviklet av KS som skal fremme en aktiv, medansvarlig og etisk bevisst medarbeiderrolle der medarbeideren bruker sine ressurser til beste for brukerne, virksomheten og seg selv. Kommunen har utdannet veiledere/kursholdere fra egen organisasjon. Kursopplegget vil bli fulgt opp gjennom årlige kursopplegg for de som er nye i organisasjonen.

I 2019 har man fortsatt med fokus på å videreføre elementer fra lederutviklingsprogrammet som ble gjennomført i 2017. Dette var i samarbeid med KS Konsulent basert på 10-faktor medarbeiderundersøkelse og med fokus på Mestringsorientert ledelse. I 2019 er det gjennomført et felles interkommunal lederutviklingsprogram hvor Tolga kommune sin strategiske ledergruppe har deltatt sammen med de andre kommunene i FARTT –samarbeidet. Gjennom året er det gjennomført kartlegging og lederutvikling i Sektor Oppvekst. Dette er en del av den videre utvikling innen sektoren som også innebærer samlokalisering av barnehagene i Tolga med Tolga skole og kulturskolen fra sommeren 2020.

1.10 Internkontroll og HMS

Som digitalt kvalitetsstyringssystemet/verktøy bruker kommunen «Compilo», tidligere «Kvalitetslosen». Styringssystemet skal dekke strategi, risikovurdering, dokumentasjon, avvik og tiltak og rapportering i forhold til HMS. Dette arbeidet er kontinuerlig og skal inngå som en naturlig del av enhetens arbeidsprosesser. Gjennom 2019 er dette arbeidet blitt prioritert hvor blant annet det ble ansatt en konsulent i 60% stilling med dette som hovedarbeidsområde. Prosjektet ble avsluttet 31.12. med godt resultat. Det vil si at alle sektorer har fått prioritert kvalitetsarbeidet gjennom året.

Arbeidsmiljøutvalget (AMU) består av tillitsvalgte, hovedverneombud og rådmann/virksomhetsledere som arbeidsgivers representanter. Kommunens IA-rådgiver har møte- og talerett i AMU.

Vernerunder har blitt gjennomført og blir fulgt opp og forelagt AMU. Kommunen har avtale med godkjent bedriftshelsetjeneste BHT A/S på Tynset. BHT A/S deltar ved behov i AMU. I tillegg er bedriftshelsetjenesten mye brukt i forbindelse med oppfølging og tilrettelegging for å forebygge sykefravær

1.11 Etisk standard

Tolga kommunes etiske retningslinjer ble revidert i 2015. Disse retningslinjene gjelder både for folkevalgte og ansatte. Disse er en del av kommunens personalhåndbok.

1.12 Likestilling/ diskriminering

I Tolga kommunes handlingsplan for Inkluderende Arbeidsliv 2013 ble følgende tiltak vedtatt: *Ved fremtidige tilsettinger i Tolga kommune skal følgende stå i utlysningsteksten: «Som IA-bedrift oppfordrer Tolga kommune kvalifiserte kandidater til å søke uansett alder, kjønn, etnisitet og funksjonsnedsettelser.»*

Tolga kommune tilstreber gjennom sin tilsettingspraksis, å følge opp denne formuleringen så langt det lar seg gjøre.

Likestillingssentret utgir årlig en status for likestilling og mangfold. Statusen er at Tolga kommune scorer veldig høyt på mange parametere. Vi ligger over landsgjennomsnittet når det gjelder andel kvinnelige ledere.

1.13 Arbeidsmiljø

Arbeidstakerne har hatt lederansvaret i Arbeidsmiljøutvalget (AMU) i 2019. Utvalget har hatt 4 møter. Fast dagsorden på møtene har vært oversikt over nærværet. I tillegg har AMU jobbet med målsettinger for overordna IA-handlingsplan og oppfølging av vernerunder.

AMU har i løpet av året ikke blitt forelagt rapporter om yrkessykdommer, arbeidsulykker, eller tilløp til ulykker, jvf. § 7-2 i Arbeidsmiljøloven.

1.14 Medarbeidersamtaler

I handlingsplanen for i IA-arbeidet i Tolga kommune er det et mål om 100 % gjennomføring av medarbeidersamtaler. Målet for dette er tilnærmet nådd.

1.15 Samarbeid med tillitsvalgte

Møter mellom Rådmann/Stab og Hovedtillitsvalgte har vært gjennomført etter en fastsatt møteplan og ekstra ved behov. Det er gjensidig forståelse for at disse møtene bør prioriteres.

1.16 Interkommunalt samarbeid

Tolga kommune inngår i en rekke både formelle og uformelle interkommunale samarbeid. Både det å inngå i og det å søke samarbeid er for en kommune av Tolgas størrelse en dyd av nødvendighet. Dette både i forhold til å levere tilfredsstillende kvalitet i tjenesten, det å kunne ha store nok fagmiljøer og for i det hele tatt på noen områder å kunne rekruttere kompetanse.

Nytt i 2019 er interkommunalt samarbeid for NAV Nord-Østerdal og Kommunepsykolog, begge to et vertskommunesamarbeid lokalisert på Tynset.

Det jobbes regionalt med å sikre mer styring og medvirkning i de interkommunale ordningene. Se hvilke ordninger Tolga kommune inngår i lenger ut i dokumentet. Krisesenter-tjenesten kjøper vi av Gudbrandsdal krisesenter som vil oversende sin årsmelding når den er godkjent av styret i mai.

1.17 Samfunnsutvikling

Tolga kraftverk

Kommunens fremste rolle som samfunnsutvikler er i forhold til å være både en pådriver og tilrettelegger. Tolga har gjennom mange år vært en aktiv aktør i forhold til å utvikle Tolga som samfunn. I 2018 startet man bygging av **Tolga Kraftverk** etter mange års planlegging og forberedelser. Dette har medført aktiv anleggsvirksomhet fra august 2018 og gjennom hele 2019, med lokalisering av en brakkerigg i sentralt beliggende på Kronmoen Utbyggingen av Tolga kraftverk skal være ferdig høsten 2021 og vil koste 900 millioner kroner. Tolga kraftverk vil gi 205 GWh ny fornybar energi. Det tilsvarer forbruket til ca. 10 000 husstander. Kraftverket vil utnytte et fall på ca. 86 meter i Glomma gjennom Tolga sentrum fra Hummelvoll og ned til foten av Eidsfossen. Tunnelen fra inntaket til utløpet blir ca. 11 kilometer. Kraftstasjonen bygges i fjell og blir ca. 20 meter høy, 43 meter lang og 12,5 meter

bred. Det blir maskinhall og tekniske bygg, og kraftverket får tre francisturbiner.
Utbygger sier at det positive samarbeidet med Tolga kommune har lagt et godt grunnlag for utbyggingen, som vil gi positive ringvirkninger i lokalsamfunnet..

Avbøtende tiltak:

I utbyggingsavtalen var det også avsatte midler til et fiskefond på 5 millioner som et avbøtende tiltak som skal forvalte fisk, fiske og fisketurisme i de berørte elvestrekninger i Glomma. **Fiskefondet** med vedtekter er opprettet i 2019.

Det er i tillegg avsatt midler på inntil 7 millioner til kommunen til andre tiltak gjennom utbyggingsavtalen. Tiltakene skal være av «avbøtende» karakter. Kommunene har i 2019 hatt en prosjektstilling knyttet til fiskefond og **avbøtende tiltak**. Følgende tiltak er utredet/ under arbeid i 2019

- Mineraler, masseforekomster og overskuddsmasse - Tolga kommune gis rett til vederlagsfri bruk av all overskuddsmasse i deponiene etter nærmere avtale mellom Opplandskraft DA og Tolga kommune, og etter nødvendig godkjenning av NVE.
- Opparbeiding av grunn for næringsområde - masser til næringsområde ved Synnøve Finden/Kåsdalen. Masseberegninger og planlegging av området er i gang, infrastruktur planlegges.
- Opprette sykkelstier på tippen i Kåsdalen, samt i Tolga sentrum - plan for sykkelstier og sykkelanlegg på tippområdet for vannkraftutbyggingen i Kåsdalen
- Infopunkt Tolga(den gamle kraftstasjonen) – oppstart rehabilitering i 2019
- Oppgradering av gatelys på vegstrekning opp til Skanskas boligrigg – er gjennomført
- Gang-/Sykkel-/Tursti langs Glåma mellom Tolga sentrum og Erlineset - gang- og sykkelsti er ikke realiserbart grunnet kostnadene. I tett samarbeid med grunneiere og alle berørte parter foreslås det å utarbeide plan for opparbeidelse av tursti
- Formidling av kultur i Tolga sentrum - utarbeidelse av plan for «Kulturløype» i Tolga sentrum
- Illustrasjonsplan for utvikling av hele anleggsstrekningen - konkretisert mulige tiltak som kan realiseres over tid, og vi har et godt grunnlag for å søke andre offentlige midler i framtida
- Verdensarven og Cirkumferensen - tiltaket er å prioritere de gamle tørrmurene langs Glåma, dette må planlegges. Utarbeidelse av skjøtselsplan for elvestrekningen fra bensinstasjon til Gata 37
- Kunstgress Sætersgård - kommunestyret har vedtatt å bidra med 500.000,- kr av de avbøtende midlene til dette tiltaket. Tiltaket er i regi av Tolga idrettslag fotballgruppa

Bredbåndsutbygging

Bredbåndsutbygging er en viktig infrastruktur for næring og utvikling. Det ble inngått avtale med Telenor i 2018 om utbygging av fiber i Vingelen og Tolga. Dette er noen måneder forsinket, men ny ferdigdato er nå 15.april-20.

Byggeprosjektet Ny barnehage og kulturhusdel ved Tolga skole

Fra sommeren 2019 er byggeprosjektet ny barnehage og kulturhusdel ved Tolga skole i gang. Dette blir et løft innen oppvekst og kultur i Tolga. Det vil også styrke mulighetene for å møte nedgangen i barnetall, ved samlokaliseringsgevinster. Tolga kommune ble vinner av Skoleeierprisen 2018 fordi vi har et helhetsperspektiv på barn og unges læring gjennom hele oppveksten. Med det bygget som nå planlegges, med røtter i fortida, tro på framtida og læring i fellesskap satser vi på barn og unge i Tolga.

Tolga kommune har sammen med Tolga-Os Sparebank opprettet selskapet **Tolga 2020**. Det har som mål og hensikt å øke folketallet i Tolga kommune gjennom ulike tiltak og handlinger. Fra høsten 2019 har vi hatt to stk. i deltidsstilling som har jobbet aktivt med å nå selskapets målsetninger. Prosjektet er finansiert ut året 2020, og en vil evaluere og vurdere hvordan en tar dette videre sammen med styret og medeier Tolga-Os-Sparebank.

Bolig og bosetting

Det ble i 2018 og 2019 arbeidet med å ferdigstille **to prosjekter med boligbygging** i sentrum hvor kommunen har inngått avtale om tilbakeleie av leiligheter i ulik størrelse for å møte flere boligbehov for kommunens innbyggere, innflyttere og potensielle tilbakeflyttere. Dette har nå gitt flere og fleksible muligheter for å leie bolig i Tolga. I Tolgensli ble det gjennomført tiltak for å klargjøre boligfeltet og støtte til privat reguleringsplan i Hamran (Se også pkt 5.2) Det ble også vedtatt kriterier for å bruke «hytta/fritidshus som bolig» Flere kommunale boliger og en kommunal eid leilighet er lagt ut og klargjort for salg (1 er solgt i 2019). Kommunene har benyttet ordningen startlån gjennom Husbanken for å stimulere målgruppen til å kunne realisere å eie engen bolig.

***Figuren** nedenfor: **Befolkningsutviklingen** de siste 7 årene (2013-2019) i Tolga kommune.(kilde ssb tab 06913)* Folketallet i Tolga kommune pr 311219 er i følge tall fra SSB 1562 innbyggere. Befolkningsnedgangen har i gjennomsnitt vært på 13 personer pr år de siste 7 årene. I 2019 var det dog en gledelig oppgang i folketallet med + 11. De statistiske utsiktene viser fortsatt befolkningsnedgang i årene framover, noe som vil føre til lavere inntekter for kommunen. Derfor er omstilling og reduksjon i driftsutgiftene viktig framover også.

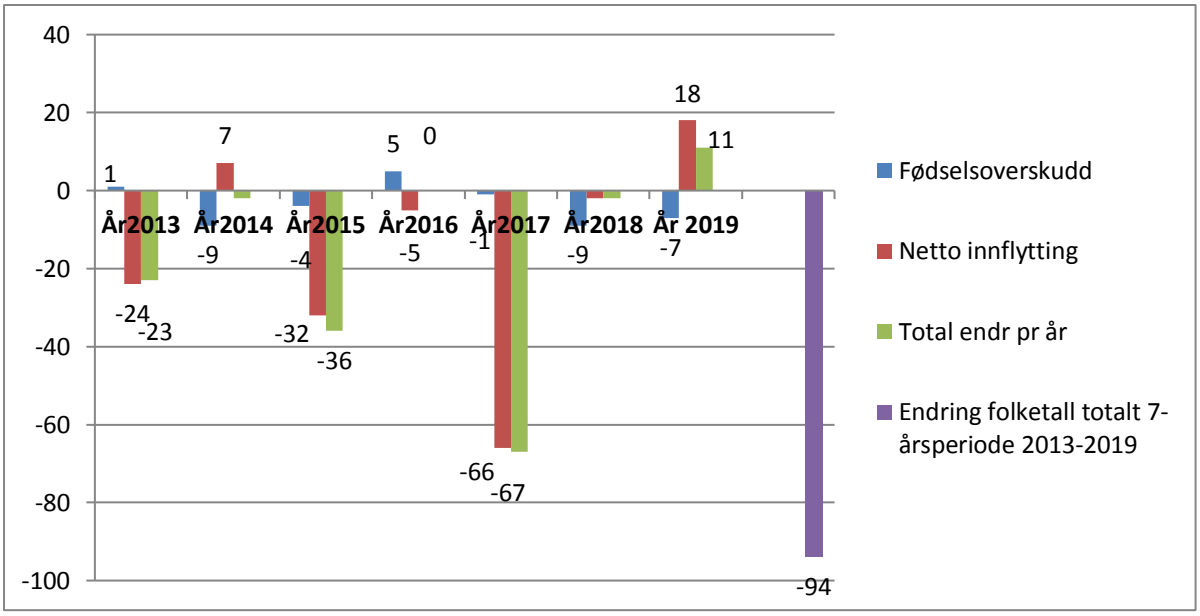

1.18 Konklusjoner/ utfordringer

Tolga kommune leverer gode tjenester og skaper gode resultater, noe analysene i Kommunebarometeret viser. Organisasjonen har mange dyktige medarbeidere, som er fornøyde med og stolte av arbeidsplassen sin. Nærværet er gledelig og et signal om at det jobbes bra på mange nivå og plan. Det er også et signal om at arbeidsmoralen er utrolig høy. Satsingen på medarbeiderskapet gir engasjerte og myndiggjorte medarbeidere. Medarbeiderne er det beste en organisasjon kan investere i. Det er mye folkehelse i å ha et arbeid hvor man trives og utvikles.

Tolga er et lokalsamfunn som har plass til alle og der alle er en ressurs og har noe å bidra med. Dette bygger oppunder de kvalitetene og den kulturen som er bærende i Tolga-samfunnet i dag.

Tolga kommune ble 13. februar 2020 analysert i spalten «kommuneportrettet» i Kommunalrapport. Det klare utfordringsbildet kommunen står overfor er det gjelder befolkningsutvikling og demografi. (Se utklipp siste side i årsmeldingen).

I løpet av noen år har Tolga bygget opp et disposisjonsfond. Det gir robusthet og handlingsrom. Stram drift og behovet for å ha evne til å tilpasse driften raskt vil fortsatt være gjeldende i årene som kommer. Ansatte og ledere har et kontinuerlig fokus på god kvalitet, effektiv utnyttelse av ressursene og evne til nødvendig omstilling. Stab/støtte underbygger og støtter prosesser og arbeidsmetoder til hele organisasjonen. Økonomisjef med medarbeidere jobber helhetlig og med gode rutiner. Det gir oversikt og kvalitet som sammen med ledelsen og organisasjonen gir grunnlag for å oppnå ønskede resultater.

I skrivende stund er Tolga kommune, Norge og verden for øvrig sterkt preget av en pågående og eskalerende pandemi. Det er vanskelig nå å forutse fullt ut konsekvensene av denne korona-pandemien, men dette vil helt klart påføre kommunen store kostnader. Staten jobber i disse dager fram tiltak og krisepakker for bedrifter, næringsliv og kommunene. Selve krisen og ettervirkningene av den vil prege lokalsamfunn, landet og verden gjennom hele 2020.

Tolga, 31.mars 2020

Siv S Sjøvold

Rådmann

2. Økonomisk analyse

2.1 Investering

Investeringsregnskapet viser et udekket beløp pr. 31.12.19 på kr. 0,-.

To investeringsprosjekter ble vesentlig mer kostbart enn forutsatt i 2019:

- Vingelen skole. Her ble det jfr ekstra politisk vedtak overført ubenyttede midler på totalt 1,5 mill fra andre prosjekter for å dekke opp merforbruket.
- Varmesentral v/omsorgstunet ble ca 400.000 dyrere enn antatt. Prosjektet er finansiert ved mindreforbruk på andre prosjekter.
- Infrastruktur Tolgensli ble ved ekstra politisk vedtak overført til 2020. Det ble likevel utgifter på prosjektet tilsvarende 450.000, som ble finansiert ved mindreforbruk på andre prosjekter
- Oppsetting av gatelys ble ca 400.000 dyrere enn antatt. Finansiert ved mindreforbruk på andre prosjekter

Det ble i 2019 solgt fast eiendom på totalt 795.000. Inntekten er avsatt på ubundet investeringsfond.

2.2 Drift

Tolga kommune deler driften inn i rammeområder (sektorer) som får tildelt egne budsjettrammer. Ved avslutning 2019 viste regnskapet et mindreforbruk på kr. 241.416

2.3 Budsjettavvik

Tabellen viser rammeområdenes budsjettavvik. Forklaringer til rammeområdenes resultater finnes under de enkelte rammeområdenes meldinger.

Budsjettavvik drift 2019:

	Regnskap 2019	Budsjett 2019	Avvik 2019 (- = mindreforbruk)	Avvik i % Brukt av budsj
Politisk	2 603	2 600	3	100,1 %
Rådmann og stab	8 202	8 049	153	101,9 %
Felleskostnader	2 785	2 422	363	115,0 %
Sektor Oppvekst	40 597	38 720	1 877	104,8 %
Sektor Velferd	40 051	40 056	-5	100,0 %
Sektor Samfunnsutvikling	19 749	19 774	-25	99,9 %
VAR-områdene	376	-	376	0,0 %
Kirken og andre trossamfunn	2 057	2 092	-35	98,3 %
	116 420	113 713	2 707	102,4 %

2.4 Driftsresultat

Netto driftsresultat er lik brutto driftsresultat minus avskrivninger og minus netto finanstransaksjoner. Netto driftsresultat i 2019 er positivt med kr. 6.543' mens forrige år var positivt med kr. 3.585'.

Som det fremgår av diagrammet nedenfor er netto driftsresultat i % av driftsinntektene i 2019 positivt med 3,2 %, i 2018 var det positivt med 2,0 %, mens det i 2017 var positivt med 6,8 %.

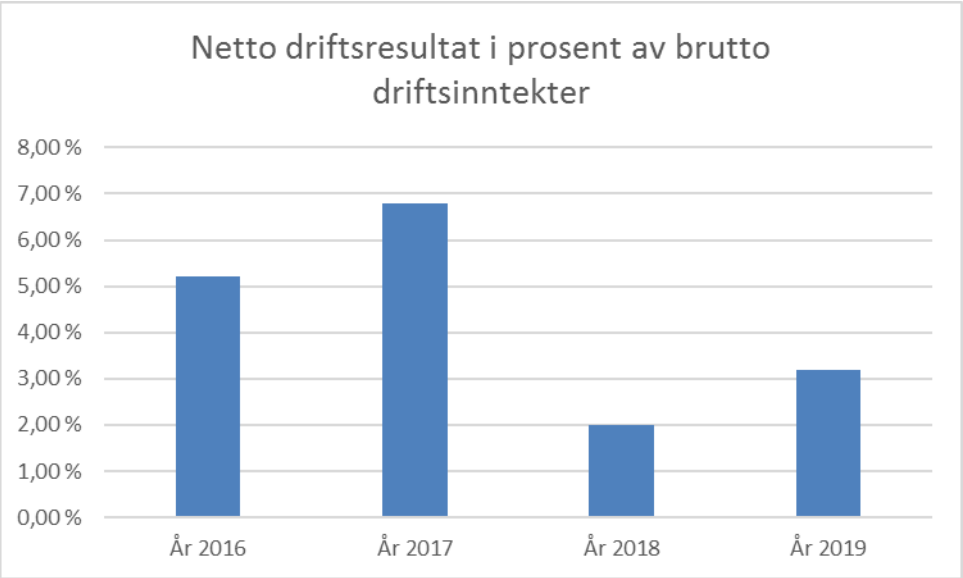

Anbefalt nivå for økonomisk balanse over tid er et netto driftsresultat på 1,75 % av driftsinntektene. Ved et lavere resultat vil verdiene i kommunesektoren forringes. Årsaken til dette er at avdragene på lån ligger inne i kommuneregnskapene, og ikke avskrivningene som i private regnskaper.

Brutto driftsutgifter fordelt på utgiftsarter 2019 i %

Som det fremgår av diagrammet nedenfor er lønnsutgiftene fortsatt den helt dominerende driftsutgiften i kommunen med 64 % av utgiftene.

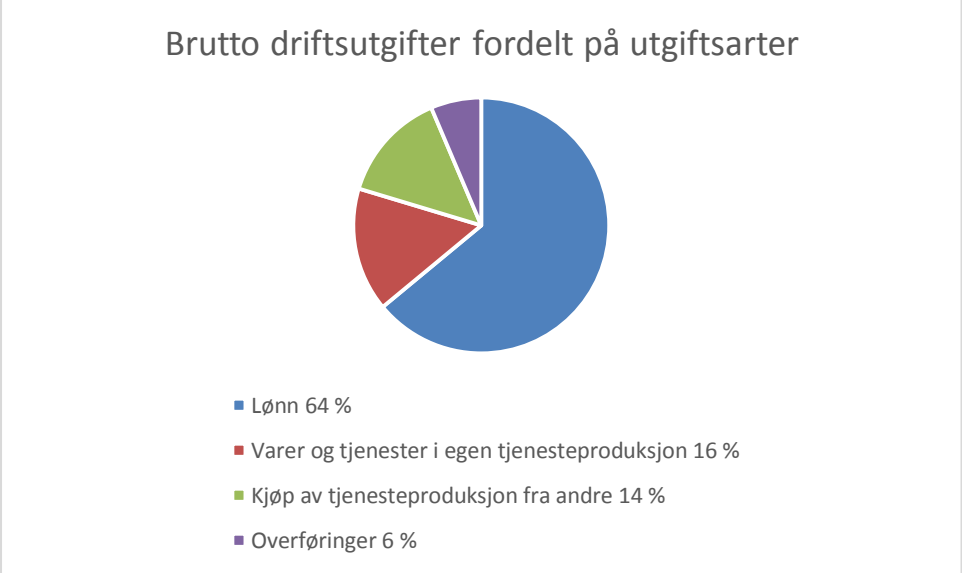

2.5 Frie Inntekter

Betegnelsen frie inntekter innebærer at disse inntektene ikke er bundet opp til å brukes innenfor spesielle områder. De frie inntektene økte med 4,9 mill fra 2018 til 2019. Utvikling av disse inntektene fremgår av tabellen nedenfor.

Frie inntekter 2016-2019 (1000 kr)				
	År 2016	***År 2017***	***År 2018***	***År 2019***
Formue-/innt.skatt	30 445	29 844	29 834	31 981
Eiendomsskatt	3 062	3 090	3 115	3 064
Inntektsutjevning	13 072	15 166	14 713	14 323
Rammetilskudd	66 919	68 088	67 977	69 056
Sum frie inntekter	113 498	116 188	115 639	118 424

De frie inntektene ble i 2019 1,7 mill høyere enn revidert budsjett. Det må imidlertid presiseres at en del øremerkede tilskudd (tilsvarende ca 725.000) fra og med 2019 inngår i det generelle rammetilskuddet.

2.6 Lån

Lånegjeld 2016–2019 (1000 kr)				
	År 2016	**År 2017**	**År 2018**	**År 2019**
Lånegjeld pr. 01.01.	98 169	103 255	111 903	142 864
- Avdrag	4 260	6 663	7 225	6 515
- Ekstraord. avdrag	3587	0	0	0
+ Nye lån	12 934	15 311	38 186	0
Total lånegjeld 31.12.	103 256	111 903	142 864	136 349
- Ubrukte lånemidler	6 469	14 819	41 091	1 834
- Utlån pr. 31.12.	9 677	9 995	9 515	9 519
Netto lån pr. 31.12.	87 110	87 089	92 258	124 996

Med total lånegjeld menes kommunale innlån inklusive husbankmidler til videre utlån. Med utlån menes utlån av husbankmidler. Ubrukte lånemidler er låneopptak der lån er tatt opp men ikke benyttet enda, samt husbankmidler som ikke er utlånt.

Som det fremgår av tabellen over gikk kommunens netto lånegjeld de siste 3 årene gått noe opp, mens det i 2019 har gått litt ned. Årsaken til dette er at man i løpet av året har nedbetalt på gjeld uten å ta opp nye lån.

Ubrukte lånemidler ble benyttet som finansiering i 2019, så det som gjensto pr. 31.12.19 var i all hovedsak ubrukte lånemidler til forvaltningslån (startlån).

Tilbakebetalingen av lånegjeld legger beslag på deler av kommunens inntekter. Staten «dekker» renter for en del av gjelda som gjelder tiltakspakke skolebygg og omsorgsboliger. Alle lånene i 2019 ble nedbetalt i henhold til plan som lå i revidert budsjett pr. 31.12.19.

Lånegjeld pr. innbygger:

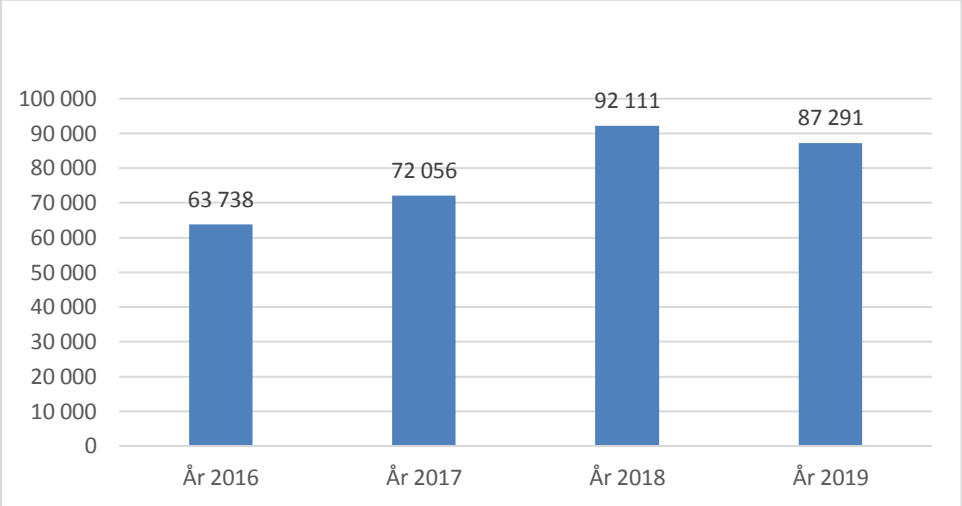

Diagrammet viser at lånegjeld pr. innbygger i Tolga kommune har økt noe de tre siste årene, men på samme måte som total gjeld gått litt ned igjen i 2019.

2.7 Balanseregnskapet

Balanseregnskap 2016–2019 (1000 kr)

	År 2016	År 2017	År 2018	År 2019
EIENDELER				
Omløpsmidler	49 515	66 936	96 447	72 491
Herav kortsiktige fordringer	20 104	11 504	13 170	15 751 656
Anleggsmidler	358 228	367 478	388 275	439 070
Sum	407 743	434 414	484 722	511 561
GJELD/EGEN- KAPITAL				
Langsiktig gjeld	317 882	331 774	366 977	3 637 331
Kortsiktig gjeld	21 739	19 678	21 130	33 071
Egenkapital	68 122	82 962	96 615	111 158
Sum	407 743	434 414	484 722	3 781 560

Balansen viser kommunens økonomiske status ved utgangen av året.

EIENDELER:

Omløpsmidlene utgjør likvide beholdninger, kortsiktige plasseringer og kortsiktige fordringer.

Anleggsmidlene består av varige driftsmidler (faste eiendommer og anlegg, utstyr, maskiner og transportmidler) og finansielle anleggsmidler (utlån, aksjer og andeler).

GJELD OG EGENKAPITAL:

Langsiktig gjeld omfatter pensjonsforpliktelser samt lån kommunen har tatt opp.

Kortsiktig gjeld oppstår som følge av tidsforskjellen mellom når anskaffelsen av en vare er kjent og mottatt og når den blir betalt.

Egenkapitalen består av reelle egenkapitalkonti slik som regnskapsmessig mindre-/merforbruk og fond. I tillegg kommer «kapitalkonto». Kapitalkontoen har en særskilt funksjon i kommuneregnskapet. Saldoen viser kommunens samlede egenfinansiering av anleggsmidler, dvs hvor mye kommunen selv har bidratt med til finansiering av anleggsverdiene. Denne finansieringen kan enten være over driftsresultatet, av inntekter i investeringsregnskapet eller ved bruk av tidligere oppsparte midler.

Likviditetsgrad
Likviditetsgraden viser forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld. Som en norm bør likviditetsgraden være større enn 2,0 for at det kan sies at kommunens likvide tilstand er tilfredsstillende. Likviditeten har i 2019 vært god, men en likviditetsgrad på 2,19 %, og vi har ikke hatt behov for å ta opp nye lån eller benytte kreditten i banken.

Nedgangen fra 2018 til 2019 skyldes at det i desember 2018 ble tatt opp et større lån som var innestående i bank pr. 31.12.18. Dette lånet er benyttet i løpet av 2019.

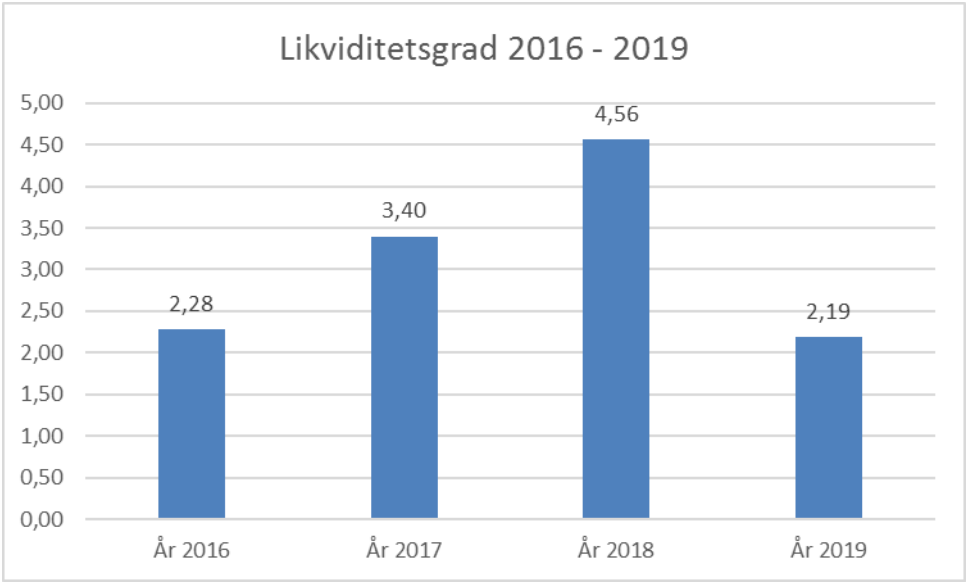

Fondsbeholdningen

Fondsbeholdningen 2016 - 2019 (1000 kr)				
	År 2016	**År 2017**	**År 2018**	**År 2019**
Disposisjonsfond	10 600	15 353	20 600	24 184
Bundne driftsfond	9 051	12 738	10 586	15 545
Ubundne inv.fond	264	264	199	995
Bundne inv.fond	489	489	260	260
Sum	20 404	28 844	31 645	40 984

Tabellen viser at fondsmidlene samlet har økt bra det siste året. Det bør alltid være et mål å øke disposisjonsfond ytterligere for å sikre stabilitet i økonomien fremover

Det ble i økonomiplan 2020 – 2023 vedtatt som veiledende måltall at disposisjonsfond bør ligge mellom 2,5 – 6 % av driftsinntektene. Fra 2018 til 2019 økte beholdningen av disposisjonsfond med 3 584', og var på 13,7 % av brutto driftsinntekter. I 2018 var beholdningen på 12,2 % av brutto driftsinntekter.

Det må imidlertid presiseres at en del av beholdningen av disposisjonsfond allerede av kommunestyret er vedtatt disponert til særskilte områder og prosjekter

2.8 Finansforvaltning

Kommunens midler til driftsformål er plassert i bankinnskudd hvilket er i henhold til vedtatt finansreglement. Midlene er plassert uten binding. Kommunen har ikke plassert og har heller ikke vedtatt rammer for langsiktig plassering av aktiva.

Kommunen har sine lån i KLP-Kommunekreditt, Husbanken og Kommunalbanken. Det meste av porteføljen er i Kommunalbanken. Ca 45% av lånene pr. 31.12.19 har fastrente frem til desember 2048. Det resterende er på flytende rente. Det er ikke foretatt låneopptak i 2019.

3. Utrednings-/gjennomføringsoppgaver 2019

Fra Budsjett 2019 og økonomi og handlingsplan 2019-2022(s.15) har man sagt at igangsatte prosjekter skal gjennomføre og det ble lagt opp til noen få nye utredningsoppgaver.

Tiltak	Beskrivelse	Beskrivelse /Gjennomføring
Kommunereform – del 2	Tolga kommune må se på om interkommunalt samarbeid er den farbarvei eller om man mer aktivt må jobbe mot å bygge noe mer robust. Det avholdes en folkevalgtdag med kommunestyret hvor KS sitt opplegg «Folkevalgt lederskap og organisering av oppgaveløsning» er team. Begrunnelse: Dette som et grunnlag for hvordan videre arbeid med interkommunalt samarbeid kan gjennomføres.	Den politiske bestillingen etter kommunereformen del 1 – hvordan videreutvikle det interkommunale samarbeidet. Presentert for politisk ledelse – avklaringer om hva forventingene er videre avklares først halvår 2020
Kommune 3,0	Hvordan kan Tolga kommune ta i bruk modellen kommune 3,0 for å sikre et utviklende lokalsamfunn? Formålet med denne utredningen er å bidra til å sikre utviklende lokalsamfunn.	Ikke gjennomført konkrete tiltak i 201
Velferdsteknologi	Trygghets- og mestringsteknologi i sektor Velferd, både for hjemmeboende og evt. løsninger institusjon. Prosjekt med FARTT - kommunene	Det er brukt ressurser på utredning, kartlegging, anbud og anskaffelses-prosess i 2019. Selve anskaffelsen gjenstår.
«Klart språk»	Gode og tilgjengelige digitale tjenester styrker dialogen med innbyggere og næringsliv og gir gode lokalsamfunn. Metoder for brukerinvolvering og effektmåling. Ses i sammenheng med	Man har startet planleggingen av dette i 2019.Aktuelt med oppstart i 2020

	selvbetjente innbyggere i en digital kommune	
Digitalisering	Digitalt selvbetjente innbyggere i en digital kommune. Ses i sammenheng med «klart språk» og den fysiske ombyggingen servicetorg/bibliotek	*Min side* og Chat-roboten «Kari» på hjemmesidene. Ombygging servicetorg/bibliotek er under planlegging, iverksettes ikke før tidligst høsten 2020
Synergier – effektivisering	Synergier ved samlokalisering ved skole/barnehage og bibliotek/servicetorg Tilpasning av ressursbruk og tjenestenivå til rammene vi har i alle sektorer og enheter	Ledelsen i sektor Oppvekst har organisert seg med tanke på fysisk samlokalisering fra siste halvår 2019 Bibliotek legges organisatorisk til servicetorg fra 1.jan 2020
Internkontroll/kvalitetssystem	Oppfølging av kvalitetssystem og internkontrollsystemet på flere tjenesteområder	Gjennomført prosjekt i 2019 Tar det videre selv i sektorene og enhetene
IKT	Ulike nye moduler i eksisterende datasystemer tas i bruk	I samarbeid med FARTTs faggrupper og utviklingsgrupper er flere moduler og oppgraderte versjoner tatt i bruk
Ny barnehage og kulturhus ved Tolga skole	Prosess med anbud og byggestart og ferdigstillelse på de ulike byggetrinn gjennom hele økonomiplanperioden.	K-sak 29/19. Byggestart sommer 2019 Det varsles om at man er i rute med prosjektet-ferdigstillelse barnehage juli 2020 og kulturhusdel medio november 2020
Ringvirkninger kraftverk	- Avbøtende tiltak - Fiskefond - Synergier og ringvirkninger	Se beskrivelser under punkt 1.7
Planarbeid	- Rullering kommuneplanens arealdel - Rullering boligplan - Revidering av reguleringsplan Tolga Sentrum Øst - Rullering trafikksikkerhetsplan - Rullering energi - og klimaplan	- ikke utført * -ferdig i 2019 -igangsatt -ferdig -Ikke utført i 2019 – planlagt og igangsatt nå i

		2020 sammen med FARTT –kommunene *Valg av nytt kommunestyre september 2019- avventer vedtak om planstrategi

4. Rådmannens stab og støtte

4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Ressursinnsats	**Årsverk**
Rådmann	1,0
Rådgiver	0,55
Personal	1,4
Servicetorget/IKT	4,3
Økonomi	3
Sum årsverk	**10,25**
Nettobudsjett 2019 (i 1000 kr)	**13 071**
Nettoregnskap 2019 (i 1000 kr)	**13 590**
Merforbruk (i 1000 kr)	**519 (Brukt 105,7 % av budsjett)**

4.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Tjenestene 1000-1050-1060-1070-1100-1910-1915-1940-1941-1951-1970-1980 Politikk, ulike utvalg og til formannskapets disposisjon

Her ligger alt som går til politisk arbeid, herunder kommunestyret, alle råd, utvalg og nemder, revisjon og formannskapets disposisjonsfond.

1200 Rådmannskontoret

Her ligger lønn til rådmann og rådgiver og annet for å drive kontoret, herunder diverse lisenser, kontingenter, opplæring, abonnement med mer. Oppgavene består i overordnet ledelse og styring, tilrettelegging for politikerne og oppføling og iverksettelse av politiske vedtak.

1210 Personalkontoret

Her ligger lønn til personalsjef og rådgiver og annet for å drive kontoret. Oppgavene består i overordnet personalpolitikk, herunder å støtte rådmannen, sektorledere/enhetsledere i personalspørsmål, gjennomføre lokale lønnsforhandlinger, ansettelser, samhandling med tillitsvalgte, organisasjonsutvikling, oppfølging av diverse retningslinjer med mer.

1300 Økonomikontoret

Her ligger lønn og annet for å drive kontoret. Oppgavene består av alt som ligger under økonomiforvaltning, budsjettjobbing, regnskap, lønn, med mer.

1310 Arbeidsgiverkontrollen

Tolga kommune inngår i et interkommunalt samarbeid om arbeidsgiverkontrollen. Ordningen statliggjøres i oktober 2020.

1320 Kemnerkontoret/skatteoppkrever

Denne funksjonen er satt bort til Røros kommune. Funksjonen statliggjøres i oktober 2020.

1810 Servicetorget

Her ligger lønn til ansatte i servicetorget og andre kostnader for å drive dette. Oppgavene består hovedsakelig i å utøve service i førstelinje for publikum pr telefon, digitalt eller ved oppmøte. Servicetorget er også støtteapparat for alle ansatte og har ansvar for en del saksbehandling for andre enheter samt post, arkiv, politisk sekretariat, vedlikehold av sak-arkivsystemet med mer.

1840 IT-konsulenten

Her ligger lønn til IT-konsulenten. Oppgavene utføres dels gjennom FARTT-samarbeidet og dels ved tilstedeværelse i kommunen. Sørge for at kommunes maskinpark innen dette område og kommunes systemer fungerer.

1845 Arkiv

Kjøp av arkivplass ligger her.

1800 Felleskostnader

Dette er delt opp i ulike områder. Herunder inngår ting som rekvisita, telefon, porto, administrasjonsutgifter, Flytthit, interkommunal innkjøpsordning, kantine kommunehuset, IT-drift, personaltiltak, bruk av premiefond, AFP-pensjon og premieavvik.

4770-4773 Miljøsaker

På miljøområdet forvalter kommunen og har ansvar/oppgaver i forhold til viltnemnd, villreinnemnd Tolga Østfjell, jaktorganisering, hjortevilt, bever, rovvilt, jegerprøven, hundeloven, motorferdsel i utmark og verneområdene (Bjøreggene NR, Telvanglia NR, Hodalen LVO) i kommunen.

4.3 Tiltak 2019

Som støtter opp under Kommuneplanens samfunnsdel (2015-2027) hovedmål og satsingsområder:

Hovedmål	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Identitet og tilhørighet	Støtte sektorene i formidling digitalt og på hjemmesidene	Kvalitetssikre informasjon som bygger opp under kommunens profil og kommunikasjonsstrategi
Bolyst og attraktivitet	Tolga 2020 – Tolga går inn med kr 300 000,- pr for å jobbe med økt bosetting	Tolga 2020 er et A/S eid av Tolga kommune og Tolga Os Sparebank (se beskrivelse under pkt. 1.7)
Kommunale tjenester	Kontinuerlig jobbe for å utvikle i de kommunale tjenestene Jobbe videre med å videreutvikle det interkommunale samarbeidet	Tolga kommune leverer bra tjenester. Det jobbes med å utvikle samhandlingen og skape synergier innen alle sektorer og på tvers av sektorene.
Arealstrategier	Få plass ny kommunal planstrategi. Skal si noe om hvilke planer som skal rulleres	Ny planstrategi ble vedtatt i kommunestyret 22. juni 2017, k-sak 37/17. Avventer vedtak om ny strategi med nytt kommunestyre i 2020
Sikkerhet og beredskap	Det skal utarbeides ny oppdatert ROS- analyse og ny beredskapsplan i 2020 Kommunene deltar på samlinger og kurs i regi av fylkesmann og DSB i 2019	Arbeidet med ny ROS- analyse og oppdatert beredskapsplan er i gang sen-høsten 2019- jobbes med fram mot planlagt beredskapstilsyn i juni 2020 Kommunen deltar aktivt på samlinger og kurs i regi av fylkesmann og DSB i 2019

4.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	Tiltak	Gjennomførings-tidspunkt
Folkehelse	Servicetorget skal være med på å løfte frem aktivitetene som kommunen tilbyr; gymbygget, bassenget, kulturliv, bibliotek, aktiviteter i Hamran, i regi av skigruppa, o-gruppa, Tolga Frivilligsentral osv. Gjøre dette synlig på kommunens hjemmeside/facebook/skranke Sørge for å ha oppdatert informasjon om aktiviteter som stolpejakten/skijegeren osv.	Legt ut på kommunens hjemmeside, facebook og på skjerm i servicetorget. På kommunens hjemmesider og skjerm i servicetorget
«Tolga dyrker måltidet»	Synliggjør «Tolga dyrker måltidet» i fellesområdet/skranken, gjennom storskjerm med informasjon og andre virkemidler Være behjelpelig med å lage utstilling på biblioteket, vise frem produsenter osv.	Storskjerm, andre virkemidler- oppslag, vise frem produsenter mm

4.6 Økonomisk resultat – rådmannens stab og støtte samlet

Det er et merforbruk både knyttet til politikk og rådmannens stab og støtte på kr. 153.000. Dette skyldes i all hovedsak lønnskostnader knyttet til en prosjektstilling.

Det er et merforbruk på området Felleskostnader på kr. 363.000. I all hovedsak skyldes dette utgifter til juridisk bistand, kompetanseutvikling og kurs for kommunen samlet. Deler av utgiftene blir det kompensert for i form av støtte og refusjon fra staten (skjønnstilskudd) og KS (OU-midler) i 2020.

Det er i 2019 gjort en opprydding av gamle uerholdelige fordringer, og en samlet avsetning for tap på fordringer ble ført på fellesområdet. Når tapene eventuelt blir realisert, blir kostnadene ført ute på den sektoren fordringen gjelder.

Føring av bruk premiefond ble vesentlig høyere enn forutsatt og ga økte inntekter til kommunen samlet sett. Dette ble fordelt ut på sektorene, noe som gjorde at disse resultatene ble forbedret gjennom lavere pensjonskostnader. Bruk av premiefond gir en reduksjon i arbeidsgiveravgift, som blir fordelt ut på sektorene i 2020.

4.7 Oppsummering og konklusjoner - rådmannens stab og støtte samlet

Det ligger mange ulike poster og tjenester til dette området. Det er god kontroll på utgiftene knyttet mot politikk, rådmannens stab og støtte og felleskostnader, og merforbruket var forventet.

5. Sektor Samfunnsutvikling

Sektor Samfunnsutvikling består av tjenesteområdene

- Kultur og utvikling
- Landbruk og næring
- Plan
- Teknisk

5.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren

Ressursinnsats	**Årsverk**
Sektorleder	1,0
Landbruk (inkludert enhetsleder)	1,7
Næring/utvikling	0,2
Kultur (inkludert enhetsleder)	3,3
Drift/Teknisk (inkludert enhetsleder)	7,0 – 2,6 av stillingene knyttet mot selvkost
Forvaltning/Plan	1,5
Renhold	7,48
Miljøvern	0,2 omdisponert til e-skatt for 2018
Prosjektstillinger	2,0 (fra 1.10.18)
Sum årsverk	**24,38**
Nettobudsjett 2019 (i 1000 kr)	**19 774**
Nettoregnskap 2019 (i 1000 kr)	**19 749**
Mindreforbruk (i 1000 kr)	**25**

5.0.2 Tiltak 2019

Som støtter opp under Kommuneplanens samfunnsdel (2015-2027) hovedmål og satsingsområder

Hovedmål	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**

Identitet og tilhørighet	Prosjektering/planlegging/bygging kulturhus/barnehage. Opprusting av bibliotek/servicetorg	Bygging av ny barnehage, kulturbygg og tilpassing av Tolga skole startet opp sommeren 2019, og skal være sluttført innen 15.11.2020. Prosjektering og opparbeiding av nytt servicetorg og bibliotek i kjelleretasjen er forskjøvet til 2020/2021.
Bolyst og attraktivitet	Tolga som bokommune. Bredbåndsutbygging Infrastrukturtiltak Tolgensli.	Arbeider videre med boligfelt i Hamran i samarbeid med grunneier. Det ble i 2018 inngått avtale med Telenor om utbygging av fiber i Vingelen og Tolga. Frist for ferdigstillelse ble satt til 31.11.2019. Telenor har siden endret fristen til 15.04.2020 for hovedområdet og henholdsvis 17.07. og 28.08. for opsjonsområdene. Tolga fikk i 2019 tilsagn om til sammen kr. 5.740.000, fra Nkom og Hedmark fylkeskommune til utbygging av bredbånd på strekningen Hodalen – Øversjødalen og Langsjøvollen. Prosjektet er lagt ut på anbud. Anbudsfrist er forlenget til 04.05.2020. Det er bygget en ny veiadkomst til Tolgensli med avkjørsel fra FV 26. Det er satt opp skilt med kart over ledige tomter ved innkjørsel til området. Veiadkomst er justert. Deler av området er ryddet.
Nærings-utvikling	Ny reguleringsplan for området sør for Synnøve Finden.	Sett på muligheten for regulering, forsetter i 2020

	Kraftutbygging Saksbehandling og oppfølging	Kraftutbygging pågått hele 2019. Prosjektleder vikariert for sektorleder mye av 2019, jobbet også med oppfølging av ringvirkninger i forbindelse med utbyggingen.
Kommunale tjenester	Revidere strategisk næringsplan	Det er også 2019 arbeidet med struktur rundt næringsarbeidet. Det er gjennom arbeidet med budsjett for 2020 synliggjort prioriterte områder innen næring.
Arealstrategier	Kommuneplanens arealdel Kulturminneplan	Ikke påstartet i 2019. Planprogram vedtatt januar 2018. Arbeidet med forslag til plan tok til våren 2019. Kulturminneplanen forventes ferdig til høring og politisk vedtak i 2020.
Sikkerhet og beredskap	Oppdatere beredskapsplaner for området. Oppgradere ledningsnett. Forprosjekt ny hovedvannkilde/Reservevannkilde	Overordnet beredskapsplan for Tolga oppdatert i 2019. Denne planen omhandler alle sektorer. Oppgradering av ledningsnett VA er en kontinuerlig prosess. Denne kommer inn i hovedplan for vann og avløp når denne revideres og er vedtatt politisk i 2020. Det lyktes ikke å finne kilde med tilstrekkelig kapasitet ved Bjøra. Prosjekt for å finne ny reservevannkilde, for sikring av vanntilførsel, fortsetter i 2020. Dette er beskrevet under vann i VAR- området.

5.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for – Samfunnsutvikling – 2019
Satsingsområder og retning for Samfunnsutvikling i Tolga:

- Aktivt lokalsamfunn
- Bokommune
- Verdiskapning

Satsingsområder	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Aktivt lokalsamfunn	Det er arbeidet mot næringsaktører tilknyttet Tolga sentrum. Det ble gjennomført to åpne møter, og innspill fra disse møtene er spilt inn i arbeidet med avbøtende tiltak tilknyttet kraftutbygginga.	
Bokommune		Infopunkt Tolga, arbeidet kom i gang i 2019, og vil avsluttes i løpet av 2020. Vi har arbeidet videre med Hamran i samarbeid med grunneier. Tolgensli har blitt gjort ferdig med skilt, merking av tomter og ferdigstilling av vei.
Verdiskapning	Synliggjøring av verdensarvverdiene. Utarbeidelse av uthusprosjektet. Synliggjøre kommunes verdier gjennom utarbeidelse av kulturminnedelplan.	Arbeidet med utarbeiding av Utkast til forvaltningsplan for Verdensarv Røros bergstad og Cirkumferensen ble sendt ut på høring november 2019. Planen forventes å bli vedtatt av Verdensarvrådet våren 2020. Uthusprosjektet videreføres i 2020 med et nytt prosjekt. Kulturminneplanen forventes ferdig til høring og politisk vedtak i 2020. I arbeidet med planen er det satt ekstra fokus på tørrmurene i Tolga sentrum og oppover Erlia.

5.0.4 Tiltak knyttet mot «Folkehelse» og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Folkehelse	Satse videre på «Bondens nettverk».	Nettverket brukes aktivt og er en stor trygghet for arbeidet ved landbrukskontoret, og det arbeides videre med faglig utvikling av nettverket. Landbrukssjefen har deltatt i styringsgruppa for forprosjektet «Psykisk helse i landbruket» som dekker hele Innlandet.
	Universell utforming av bygg og anlegg. Trafikksikkerhetstiltak.	Ved alle nye investeringsprosjekt er det en forutsetning med universell utforming. Tolga kommune fikk i 2018 status som trafikksikker kommune. Arbeidet med rullering av trafikksikkerhetsplanen ble avsluttet høsten 2019.
«Tolga dyrker måltidet»	Arbeide videre for felles vekst og utvikling innen økologisk og konvensjonell produksjon. Forprosjekt heltreflis	Det har fra landbrukskontoret vært mindre kapasitet til å arbeide med «Landbruksnettverket i Fjellregionen» i 2019, men det er avholdt to nettverksmøter. Det er spilt inn mot Regionrådet at man bør se på hvordan dette nettverket best kan struktureres. I 2019 har det vært jobbet særlig mot beitebruk og utmarksressursene i landbruket, i kombinasjon med bioenergi og skjøtsel. I samarbeid med Glommen Skog og Holmen biovarme er det arbeidet med forprosjektet heltreflis «Økt regional verdiskaping ved økt bærekraftig

		utnytting av heltreflis av bjørk». Rapporten ble utarbeidet av Tretorget, og landbrukssjefen satt i styringsgruppa.

5.0.6 Økonomisk resultat – sektor samfunnsutvikling totalt

Med unntak av lønn er det krevende å budsjettere på denne sektoren, da det er så mange faktorer som spiller inn, slik som klima, tilstand til teknisk utstyr etc. Sektoren har et overforbruk på ordinær drift i 2019. Dette skyldes i hovedsak merforbruk i forhold til boligsatsing (videreleie av private leiligheter ut fra inngåtte avtaler), vedlikehold av bygninger, økning i strømpriser og ekstra kostnader i forbindelse med overgang til nytt kommunenummer.

Det er betydelige merkostnader knyttet til strøm for 2019. Samlet sett er det et merforbruk på 660 000 ut fra budsjetterte utgifter. Utgifter til fjernvarme følger svingninger i strømprisen (selv om den ligger noe under), og vil derfor ha samme kostnadsutvikling.

Samlet sett blir likevel det økonomiske resultatet jfr. budsjett på sektorens regnskap, som følge av reduserte interne utgifter, lavere avskrivninger og reduserte pensjonskostnader.

5.0.7 Oppsummering og konklusjoner – sektor samfunnsutvikling totalt

Tett samarbeid i sektoren og mellom fagkontorene gjør at vi leverer gode tjenester til tross for at hver enkelt tjeneste er liten og sårbar.

5.1 Kultur og utvikling

5.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	Årsverk
Enhetsleder	1,0
Kultur	2,3
Utviklingssjef	0
Sum	**3,3**

5.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

1401 Innføring av nytt kommunenummer
Tolga kommune har måttet dekke kr. 82.000 utenfor vedtatt ramme for kostnader vedrørende innføring av nytt kommunenummer.

1410 Tolgafallene
Utbygging av Tolgafallene ble satt i gang i august 2018. Tolga kommune har ordnet boliger og områder for tipp, lagerplass, garasjer og renseanlegg.

1511 NPL - Verdiskapningsprogrammet
Det avventes politisk avklaring rundt videre arbeid med statusen som Nasjonalparklandsby.

1521 Infopunkter FV 30
Det fysiske arbeidet med opparbeiding av Infopunkt Tolga er nå godt i gang. Arbeidet med istandsetting av den gamle kraftstasjonen ble lagt ut på anbud og startet opp våren/sommeren. Med unntak av utstillingene, vil Infopunktet etter planen stå ferdig sommeren 2020.
Det nye informasjonspunktet ved Forlotten sør for Kvennan Camping er ferdig opparbeidet, og den første informasjonstavlen ble satt ut i 2019. Denne ble senere kjørt ned, og planlegges erstattet i 2020.

1526 Bredbåndutbygging
Det ble i 2018 inngått avtale med Telenor om utbygging av fiber i Vingelen og Tolga. Frist for ferdigstillelse ble satt til 31.11.2019. Telenor har siden endret fristen til 15.04.2020 for hovedområdet og henholdsvis 17.07. og 28.08. for opsjonsområdene.

2910 Svømmehallen
Svømmehallen har hatt normal åpningstid i 2019, med åpent for grunnskolen og publikum fra 3. januar til 11. mars, og fra 14. oktober til 19. desember. Temperaturen er videreført med i underkant av 30 grader i vannet. Svømmehallen har et merforbruk på kr. 105.000. Av dette utgjør kommunale avgifter kr. 71.000.

4575-4590 Næring
Fortsatt fokus på prioriteringer og struktur som følge av reduseringen av ressurs. Strukturen er sårbar, og det settes store krav til logistikk og prioritering, men det er godt samarbeid på sektoren, og god utnyttelse av synergier. Kommunalt næringsfond ble tilført kr 300.000 fra Regionale Utviklingsmidler (HFK) i 2019. Det ble gitt tilsagn til to søknader i 2019, med samlet beløp kr 300.000.

4730 Miljøvern
Kommunens ressurs på dette området ble også i 2019 omprioritert til oppfølging av e-skatt.

5000-5530 Kultur
Enhetsleder er kommunekontakt og ansvarlig for Den kulturelle skolesekken, Den kulturelle spaserstokken og UKM. Tolga kommune var også i 2019 vertskap for utdelingen av Egil Storbekkens musikkpris. Denne gang i samarbeid med Ivaregga SKA. Prisen gikk til folkemusikeren, komponisten og pedagogen Tom Willy Rustad, fra Sør-Odal, nå bosatt i Sør-Fron.

5010 Biblioteket

	Skjønn voksne	Skjønn barn	Fag voksne	Fag barn	AV-medier	Annet	Ebøker	Totalt
Tolga	2602	8506	752	1361	1307	1122		**15 650**
Øversjødalen	369	2	128	-	6			**505**
Totalt	**2971**	**8508**	**880**	**1361**	**1313**	**1122**		**16 155***

*1410 flere utlån i 2019 i forhold til 2018.

2019 har vært et aktivt år på biblioteket med mange arrangementer:

- 16.2.: 30 fremmøtte på fortellerstund + 12 andre besøkende.
- 27.2: 40 deltok på «Aisika Daisika», barnetimen på biblioteket med Tone og Hans Fredrik.
- 18.3: 23 deltok på «Kunsten å ikke kaste mat» med Thomas Horne.
- 1.4: Boklek.
- 24.4: 33 fremmøtte på «Det lusker i berg og tasser i skog», barnetimen med Kirsti Sæter.
- 6.5: 16 deltok på «Strikk, spikk og lytt».
- 2.9: 45 var innom på Nasjonal bibliotekdag.
- 11.9: 14 deltagere på forfatterbesøk med Lena Lindahl.
- 18.9: Sommerlesshow, 130 deltok på trylleshow.
- 1.10: Barnehageteater med Karius og Baktus, alle barnehagebarn var invitert.
- 14.10: 18 strikkende tilhørere på «strikk, spikk og lytt».
- 23.10: 35 fremmøtte på barnetimen med Gro Kjelleberg Solli.
- 18.11: 20 fremmøtte på «Lesegleder» med Linn T.Sunne og Siri.
- 4.12: 15 fremmøtte på «Yoga for barn» med Colinda Riemens, barnetimen på biblioteket.

Bokprat:
Det er rapportert inn 80 bokprater i forbindelse med skolebibliotek, men antallet bokprater er nok noe høyere.

Barnehagene:
I tillegg til Barnehageteater har biblioteket vært på besøk i kommunens tre barnehager to ganger hver, i alt 6 barnehagebesøk. Da har vi hatt lesestund for alle avdelingene og kasser med bøker som barnehagen kan bruke i barnehagen og som barna kan låne med seg hjem. Bytter kassene 3 ganger i halvåret, to ganger kommer barnehagene og henter på biblioteket, den tredje gangen reiser biblioteket til barnehagen – Lesefrø/Boktras. Knutshauåen fikk også lesestund på biblioteket som bursdagsgave fra kommunen.
Løsninger i livet:
Felles prosjekt med sju biblioteker i Fjellregionen, dvs Holtålen, Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal og Rendalen bibliotek. En arrangementsserie der vi fokuserer på tema medisin, psykisk og fysisk helse. Fått samlet støtte på kr. 200.000,- ifbm Bokåret 2019.
Barnetimen på biblioteket:
Samarbeid mellom Os bibliotek Bjørnsons Minde og Tolga bibliotek med støtte fra Hedmark Fylkeskommune på kr. 25.000,-.
Sommerles:
Sommerles arrangert også i år, høyeste oppslutning i landet med 99,3%.
Blogg:
En ny bokanmeldelse i uka, rullerer mellom bibliotekene i Fjellregionen.

5200 Kulturvern
Arbeidet med kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer ble restartet våren 2019. Planen forventes å være ferdig til høring og politisk vedtak i 2020. I arbeidet med planen er det lagt ned ekstra arbeid med tørrmurene i Tolga sentrum og oppover Erlia.
Forvaltningsplan for Verdensarv Røros bergstad og Circumferensen forelå ferdig til høring i november 2019. Uthusprosjektet ble videreført i 2019 med et nytt restaureringsobjekt i Tolga.

5240 Pilegrimsleden
Arbeidet med rydding og merking av leden ble videreført gjennom avtalen med kirkekontoret og årets konfirmanter om årlig ettersyn og vedlikehold av leden.

5210-5220 Sætersgårds Samlinger / Dølmotunet
Sætersgårds Samlinger / Dølmotunet er et av museene i Musea i Nord-Østerdalen, og tilsluttet Anno museum AS, fylkesmuseet i Hedmark med ny konsolideringsavtale fra 2017.
«Sommeråpent på Dølmotunet» hadde 38 åpningsdager fra 22.06 – 29.07. Godt besøk og god omsetning på de store arrangementene har sørget for at den museale drifta har vært innenfor budsjettert ramme i 2019.
Gjenstandene fra Sætersgårds Samlinger som var utstilt i kjelleren på Tolga skole, er med hjelp av Anno museum, registrert og pakket ned og oppbevares nå i lagerbygget på Dølmotunet og i kjelleren på Tolgen hyttestue.

5250 Bygdebok
Det har heller ikke i 2019 ikke vært ressurser til følge opp arbeidet med «Tolgaslekt.no» i den grad som hadde vært ønskelig.

5360 Nord-Østerdal Musiker
Året 2019 var som vanlig fylt opp av noen store synlige og ekstra tidkrevende prosjekter og flere små samarbeid. Stillingen hadde programansvaret for Gravøl for Vidarheim. En stor

festkveld for å feire historia til huset. Nord-Østerdal Musiker var med som idemakere, programleder, musikere og komponerte og arrangerte nytt materiale.
Stillingen var med og arrangerte Barnas verdensdag i Tynset kulturhus med tema «Drømmer». Stillingen hadde ansvar for verdensscenen med aktører fra hele Nord-Østerdalen. Stillingen komponerte «Jeg drømmer», en ny sang/rap som ble urframført av barn/ungdommer fra Tynset barne- og ungdomsteater og Tynset skole basert på drømmetekster fra barnehagebarn, skoleelever og innvandrere fra Tynset opplæringssenter. Meget vellykket og meningsfylt prosjekt.
På Alvdal begynte stillingen å forberede bidrag til 100-årsjubileet for Kjell Aukrust i mars 2020.
På Os hadde stillingen konsert for alle barnehagebarn i kommunen i Os barnehage. Stillingen hadde åpen konsert på Verjåtunet for beboere, pårørende og pensjonister. I samarbeid med bibliotekene i Os og Tolga lagde stillingen familieforestillingen «Aisika daisika» som ble framførte både på Os bibliotek og Tolga bibliotek.
Stillingen har i tillegg bidratt i arbeidet med å lage et folkemusikkarkiv for Nord-Østerdalen på Ramsmoen. I forbindelse med rivingen av Vidarheim og byggingen av nytt kulturhus, fungerer en av kommunens leiligheter som kontor og øvingslokale.

5460 Fritidsklubb
2019 har vært et bra år for fritidsklubben, men godt oppmøte og flinke ungdommer.
Klubben har hatt rundt 30 klubbkvelder med variert besøkstall. Gjennomsnittsbesøket ligger på ca 14 ungdommer pr. kveld.
Klubben har i 2019 kjørt med separate junior- og seniorkvelder hver fredag, med unntak av i ferier og fredager før ferier. Dette har medført økt besøk.
Fritidsklubben har varierte aktiviteter og utstyr til ungdommene. Biljard, bordtennis, tv-spill, bordspill og inne-fotball er noen aktiviteter som barna liker.
Også i 2019 hadde klubben Down hill sykling i Hamran. Til denne aktiviteten har klubben kjøpt inn sykler og annet utstyr.
Fritidsklubben har vært medarrangør av UKM lokalmønstring for Tolga, med over 100 innslag av artister, kunstnere og arrangører. Vi valgte å leie inn 9.trinn for å drive kiosken.
I løpet av året har klubben også hatt Halloween-party, UKM kvelder, filmkvelder og workshops.
I 2019 søkte klubben om midler fra Ungdom og fritid til scenelys, nytt utstyr til spill og uteaktiviteter, og fikk innvilget kr. 40.000.
Fritidsklubben er en viktig del av Tolga samfunnet, der barn fra forskjellige kulturer og bakgrunner samles.

5.1.3 Oppsummering og konklusjoner
De fleste tjenester, oppgaver og prosjekter er utført i samsvar med målsettinger og planer.
Tolga kommune har en fallende kurve i norsk kulturindeks for 2019, basert på tallene fra 2018. Tolga er nå rangert som nr. 121 mot nr. 56 i 2018. Tolga gjør det nå best innen kategoriene kunstnere (13), kulturskole (24) og frivillighet (48).

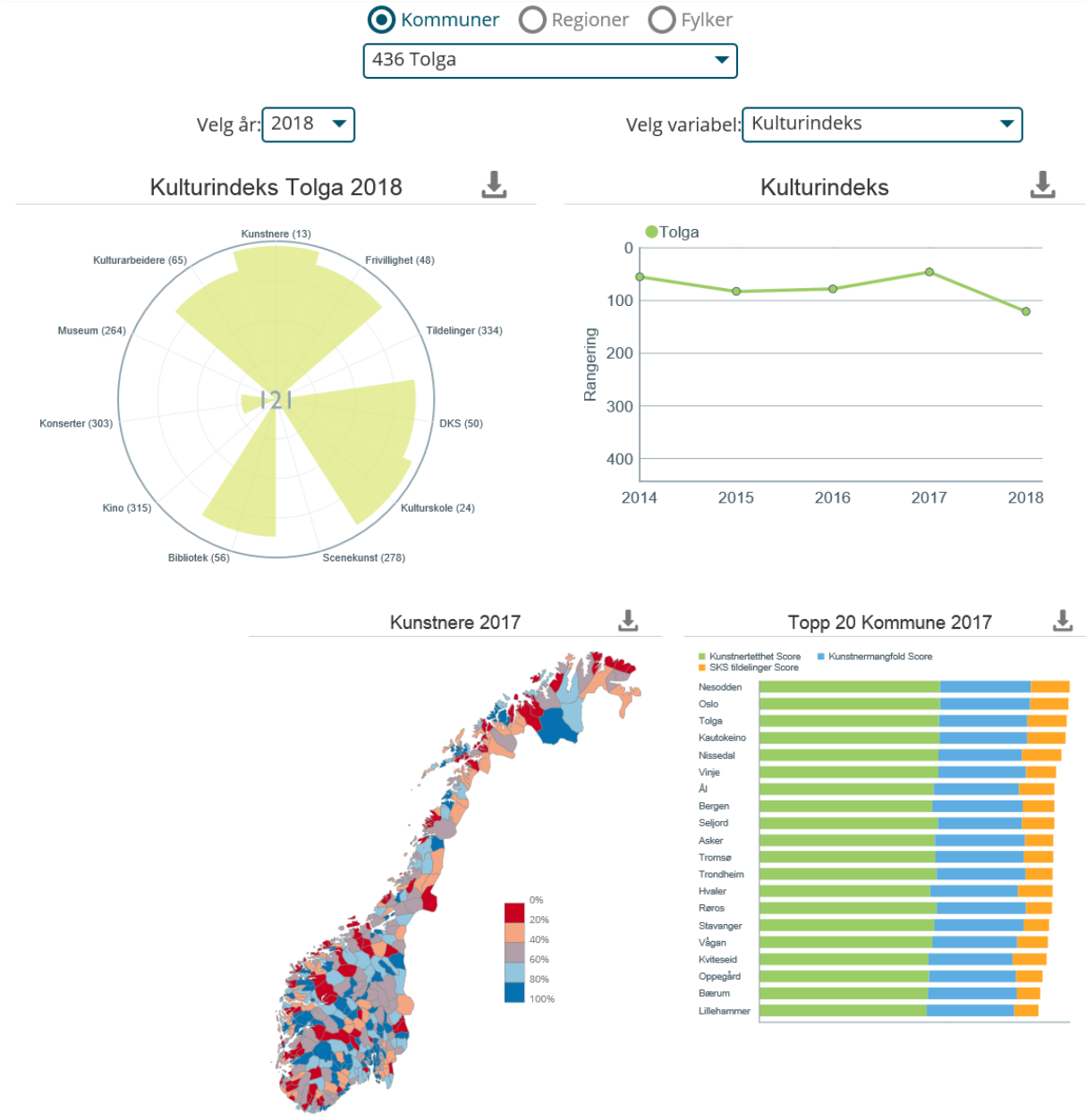

Driftsresultatet for rammeområde 502 Kultur og utvikling viser et samlet mer forbruk på kr. 75.000.

- Årsrapport 2019 for Sætersgårds Samlinger og Dølmotunet.
- Årsrapport 2019 for Nord-Østerdal Musiker.
- Årsrapport 2019 for Tolga fritidsklubb
- Årsrapport 2019 for Tolga folkebibliotek

Disse kan lastes ned fra kommunens hjemmeside.

5.2. Landbruk

5.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	Årsverk
Enhetsleder – Kjersti Ane Bredesen	1,0
Landbruk/næring	0,7
Miljøvern/eiendomsskatt	0,2
Sum	**1,9**

5.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet
4510-4580 Landbruk, skogbruk, næring

Investering i tradisjonelt landbruk: det ble i 2019 gitt tilskudd til 3 bruk – 1 ammekubruk og 2 mjølkebruk. I tillegg ble det gitt tilskudd til 2 foretak som driver med tilleggsnæring i landbruket. Det er fortsatt høy pris på, -og vanskelig å få tak i mjølkekvote. Det er en del uro rundt fjerning av eksportstøtte til Jarlsberg som vil bli fjernes sommeren 2020, noe som vil medføre en nedgang i behovet for norsk melk på nesten ti prosent.

Det er i 2019 gitt tillatelse til nydyrking av 156 dekar fordelt på 6 søknader. Det er behandlet 7 saker etter jordloven og 11 saker etter konsesjonsloven.

Med tørkesommeren 2018 friskt i minne var det stor spenning knyttet til hvordan årets avling ville bli. Heldigvis ser det ut til at de aller fleste ble sjølforsynt med grovfôr i 2019. Det er fremdeles store utfordringer når det gjelder beitedyr som blir tatt av rovdyr. Dette gjelder særlig beitebruken øst for Glomma hvor det er ulven som er trusselen.

Landbrukssjefen sitter i styringsgruppa til fylkesprosjektet psykisk helse i landbruket, hvor Bondens nettverk i Nord Østerdalen har fått god oppmerksomhet sammen med andre liknende prosjekter nasjonalt. Norsk landbruksrådgiving evaluerer og utarbeider en forprosjektrapport som er ferdig på nyåret i 2020.

Det er god aktivitet i skogbruket, men det er ønskelig med en satsing for å sette fokus på etterslep med foryngelse. I 2019 har det vært gode priser på både slip- og skurtømmer, og det er økende interesse for å nyttiggjøre bjørk til den regionale etterspørselen etter bioflis. Dette er tema i et eget forprosjekt, hvor også kombinasjonen av bjørkeskog og beite har særlig interesse. Landbrukssjef sitter i styringsgruppa for dette prosjektet sammen med NØK Holmen Biovarme og Glommen skog, forprosjektrapporten var klar i februar. På grunn av fusjonen mellom Glommen skog og Mjøsen skog avventes videre arbeid, følges opp i 2020.

Det er øktende fokus på landbruksvegnettet i kommunen. Det er etter initiativ fra landbrukskontoret Alvdal/Tynset gjennomført et prosjekt med kartlegging av mange bruer tilknyttet landbruksveggnettet i Nord Østerdalen. I Tolga er det gjennomført

tilstandskartlegging av 17 bruer. Av disse er 6 bruer uegnet for tung transport. Det er stort behov for opprusting av vegnettet.

5.2.3 Oppsummering og konklusjoner

Etter et svært krevende år i 2018, er vi tilbake til et mer normalt år i 1019, men det er fortsatt stort fokus på struktur og samarbeid. Det merkes store endringer tilknyttet fylkessammenslåinga, både med tanke på nye og felles prioriteringer og endringer i stab.

Strukturen vår, med tett kobling til gårdbrukerne, og godt samarbeid på sektoren og med de andre landbrukskontorene i regionen, er viktig for å kunne klare å dekke det store spennet i arbeidsoppgaver tilknyttet enheten.

5.3 Plan

5.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	**Årsverk**
Enhetsleder	1,0
Prosjektstillinger	2,0 (fra 1.10.2018)
Sum	**3,0 (fra 1.10.2018)**

5.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Sektorleder samfunnsutvikling har også fagansvar for plan. I 2019 har det vært et lengre sykefravær, men det er arbeidet med noen private og kommunale planer. Det er ikke gjennomført innbygger-undersøkelse knyttet til tjenestene i 2019.

Det er gjennom året arbeidet mye med investeringsprosjekter, spesielt byggeprosjektet barnehage/skole/kulturbygg. Prosjektstillingene som ble vedtatt opprettet for to år fra oktober 2018 er videreført i 2019. Prosjektleder kraftutbygging har vikariert for sektorleder store deler av 2019, men fiskefond er på plass, og det er arbeidet mye med ringvirkning og avbøtende tiltak kraftutbygging. Prosjektleder investeringer har i stor grad arbeidet med det største byggeprosjektet. Stillingene er prosjektorganisert.

5.4 Teknisk

5.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	**Årsverk**

Enhetsleder	1,0 – *0,85 av stilling knyttet mot selvkost
Drift	6,0 – *1,75 av stillingene knyttet mot selvkost
Forvaltning	1,5
Renhold	7,00
Sum	**15,5**

5.4.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Enhet for teknisk er administrativt organisert med 2,5 stillinger med kontor i kommunehuset. Dette gjelder byggesaksbehandler, oppmåler (50%) og ansvarlig for teknisk drift. I tillegg til forvaltningsoppgaver som byggesak, oppmåling, og annen saksbehandling innen området, har virksomheten ansvar for teknisk drift. Det er egne fagledere for vaktmestere og renholdere. Når det gjelder bemanning på VAR området har vi en driftsoperatør på renseanlegg og avløpsnett i 100 % stilling og en driftsoperatør i 75% stilling tilknyttet vannforsyning. Administrativt er i overkant av 75 % stilling knyttet til VAR-området.

Vaktmestere og driftsoperatører fungerer i det daglige som et team, som fordeler oppgaver og avlaster hverandre etter behov. De inngår alle seks i kommunal teknisk vakt, beredskap døgnet rundt, året rundt. Avdelingen har også ansvar for kommunale veier og plasser, gatebelysning og kommunale boliger. Kommunen har ved utgangen av 2019 i alt 45 boliger/leiligheter for utleie, i tillegg har kommunen 20 omsorgsleiligheter. Teamet utfører også vaktmestertjenester for de kommunale barnehagene, omsorgstunet, skolene, kommunehuset, helsesenteret og Vidarheim samt svømmehall, fyranlegg og gymbygg.

Enhet for plan/teknisk har ansvaret for vannforsyningsanlegg for Tolga sentrum. Vannforsyningsanlegget består av vannrenseanlegg bestående av membranfilter og UV-anlegg, to høydebasseng Hamran og Tolgensli samt fire trykkøkingsstasjoner og et ledningsnett bestående av 10400 m. Kommunen har to avløpsrenseanlegg, 14 kloakkpumpestasjoner og avløpsledninger som driftes av teknisk drift. Avdelingen har også ansvar for kommunale veier og gatebelysning. Plan/teknisk har ansvaret for kommunale boliger og administrasjonsbygg. I alt har Tolga kommune en egen boligmasse på 37 boliger/leiligheter i tillegg til 20 omsorgsboliger.

BRUKERE OG TJENESTER

6000 Teknisk administrasjon

6010 Tilrettelegge- og planlegging bygg

Behandlede saker i 2019: 70. Antall gitte utslippstillatelser (avløpsanlegg) i 2019: 9 stk. Derav 2 stk. til Skanska ifm kraftutbygging. Antall behandlede byggesaker (rammesøknader, søknad om enkle tiltak, igangsettingstillatelser, dispensasjonssaker, veger, avkjørsler) i 2019: 60 (53 ordinære, 6 disp. og 1 IG). Det er en utfordring å finne rom for tilsyn innen byggesak, mere systematisk ulovlighetsoppfølging, kompetanseheving i bredde og dybde, oppfølging av bygg status og ajourføring i matrikkel for å avslutte eldre saker. Mange av de aktivitetene det

ikke er kapasitet til å følge opp i tilstrekkelig grad er lovpålagte. Videre er det en utfordring å finne rom for oppretting av mangler og unøyaktigheter i matrikkel og bygningsbase generelt.

6520 Oppmåling, regulering

Stillingsressurs har vært 50 % i 2019, og det er behandlet 10 oppmålingsforretninger i alt.

VAR-OMRÅDET

6650 Avløp

Regnskapet for 2019 viser et mindreforbruk på kr 330.407,-. Mindreforbruket går mot tidligere års merforbruk. Vi har fortsatt et negativt selvkostfond på kr 420.853,- på dette området.

6653 Septikrenovasjon

Regnskapet på dette området viser i 2019 et merforbruk på kr 69.707,-. Merforbruket belastes sjølkostfond for tjenesteområdet.

6654 Renovasjon innsamling

Regnskapet i 2019 viser et mindreforbruk på kr 262.705,-. Mindreforbruket avsettes på sjølkostfond for tjenesteområdet.

6656 Vannverk

Regnskapet for 2019 viser et merforbruk på kr 466.083-. Vannrenseanlegget fungerer utmerket og anlegget gir Tolgas innbyggere en sikker og trygg vannforsyning, med en full hygienisk barriere av vannkilden. Det har imidlertid vært svært kostbart nødvendig vedlikehold i 2019, som i prinsippet burde vært registrert som investeringskostnader. Dette overføres til investeringsregnskapet i 2020.

5.4.3 Oppsummering og konklusjoner

2019 har vært et normalår, men fortsatt er det fokus på økonomi og nøktern ressursbruk.
Vi har fortsatt en del utfordringer på vannforsyning, i det vi mangler reservevannkilde. Det ble i 2019 boret brønner langs Glåma i Bjøreggan, men det ble ikke funnet noe vann som kan benyttes som reservevannkilde. Jobben med en ny hovedplan for vann og avløp er kommet langt og vi har som mål å sluttføre denne planen i 2020.

6. Sektor Oppvekst

Sektor Oppvekst består av tjenesteområdene

- Barnehagene i Tolga
- Tolga Skole
- Vingelen Skole- og Barnehage
- Tolga Kulturskole

6.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren

Tjeneste	**Antall elever (31.12.19)**
Grunnskole	200
Barnehage	77
SFO	54
Voksenopplæringen	18
Kulturskolen – elevplasser	130 elever, 180 elevplasser

Ressursinnsats	**Årsverk (31.12.19)**
Sektorleder	1,6 (inkl merkantil ressurs)
Enhetsleder	5,0
Barnehage	22,6 (inkl. 1 lærling)
Skole	28,9 (inkl. 2 lærlinger)
SFO	1,9
Kulturskole	4,55
Sum årsverk	**63,6**
Nettobudsjett 2019 (i 1000 kr) - rev	**38 720**
Nettoregnskap 2019 (i 1000 kr)	**40 597**
Merforbruk	**1 877**

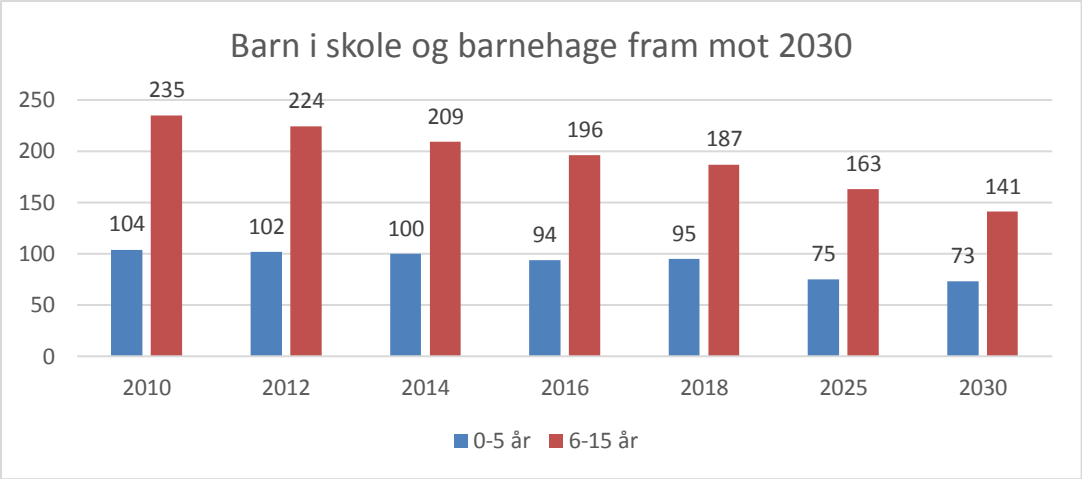

De siste årene 7 årene fra 2013-2019 har det blitt født 15 barn i gjennomsnitt pr år i Tolga kommune. Fortsetter denne trenden vil antall skole-elever og antall barn i barnehagene reduseres betydelig de neste 10 årene (kilde ssb-tabell 11668). Inn- og utflytting vil påvirke tallene her.

6.0.2 Tiltak 2019

Som støtter opp under Kommuneplanens samfunnsdel (2015-2027) hovedmål og satsingsområder

Hovedmål	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Identitet og tilhørighet	Aktiv bruk av lokalmiljø Bruk av naturen i form av mat og jakt Kartlegge, bli kjent med nærmiljø og bedrifter Bli kjent med lokale kunstnere Oppsøke institusjoner	Kontinuerlig arbeid gjennom året (årsplaner)
Bolyst og attraktivitet	Opprettholde kvalitet Utviklingsorientert Samle kompetanse	Kontinuerlig arbeid gjennom året
Næringsutvikling	Samarbeid med næringslivet Entreprenørskap og lokalkunnskap	Kontinuerlig arbeid gjennom året

	Kulturelt og lokalt entreprenørskap Realfagkommune	
Kommunale tjenester		
Arealstrategier		
Sikkerhet og beredskap		

6.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Oppvekst – 2019

- Satsingsområder og retning for Oppvekst i Tolga:
- Tidlig innsats
- Sosial kompetanse
- Kompetente medarbeidere og ledere
- Dialog med foreldre/foresatte – medvirkning fra barn og unge
- Entreprenørskap og lokalkunnskap

Satsingsområder	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Tidlig innsats	Tett oppfølging (Sette inn ressurs etter behov, observasjon, god kartlegging.). Lesekurs. 4 foreldremøter for flerspråklige i barnehage. Ekstra foreldremøte for flerspråklige i skolen. Tverrfaglig samarbeid (Friplass-ordning i kultur-skolen, tangent og rytme, sfo, språklærer-stilling)	
Sosial kompetanse	Ulike pedagogiske verktøy, som f.eks.: LP – læringsmiljø og pedagogisk analyse. «Mitt valg» (Bhage) «Steg for steg» (Bh) Tydelige voksne	

	Struktur og felles regler. Sosiale mål. Skape vennskap og forebygge mobbing = inkludering. Elevgrupper, foreldregrupper, medarbeidere og ledere.	
Kompetente medarbeidere og ledere	Veiledningsgrupper Profesjonsutvikling: -videreutdanning -kultur for læring i barnehage og skole - fagfornyelsen	Gjennomgående
Dialog med foreldre/foresatte – medvirkning fra barn og unge	Foreldreskole Tettere kommunikasjon med elever/foresatte i kulturskole. Operative fora: SU, FAU, SMU, elevråd, ungdomsråd	Gjennomgående
Entreprenørskap og lokalkunnskap	Elevbedrift på u-trinn. Forsøk på mellomtrinn. Kulturelle oppsetninger på den enkelte virksomhet. Lokal plan.	

6.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Folkehelse	Varierte aktiviteter i klasserommet og barnehagen. Utvida læringsarena utenfor barnehage- og skolebygget. Bruke samvær mellom generasjoner bevisst – som gjensidig verdi. Fortsatt stimulere til deltakelse i kultur-skolen og la dette være et utspring for lokale aktører som beriker lokalt kulturliv.	Gjennomgående
«Tolga dyrker måltidet»	Sosialt og kulturelt entreprenørskap – lokalkulturen som mulighetsgiver (s 34 i styringsplatt-formen): Sanking, jakt, matgilde, kortreist mat, grønnsakshage m.v.	Gjennomgående – i henhold til årsplaner

6.0.6 Økonomisk resultat – sektor oppvekst samlet

Sektor oppvekt har et merforbruk på kr 1 876 662 i 2019. Målet for sektoren om å holde seg innenfor gitt budsjettramme er derfor langt fra nådd. Noen driftsposter viste seg tidlig i året å føre til et merforbruk. Det gjelder kjøp av barnehageplasser i andre kommuner og ekstra lønnsutgifter ved Tolga skole knyttet til elevsaker.

Det var for optimistisk å tro at dette skulle dekkes innenfor ramma, slik vi hadde forhåpninger om. Når i tillegg flere andre områder ble dyrere enn budsjettert, samt et kostbart lønnsoppgjør, var det for sent å gjøre tilstrekkelige grep for å hindre budsjettoverskridelser. Noen tiltak er kommentert. Samlet sett er i hovedsak merforbruket på sektoren knyttet til:

- Et statstilskudd kr 300 000 ble regnet som inntekt i 2019, men ble bokført i 2018.
- Utgifter til felles lisenser og dataprogrammer som tidligere har vært belastet på fellesområdet, og merforbruk på enkelte driftsposter, bl.a pc kostnader.
- Kjøp av tilbud og tjenester nabokommune for elev 1 dag pr uke, som ikke var lagt inn i budsjettet.
- Merforbruk lønn pga bortfall bebudet refusjon fra NAV.
- Ekstra tiltak både vår 2019 og høst 2019 knyttet til enkeltsaker (§9 A saker og andre akutte behov som oppsto midt i året).
- Lønnsutgifter til lærling – fått noen ekstrautgifter dekt, ikke budsjettert fullt ut.
- Høst 2019 var det 50% mer lønn til ledelse ved Tolga skole enn budsjettert (lønn sektorleder også lagt til det området).
- Økte utgifter i forbindelse med barn som går i private barnehager i andre kommuner.

- Økte lønnsutgifter fordi det ikke ble en felles barnehage i fra høsten 2019, og ved oppsigelse av en fast stilling (krevde vikar for å få avvikle ferie).
- Flere voksne søkte grunnskoleopplæring ved Tynset opplæringssenter enn budsjettert. (Økt kjøp tjeneste Tynset kommune.)
- Merforbruk på lokaler. Det skyldes mange poster som ikke har vært budsjettert (vedlikehold veier, vedlikehold bygninger, vask) samt økte strømkostnader.

6.0.7 Oppsummering og konklusjoner- sektor oppvekst samlet

Sektoren startet også budsjettarbeidet for 2019 – 2023 å tilpasse driften til et lavere nivå. Som i 2017 og 2018 har mye av fokus i 2019 også vært rettet i forhold til utredning av ny barnehage – ombygging av Tolga skole og nytt kulturhus. Byggeprosjektet var stipulert ferdig i begynnelsen av 2019. Plan for ferdigstillelse nå er november 2020. Forventet innsparing – stordriftsfordel barnehagene har derfor ikke blitt realisert. Det var ikke i tildelt ramme tatt høyde for at byggeprosjektet ikke ble ferdigstilt etter den første planen. Sektoren så heller ikke at dette ville føre til overskridelser mht lønn.

Budsjettsprekk oppvekst er knyttet til for høye utgifter til lønn, noen ekstraordinære tiltak som ikke var budsjettert og ambisjoner om å ta ned enkelte driftsposter uten at det er iverksatt. Dette vil det bli større fokus på fra 2020.

Et annet område som er årsak til merforbruket er utgifter til lokaler. Strømutgiftene har vært høyere enn budsjettert. det har vært god nok oversikt og styring i forhold til tiltak (vedlikehold osv). Et viktig og riktig grep som blir gjort fra 2020 er å overføre lokaler i sin helhet til sektor samfunnsutvikling, for å ha bedre styring med driften.

Et annet grep som er gjort fra 2020 er opplæring og bedre mulighet til økonomistyring av alle enhetsledere i sektoren. Samtidig blir det viktig å se hele sektoren under ett, og tenke helhet når utfordringer oppstår og det blir behov for samkjøring og koordinering opp mot enkelte brukere.

Tolga leverer gode resultater, og skårer svært høyt på nasjonale tester i oppvekstsektoren. Tolga har godt kvalifiserte ansatte. men det har også sin pris. Vi har også svært kompetente ansatte med lang ansiennitet. En svært stor % andel av utgiftene på sektoren brukes derfor til å lønne ansatte.

6.1 Barnehagene i Tolga

6.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall barn**
Lyngbo barnehage	25
Knutshauåen barnehage	22

Ressursinnsats	**Årsverk**
Enhetsleder	1,0
Lyngbo barnehage	6,1
Knutshauåen barnehage	7,4
Styrking førskolebarn	1,0
Barnehager felles	0,6
Sum	**16,1**

6.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

I Tolga sentrum er det fortsatt full barnehagedekning. Ledige barnehageplasser utover høsten 2019, men fra årsskiftet fyltes plassene opp igjen.
Flere barn fra Tolga kommune går i privat barnehage i nabokommuner, og Tolga dekker oppholdet til disse. (Forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager).

2600 Styrking førskolebarn

Barnehagene i Tolga kommune har hatt flere barn med behov for spesialpedagogisk hjelp i 2019. Rettighetene er tilknyttet Lov om barnehager §19a-h Spesialpedagogisk hjelp, tegnspråkopplæring med mer.
Det har vært satt inn ekstra personale for å følge opp disse tiltakene.
Noe av ressursene går direkte til spesialpedagogisk hjelp, og resten til å følge opp at det skal være tett voksenkontakt gjennom hele dagen.
Barnehagene har tett og god dialog med flere fagpersoner rundt barna.

2700 Felles barnehagene

Tolga kommunale barnehage har en egen språklærerstilling (barnehagelærer), som legger vekt på arbeid med språkstimulering for flerspråklige barn. Det legges stor vekt på styrking av norsk som andre språk.

2730 Lyngbo barnehage
Nesten alle barn i Lyngbo har 5 dagers tilbud. Barnehageåret 2019-2020 er det 13 barn som er tospråklige, og det er barn med bakgrunn/familietilknytning til 8 forskjellige land.
Barnehagen har god faglig kompetanse – både barnehagelærere og fagarbeidere - vi oppfyller pedagognormen og bemanningsnormen.

2740 Knutshauåen barnehage
De fleste barna i Knutshauåen har 5 eller 4 dagers tilbud. Barnehageåret 2019-2020 er det 3 barn med tospråklig bakgrunn, og det er barn med bakgrunn/familietilknytning til 4 forskjellige land.
Barnehagen har god faglig kompetanse – både barnehagelærere og fagarbeidere- vi oppfyller pedagognormen og bemanningsnormen.

6.1.3 Oppsummering og konklusjoner
Barnehagene legger vekt på et oppvekstmiljø som skal gi trygge, glade, selvstendige og skapende barn. Barnehagen skal bidra til at barna får en god og trygg oppvekst. Lek og hverdagsaktiviteter er viktige læringssituasjoner for barna. Barnehagene jobber for å sikre et oppvekstmiljø som gir allsidige opplevelser og erfaringer, og som tar utgangspunkt i nærmiljøet og naturen. Barnehagene legger vekt på å være mye ute. De voksne jobber med å se hvert enkelt barn, dets utviklingsnivå og behov. Viktig at de voksne er tydelige, at de observerer, dokumenterer og veileder barna underveis.
Det jobbes med «Kultur for læring» i barnehagen med fokus på relasjoner mellom barn og voksen, og gode rutinesituasjoner.
Barnehagene samarbeider tett med foreldrene.

De kommunale barnehagene i Tolga bygger sin virksomhet på Lov om barnehager og rammeplanen.
Kommunen har følgende plan som det legges vekt på – Styringsplattform for oppvekst.
Kommunens visjon – Røtter i fortida, tro på framtida og læring i fellesskap.

Godt samarbeid med Kulturskolen og Tolga skole – egen plan for overgang fra barnehage til skole.
Gjennom samarbeid med Tolga bibliotek - har vi «Lesefrø» i barnehagene.

Høsten -13 ble det igangsatt et stort 2-årig utviklingsprosjekt for barnehagene i Nord-Østerdal med fokus på veiledning. Barnehagene har fortsatt denne jobbingen i egne barnehager og har implementert veiledning i det pedagogiske arbeidet. Det samarbeides i Nord-Østerdal om veiledning til nyutdannede barnehagelærere.

På landsplan legges det vekt på kompetanse og kvalitet. Kommunene i Nord-Østerdal samarbeider om kurs/kompetanseutvikling. Det er tett samarbeid på kommunenivå i barnehagesektoren i Nord-Østerdalen. Høsten 2016 startet det opp et felles kompetanseprosjekt som legger vekt på utviklingsarbeid i denne enkelte barnehage. Alle barnehagene deltar, på felles planleggingsdager, med nettverk for assistenter/fagarbeidere, pedagogiske ledere og styrere. Dette samarbeidet fortsetter i 2019-2020. Det har vært fokus på «Kultur for læring» - bruk av kartleggingsresultater og pedagogisk analyse.

I 2015 ble Tolga tatt ut i regjeringens satsning på realfag som **«Realfagskommune».** Satsningen i Tolga er valgt rettet spesielt mot barnehage og 1.-4. trinn. I den forbindelse har prosjektleder deltatt både på forberedelse og gjennomføring av ulike aktiviteter, som skal inspirere de ansatte til å vektlegge realfag mer i skole- og barnehagehverdagen.
2019-2020 - barnehagene jobber fortsatt med realfag i hverdagen.

Barnehagene i Tolga har årlig tilsyn fra branntilsyn og hovedettersyn på lekeplassutstyr. I 2019 ble det ikke gjennomført ettersyn på lekeplassutstyr pga. at det ble inngått avtale med et nytt firma, og den kom på plass langt ut på høsten. Derimot fikk alle barnehager og skoler en egen fagdag i februar med Lekeplasskontrollen, som gikk igjennom lover og regler for sikkerhet på lekeplasser. Tilbudet gikk ut til alle styrere, rektorer og vaktmestere. Hele Nord-Østerdalen deltok.

Tolga kommune har samarbeid med Tynset og Os på tilsyn etter barnehageloven § 16. Hvert tredje år blir den enkelte barnehage kontrollert. I 2019 ble det ikke gjennomført tilsyn i noen av barnehagene i Tolga. I 2018 ble det utarbeidet en ny felles plan for Os, Tolga, Tynset, Folldal, Alvdal og Rendalen med fokus på barnehagemyndighetens arbeid med veiledning og tilsyn. Fylkesmannen førte i 2018 tilsyn med Tolga kommune som barnehagemyndighet – vi fikk ett avvik; Barnehagemyndigheten har ikke innhentet tilstrekkelig kunnskap om barnehagens praksis for å kunne påse regeletterlevelse når det gjelder barnehageloven § 8, jf. § 19 (Politiattest). Januar 2020 ble det utarbeidet en felles prosedyre for politiattest i Tolga kommune.

Ingen husholdninger skal betale mer enn 6 prosent av inntekten sin for en barnehageplass. Foreldrebetalingen er også begrenset oppad av maksimalprisen (fra 1.januar 2020 kr 3 135 per måned, som gjelder for et heldags ordinært barnehagetilbud) og søskenmoderasjonen. Alle 2, 3-, 4- og 5-åringer, og barn med utsatt skolestart, som bor i husholdninger med lav inntekt har rett til å få 20 timer gratis oppholdstid i barnehage per uke. Betaling av kost (matpenger) kan komme i tillegg til maksprisen. Tolga kommune har 18 barn som får tilbud om redusert foreldrebetaling.

6.2 Tolga skole

6.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall elever**
Grunnskole	149
SFO	36
Voksenopplæringen	18

Ressursinnsats	**Årsverk**
Enhetsleder	1,0
Skole	21,5 (16,0 lærer, 1 vernepleier, 2,5 assistent)
SFO	1,2
Sum	**23,7**

6.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Brukere og tjenester

Elevtallet er litt stigene de siste årene – 142 i 2017, 145 i 2018 og 149 i 2019). 33 % av elevene er to-språklige. Det er 18 forskjellige morsmål på skolen. Grunnet tilførte midler til styrking 1-4. trinn, realfagsatsing og elever med særskilte behov har antall årsverk vært litt økende fra 2018.

Fokus på læring.

Vi holder fortsatt fokus på våre prioriteringer: **grunnleggende ferdigheter i basisfagene** kombinert med at vi er en skole som vektlegger den generelle delen av læreplanen. Natur og kultur er en del av dette. Det er en oppfølging av kommunens sektorplan for oppvekst. Elevene skal få mulighet til utfoldelse på en allsidig læringsarena. Sosial handlingskompetanse legger grunnlaget for all læring. Det er derfor viktig for skolen at lærerne legger vekt på både teknisk og verdibasert kommunikasjon i klassene. Derfor utvikler vi ulike læringsarenaer tilpasset den enkelte elevs behov. Dette er en del av Tolga skoles pedagogiske profil. Vi har her et omfattende samarbeid med naturfagssenteret og matematikksenteret og UDIR i kraft av å være realfagkommune. Satsing på opplæring i **lesing og skriving** ble forsterket ved at en fra høst 2017 gjeninnførte funksjonen leseveileder, samt satsing på ordforrådsprogram. Dette er felles satsing i regionen. Dette skoleåret har skolen hatt en 2 lærere i funksjon som lærerspesialist – lesing og realfag. I tråd med nasjonale pålegg er **nasjonale prøver** også i 2018 gjennomført i lesing, engelsk og regning på 5. og 8. trinn. Prøvene i lesing og regning også gjennomført for 9. trinn. Resultatene fra prøvene er særlig gode for ungdomstrinnet.

Realfagkommune
Hovedtema i satsingen 2019 har vært koding. 3 lærere har vært frikjøpt i 10 – 15 % stilling hver (Tolga og Vingelen). Satsingen varer ut 2020.

Engelsk og 2. fremmedspråk.
Vi gir tilbud til elevene om opplæring i tysk som 2.fremmedspråk. Et andre alternativ er at elevene også kan velge arbeidslivsfag. Dette er et fag der en velger områder fra den videregående skolen med praktiske tilnærminger.

Valgfag ble innført som obligatorisk fag, høsten 2012. 8. klasse gjennomførte med fagene design/redesign og fysisk aktivitet og helse. 9. klasse hadde forskjellige varianter av produksjon for salg, mens 10 fortsetter med fysisk aktivitet og design/redesign. Tilbudet gjelder alle klasser på ungdomstrinnet.

Sosial kompetanse
Elevundersøkelsen viser at eleven på skolen trives og har venner. Samtidig er internett, spill og bruk av sosiale medier en økende aktivitet. Det bekrefter for oss nødvendigheten av å satse på oppbygging av elevers sosiale kompetanse. Dette er en kontinuerlig prosess og «ferskvare». Behov for å fokusere på sosial kompetanse og relasjonsarbeid elev – elev, voksen – elev understrekes også i kartleggingsresultatet gjennom FoU prosjektet «Kultur for læring». Skolen har siden 2016 vært mobilfri-skole. Elevene selv har initiert dette gjennom et aktivt elevråd ved skolen. Ordningen fungerer svært bra.

Kultur for læring
Høsten 2018 gjennomførte skolen spørreundersøkelse nummer to i «Kultur for læring». Svarprosenten hos alle respondentgrupper var høy og det gir oss et godt grunnlag for å bruke resultatene videre for å heve kompetansen. Skoleåret 2018/19 valgte skolen kompetanse-pakken «Motivasjon og tro på seg selv». Skoleåret 2019/20 har det vært fokus på kompetansepakke knyttet til fagfornyelsen. Også resultatene fra kartleggingsundersøkelsen 2018 viser meget gode resultater sammenlignet med regionen og fylket. Skolen har fått gode tilbakemeldinger fra Høyskolen og skoleeier (TATO) på det arbeidet som er gjort så langt.

LP-modellen
Høsten 2009 startet kollegiet ved skolen med implementering av LP-modellen, et prosjekt som gikk over 3 år. Etter prosjektperioden er LP modellen et av flere analyseverktøy som benyttes i team, på trinn og i samarbeid med PPT. LP benyttes som arbeidsform i Kultur for læring arbeidet.

Kompetanseheving.
Vi har hatt 3 ansatte på videreutdanning i 2019/20 innen fagene matematikk, og lærerspesialist i forming. «Kultur for læring» er skolebasert kompetanseheving for hele kollegiet.

Bærekraftig utvikling
Gjennom" Den naturlige skolesekken" har skolen deltatt med et prosjekt under betegnelsen "Bærekraftig utvikling". Prosjektet inneholder både teoretiske og praktiske elementer. Opplegget knyttes til kommunens økoløftprosjekt, hvor vi bruker lokale ressurser. Dette er en viktig del av utviklingsarbeidet sammen med realfagsatsingen.

Voksenopplæringa
Fra høsten 2012 har kommunen hatt avtale med Tynset kommune, som betyr at «våre» flykninger får tilbud om norsk og samfunnsfagopplæring på Tynset opplæringssenter. 18 elever deltar på dette tilbudet. 4 voksne deltar på grunnskoleopplæring for voksne.

Samarbeid med Tolga kulturskole
Høsten 2011 ble Tolga kulturskole skilt ut som egen virksomhet. Dette rokker ikke ved det tette samarbeidet som er etablert mellom skolen og kulturskolen. Samarbeidet er regulert gjennom forpliktende samarbeidsavtaler. Tolga skole kjøper tjenester fra kulturskolen i musikk og engelsk.

Skole - hjem samarbeid
Mange tiltak er nedfelt i styringsplattformen. Skolens rutiner står også i infoheftet for skolen. Skolen har flere foreldresammenkomster, møter, samling for klassene utenom skoletid enn det som er nedfelt i lovs form. I henhold til styringsplattformen gjennomfører skolen økt skole – hjem samarbeid (foreldreskole) på 1. og 8. trinn. Elevrådet, skolemiljøutvalget og FAU har særlig vært involvert i byggeprosjektet ny barnehage – kulturbygg – ombygging av Tolga skole.

Samarbeid med lokalsamfunnet.
Vi har kontinuerlig tett samarbeid med lag og foreninger i bygda i ulike arrangement. Skolen bruker aktivt det utvidede skolerommet og er en integrert del av bygda.

Biblioteket. Skolen bruker jevnlig biblioteket og alle klasser får en time hver.

ORGANISERING OG MEDARBEIDERE

Lærerne har en arbeidstidsordning som binder lærere i full stilling til 36 timer pr uke. 7,5 -7 timer pr. dag til arbeidsplassen innen tidsrammen 08.00-16.00. Tid som ikke er bundet som ukentlig tilstedeværelse benyttes til individuelt arbeid. Dagens arbeidstidsavtale ved skolen har vart siden 2001. Den er fornyet fram til 2019. **Andre ansatte** kan ha avvikende arbeidstid. Felles utviklingstid har særlig hatt tema som gjelder Kultur for læring, realfagkommune, fokus på lesing og byggeprosjektet barnehage – kulturbygg – skole.

Skolens ledelsesmodell består av rektor i 100 % stilling. 2 teamledere har et ansvar for daglig drift av sine team. Samarbeidet med kulturskolen er godt og videreutvikles. Ass. rektor stillingen ble tatt bort fra skoleåret 2019/20. Fra juli 2019 ivaretas flere av de overordnede administrasjonsoppgaver ved skolen av sektorleder.

Ressursteamet. Teamet er møteplassen der vi (rådgiver, spesialpedagogisk koordinator, assisterende rektor og rektor) koordinerer arbeidet med eksterne aktører som PPT, helsesøster, BUP og barnevern for å ivareta tilrettelegging av tilpassa opplegg for elever ut over det ordinære tilbudet. Ressursteamet er i tråd med satsingen til PPT innen systemutvikling.

6.2.3 Oppsummering og konklusjoner

Tolga skole har godt kvalifiserte medarbeidere, der mestring står i fokus. Ulike kartlegginger, bl.a. nasjonale prøver og sluttvurderingen våren 2019 bekrefter at læringstrykket i klasserommet er godt. Det jobbes kontinuerlig med elevenes psykososiale miljø. Arbeidet med sosiale ferdigheter og relasjonelle ferdigheter er satt i system. Gjennom «Kultur for læring» er dette tema som forventes å gi positiv effekt over tid. Elevtallet er stabilt.

Tolga skole har turt å jobbe utradisjonelt, tatt i bruk uterommet som en viktig læringsarena og jobbet godt med dybdelæring med lokale mål. Entreprenørskap er satt i system og det er fokus på praktisk og variert tilnærming fra 1. trinn til 10. trinn.

Det er en utfordring i å sørge for tilstrekkelig kompetent støtte til to-språklige barn med språk som for oss kan være lite kjent. Dette gjelder så vel arbeidsinnvandrere som flyktninger. Særlig gjelder dette psykososiale utfordringer. Det er også en utfordring å finne gode nok tiltak og opplegg for elever med særlige behov, faglige og eller sosiale. Skolen opplever godt samarbeid med andre samarbeidspartnere (f.eks. helsesøster, PPT, barnevern, flyktningetjenesten og BUP) i dette arbeidet.

6.3 Vingelen skole og barnehage

6.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall elever**
Grunnskole	51
Barnehagen	30
SFO	18

Ressursinnsats	**Årsverk**
Enhetsleder	1,0
Skole (pedagoger og assistenter	7,4
Barnehagen	6,5 (eks. lærling)
SFO	0,7
Sum	**16**

6.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Oppvekstsenteret har stor søkning til barnehagen og prognosene for elevtallet på skolen de neste årene viser stabile tall. Med barn i alderen 1 – 13 år er det et stort spenn og mange hensyn å ta i barnehage -og skolehverdagen. De ansatte viser vilje til å se muligheter og er fleksible, noe som er viktig på en slik enhet. Det ble i 2019 født x barn som alle sokner til skolen.

2200 SFO Vingelen skole: Høst -19 var det 18 elever som benyttet tilbudet. Det er en nedgang på 5 stk. fra året før. På morgenen og på ettermiddag på fredag er det SFO i samarbeid med barnehagen, mens det på de andre ettermiddagene er tilbud i egne lokaler. To assistenter og en miljøterapeut har deler av sine stillinger knyttet til SFO.

2201 Vingelen skole: I 2019 har vi fortsatt arbeidet med å løfte **fådeltskolepedagogikken.** Det er flere elever ved skolen som har store spesialpedagogiske tiltak. Dette er krevende i en tid hvor det må kuttes i den pedagogiske ressursen. Med et løsningsorientert personale går det så lang greit, men det er marginalt. En lærer er i videreutdanning i engelsk. Ingen vikar settes inn.

Skolens bruk av fellestid/utviklingstid hver mandag/tirsdag benyttes til blant annet temaer som:

- Pedagogisk utviklingsarbeid – organisasjonsutvikling
- Kultur for læring med fokus på fagfornyelsen
- Lesekurs – dysleksi – «Fatte matte»
- Skolens sosiale handlingsplan – elevsyn, læringssyn og verdisyn

Høsten 2018 gjennomførte skolen spørreundersøkelse nummer to i «**Kultur for læring**». Svarprosenten hos alle respondentgrupper var høy og det gir oss et godt grunnlag for å bruke resultatene videre for å heve kompetansen. Det var veldig gode resultater på den første undersøkelsen, hvor kompetansepakken «Relasjonsbasert klasseledelse» ble bestemt å igangsette. Dette arbeidet ble videreført i 2019. Fra høst 2019 har fokusområdet vært fagfornyelsen.

Skolen har fått meget positive tilbakemeldinger fra Høyskolen på det arbeidet som er gjort så langt.

Foreldreskole ble også i høst gjennomført for foreldrene på 1.trinn. (jmf «Plattform for oppvekst») Foreldreskole er et samarbeid mellom FAU, kontaktlærer og rektor. Skolen har ellers et tett **samarbeid med foreldrene** både gjennom utvalgsmøter og alle de ulike arrangementer vi har gjennom året.

Prosjekter: Skolen er en svært sentral aktør i bygdelivet i Vingelen, og har et godt forankra samarbeid med lag og foreninger. Et resultat av dette samarbeidet var at det høst-15 ble bygd en flott gapahuk på Jordvollen. Området blir brukt aktivt i skolens uteskole - satsning. Det var særlig mellomtrinnets elever og foreldre som hadde lagt ned en stor innsats med bygging, beising og rydding av området.

Det er laget en plan for bruk av Forollhogna Nasjonalpark, dette i samråd med nasjonalparkforvalter. Skolen bruker nærområdet meget aktivt i uteskolesammenheng.

To lærere er kurset i «koding og programmering». Skolen jobber videre med realfagssatsning – realfagskommune. Dette gir skolen nødvendig kompetanse når det gjelder elevenes grunnlag for evt. å velge koding som valgfag på ungdomstrinnet.

Arbeidstidsordningen for lærerne. Vi har fortsatt 36 t/u tilstedeværelsesplikt, etter en reforhandling v-15. Alle lærere har en individuell arbeidsplan, mens alle ansatte har en egen stillingsinstruks.

Det er en godt kvalifisert arbeidsstokk ved skolen. Barnetallet ved oppvekstsenteret er stabilt. Noen færre i skolen, men litt flere i barnehagen. Vi har også i 2019 valgt å bruke muligheten for to-lærer til ekstra styrking, særlig i engelsk og matematikk. Dette er i tråd med satsningsområdene i TATO-samarbeidet.

Rektor ved skolen gikk over i en annen funksjon ved Tolga skole. dette skoleåret er tidl. stedfortredende rektor konstituert i stillingen. stillingen lyses ut for neste skoleår. Ledergruppa er på tre personer, der spesped.koordinator, stedfortredende rektor og rektor er med. Dette er også skolens ressursteam

En lærer er i videreutdanning 2019/20.

2202 Lokaler: Lokalene er funksjonelle og godt egnet til bruken. I 2017 ble det skiftet 2 inngangsdører med automatisk døråpner, i tillegg til øvrige tilpasninger i forhold til spesielle

behov. 2018/19 ble det satt i gang et ombyggingsprosjekt i barnehagen. Dette gjelder endret romstørrelse i barnehagen samt vognrom.

2203 Natur og kultur: Skolen baserer sin virksomhet på at elevene skal få gode vilkår for læring. Dette bl.a gjennom utstrakt bruk av ulike læringsarenaer og metoder. I «Styringsplattform for oppvekst» er det lagt tydelige føringer for fortsatt bruk av uteområdene våre, der målet er at opplæringen gir barna «røtter i fortida, tro på framtida og læring i fellesskap»

2710 Barnehagen:

Avdeling Knøsen og Ræbben: Til sammen 30 plasser. Det vil si at det er ingen ledig kapasitet pr. nå.

Bemanningsnormen følges på begge avdelingene. Vi har sett en klar økning av yngre barn i barnehagen, i tillegg til at antallet dager for den enkelte også øker. Åpent 07.00 – 16.30.

Alle barn som søkte plass til hovedopptaket fikk tilbud, men alle fikk ikke oppfylt 1.ønske i forhold til dager. Det har vært noe utskifting i personalgruppa, men nå er personalsituasjonen meget stabil. Styrer og to pedagogiske ledere med førskolelærer/barnehagelærerkompetanse, samt en barnehagelærer, fem fagarbeidere/assistenter.

Høsten -13 ble det igangsatt et stort 2-årig utviklingsprosjekt for barnehagene i Nord-Østerdal med fokus på veiledning. Barnehagen har fortsatt denne jobbingen i egen barnehage og har bl.a. tatt i bruk LP-modellen (læring og pedagogisk analyse) som verktøy i personalgruppa.
Barnehagen har fokus på lekens plass i barnehagehverdagen og de voksnes rolle i leken. Dette har satt sitt preg både på planlagte og spontane aktiviteter i hverdagen, og har vært tema på planleggingsdag og personalmøter for de ansatte. Barnehagen er med i Kultur for læring, noe som vil gi personalet oversikt over hva de de ulike informantene har svart om hva de er fornøyd med – ikke fornøyd med. Det videre arbeidet vil bli systematisert i forhold til de øvrige barnehagene i kommunen.

Samarbeid med kulturskolen har bestått av to perioder med musikk for Knøsen og Ræbben, kjøp av musikkundervisning og undervisning av kulturskoleelever i skoletiden. Samarbeidet gir ungene unike muligheter til å få utfolde seg og er et viktig bidrag til å skape gode læringsarenaer for alle. Alle elever på 1.-2. får ukentlig tilbud om «Tangent og rytme» og mange av skolens elever benytter seg ellers av kulturskolens varierte tilbud.

I 2015 ble Tolga tatt ut i regjeringens satsning på realfag som **«Realfagskommune».** Satsingen gjelder både barnehage og skole. I den forbindelse har prosjektleder deltatt både på forberedelse og gjennomføring av ulike aktiviteter, planleggingsdag i barnehagen og arrangert ulike kurs som skal inspirere de ansatte til å vektlegge realfag mer i skole- og barnehagehverdagen. Det satses videre på «Realfagskommune» - dette arbeidet vil gi gode ringvirkninger.

6.3.3 Oppsummering og konklusjoner

Vingelen skole og barnehage er en organisasjon med godt kvalifiserte medarbeidere, der det er fokus på lek og et godt **læringsmiljø** for barn fra 1-13 år. I sentrum står sosial mestring for alle.

Resultatene fra undersøkelser, tester og kartleggingsprøver viser stort sett gode og positive resultater. På elevundersøkelsen (for 6. og7.trinn) høst 2018 og 2019 fikk vi fine resultater i forhold til mobbing. Elevene skårer høyt på de fleste parametere i elevundersøkelsen. Det jobbes kontinuerlig med elevenes psykososiale miljø. Arbeidet med sosiale ferdigheter og relasjonelle ferdigheter er satt i system. Dette forventes å gi positiv effekt over tid. Det er viktig å evaluere tiltakene og vurdere virkningen av dem. Gjennom «Kultur for læring» er dette tema som vil følges opp videre. Elevtallet ser ut til å stabilisere seg. Barnetallet i barnehagen ligger stabilt høyt. På landsplan legges det vekt på kompetanse og kvalitet i **barnehagen**. Kommunene i Nord-Østerdal samarbeider om kurs/kompetanseutvikling. Det er tett samarbeid på kommunenivå i barnehagesektoren i Nord-Østerdalen. Høsten 2016 startet det opp et felles kompetanse-prosjekt som legger vekt på utviklingsarbeid i denne enkelte barnehage. Alle barnehagene deltar, på felles planleggingsdager, nettverk for pedagogiske ledere og nettverk for styrere. Barnehagen er med i «Kultur for læring», med fokus på relasjoner.

6.4 Tolga kulturskole

6.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall elever**
Kulturskolen	130 elever, 180 elevplasser

Ressursinnsats	**Årsverk**
Enhetsleder	0,5
Skole	1,94
Ressurssenter, salg internt og eksternt	2,11
Sum	**4,55**

Tjenesteproduksjon og aktivitet

Kulturskolen styrer etter «Styringsplattform for oppvekst». Plattformen legger særlig vekt på å skape en felles og helhetlig verdiforankring og en klar retning for oppvekst i Tolga, med et tett samarbeid mellom barnehager, skoler og kulturskole. Å delta i kunst og kulturfag har stor egenverdi for barn og unge. For en kommune med nedgang i folketallet, og som ønsker å beholde og rekruttere barnefamilier, er det gode kulturskoletilbudet en klar styrke. Det er viktig å legge til rette for at minoritetsspråklige barn kan delta i kulturskolens tilbud. Dette er en viktig arena for integrering. (fra Styringsplattformen)

Vi har lokale læreplaner (ferdigstilt 2019) som bygger på Rammeplan for kulturskole, Mangfold og fordypning. Vi følger skoleruta for grunnskolen. Undervisningen foregår i grupper og/eller individuelt. Det er et mål for oss at så mange som mulig har muligheten til å spille sammen med andre enten ukentlig eller i perioder. Derfor blir det i perioder lagt opp til samspill, gjerne på tvers

av instrumenter og disipliner. Normalen er ukentlige timer for elevene, men av og til kreves det perioder med intensiv øving. Når elevene blir eldre, blir ofte behovet større for individuell undervisning. Vi ønsker å tenke undervisningsløp over mange år, slik at tid pr elev kan økes etter hvor langt eleven har kommet. Etter avtale med foresatte og grunnskolen, kan elevene få lagt undervisningen i skoletida.
I byggeperioden (fra høst 2019) viser det seg mer krevende å gjøre nok samspill grunnet romsituasjon.

Tidlig innsats:
Friplass-ordning for 2019
Muligheten om å søke om friplass står på hjemmesiden. Med midler fra flyktningefondet finansierer vi friplasser. Vi har gode rutiner for søknad om friplass i kulturskolen, og et godt samarbeid med flyktningkonsulenten og NAV. I 2019 har vi innvilget søknader om friplass for ca kr 60.000. Vi har nå ca 30 % flerspråklige i vår elevgruppe.

Breddeprogram:

- Tangent og rytme for 1. og 2. trinn går som et breddeprogram der alle får delta gratis. Dette er en viktig og god arena, og sikrer et kulturskoletilbud for alle i starten av grunnskoleløpet. Erfaringen er at mange søker seg inn i kulturskolen underveis eller etter å ha deltatt på tangent og rytme.
- Kunstprosjekt og seljefløytelaging/spilling, 5, 7. og 9.trinn. (lokale DKS-midler)
- Teaterimprovisasjon – kommunikasjon, 10.trinn (lokale DKS-midler)

Kjerneprogram

Her har vi de fleste elevplassene. Det er elever som er motivert for større undervisningsmengde og systematisk egeninnsats. Det skal bidra til å utvikle kreative evner, håndverksmessig og kunstnerisk kompetanse og samarbeidsevne. Vi har her elever som går i mange år med jevn utvikling fra 1.trinn og helt ut videregående skole.

Den utadrettede virksomheten for kulturskolen er stor og viktig. Ferske fjes, UKM, utdeling av belte i judo, konserter/forestillinger på kveld (Grieg-forestilling, Kirkekonsert med utdrag fra An Magritt), skole og barnehagekonserter, samarbeid med grunnskolene, barnehagene, innslag til kor og korpskonserter, flere konserter ved omsorgstunet, 17.mai, kirka, julekonserter, juletrefester og andre forespørsler. Samarbeid med Vinterfestspill i Bergstaden med Storveis underveis. Storveis underveis er et tilbud til de som ønsker å fordype seg sammen med elever fra andre kulturskoler i regionen med eksterne prosjektledere støttet av lokale lærerkrefter.

Salg av tjenester: Tolga barnehage, Tolga skole, Vingelen skole og oppvekstsenter, Tolga skolemusikkorps, Tolga og Os Janitsjar, Vingel Singers, Vingelen Storband (ny 2019) Bergstadkoret, Røros kulturskole, Os kulturskole (Os skolemusikkorps), Alvdal kommune (rektor kulturskole fram til august 2019)

Omdømmebygging:
Gjennom å være en integrert del av sektor oppvekst, er kulturskolen en arena som når barn og unge i ulik alder, helt fra barnehage og ut grunnskoleløpet (vi har også noen elever i kulturskolen som går på videregående skole). Omdømme bygges gjennom levering av tjenester med høyt faglig nivå, i møtet med den enkelte elev, og vi opplever at kulturskolen «står høyt i kurs» blant politikere, brukere og foreldre. Utadrettet virksomhet, egne konserter og prosjekter, samt samarbeid med det frivillige kulturliv gjør kulturskolen synlig i kommunen og i folks bevissthet. Kulturskolen er synlig i mange sammenhenger!

Kompetanseutvikling:
Omorganisering til sektor oppvekst gjør et allerede godt samarbeid mellom de ulike oppvekstaktørene barnehage, grunnskole og kulturskole bedre og tettere, og den enkelte medarbeider gjøres bevisst på sin rolle med forankring i Styringsplattform for oppvekst. Rammeplan for kulturskolen – Mangfold og fordypning, løfter fram kulturskolen som skoleslag, og øker kvalitetstanken hos den enkelte medarbeider. I et samarbeid med 7 kulturskoler i fjellregionen har vi utviklet undervisningsplaner og lokale planer. Gjennom deling av kunnskap, refleksjon, kollegaveiledning får vi en større bevissthet og utvikling av vårt skoleslag.

Dialog med foresatte:
Gjennom direkte kommunikasjon mellom lærer og foresatte ønsker vi å styrke dialogen og avklare gjensidig forventning. Ved bruk av nytt administrasjonsprogram, SpeedAdmin, har vi fått en enklere vei til å nå alle med beskjeder gjennom SMS og e-post.

6.4.3 Oppsummering og konklusjoner

I Tolga kommune ønsker skoleeier å skape et helhetlig oppvekstmiljø for barn og unge, der eleven er i sentrum. Grunnskole og kulturskole ser på sine samlede ressurser faglig for å nå kompetansemål. Vi gir et utvidet skoletilbud der kulturskolen ses på som en viktig ressurs sammen med grunnskolen. Vi vil sammen i sektoren – legge til rette for elevers motivasjon, mestring og muligheter. Kulturskolen løfter fram kreative fag for barn og unge. Vi vil ha et oppvekstmiljø som gir trygge, glade, selvstendige og skapende barn og unge. Tolga kommune er opptatt av at grunnleggende ferdigheter skal vektlegges, men samtidig er det viktig å holde fast på utvikling av hele mennesket. Derfor er det også viktig med god undervisning i praktisk/estetiske fag. Ved å styrke fokus på et felles ansvar om å bidra til et helhetlig oppvekstmiljø i en utvidet skoledag -rom. Kultur gir læring! Og vi vil skape et miljø der det er det er lov å være god-Kultur for læring! Sammen gir vi et bedre tilbud til den enkelte. Vi gir tilpasset opplæring for alle. Alle får utviklet sitt talent. Vi blir avhengige av hverandres kompetanse for å nå målene.
Vår største utfordring for framtiden er å gi kvalitativt godt tilrettelagt opplæring i kunstfag for barn og unge, videreutvikle oss som kommunens kulturelle ressurssenter, takle nedgang i elevtallet uten å miste kompetansen i kommunen. Vi er avhengig av forutsigbarhet og forankring av verdier av kunst og kultur i opplæringen. Vi ønsker å bidra enda sterkere for å inkludere alle som flytter til Tolga. Kulturskolen kan gjøre den enkelte i stand til å delta i det frivillige kulturliv samt gi mestringsopplevelser i en ellers ukjent og fremmed hverdag i et nytt land.

7. Sektor Velferd

Sektor Velferd består av tjenesteområdene

- Helse
- Institusjon
- Re-/habilitering og mestring
- NAV*/Flyktning

* NAV Tolga inngikk i vertskommunesamarbeid NAV Nord-Østerdal fra 1.10.18.

7.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren

Tjeneste	**Antall brukere**
Legetjenesten	1227 har fastlege på Tolga pr 31.12.19
Helsestasjon	98 – 0-5 år, 199 – 6-15 år
Tolga sykehjem	14 heltid + 5 korttid
Hjemmesykepleie	56(68)
Hjemmehjelp	46(49)
Trygghetsalarm	31(32)
Omsorgslønn	3
TFF	32 (27)
Rus/psykisk helse	56 (50)
Ergoterapi	83 (79)

Ressursinnsats	**Årsverk**
Sektorleder –	1,0
Enhetsledere	3,0
Legetjenesten	3,8
Helsesøster	1,0 – inkludert 0,2 prosjektmidler
Jordmor	0,1
Psykisk helse/Rus	2,0 – inkludert prosjekt Ruskonsulent
Fysioterapi	1,5*
Sykehjem	13,75**
Hjemmetjenesten	15,72***
Ergoterapeut	1,0
TFF	3,2 ****
Kjøkken	2,08
Flyktningetjenesten	2,8
Sum årsverk	**49,45 (50,95 ink fysioterapi)**

Nettobudsjett 2019 (i 1000 kr)	**40 056**
Nettoregnskap 2019 (i 1000 kr)	**40 051**
Mindreforbruk	**5**

- *Private med driftstilskudd- Ikke ansatt i kommunen.
- ** inkludert lærling 0,33 og Kjøkkensjef 1,0
- *** inkludert lærling 0,8
- **** Økning 0,2, og overført 1,0 fra oppvekst

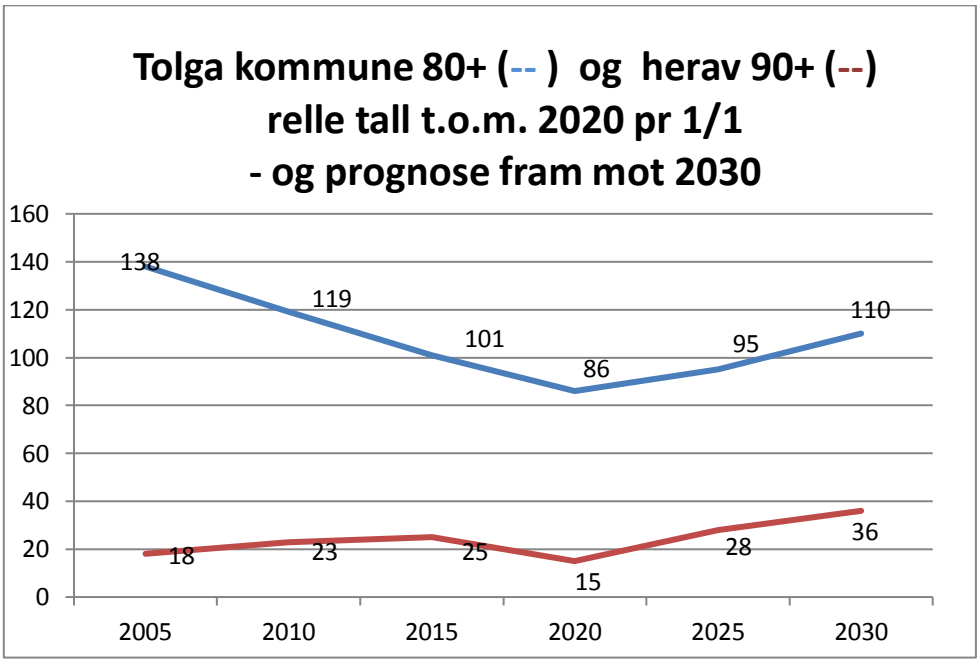

Antall innbyggere i Tolga kommune 80 år og eldre, og hvor mange av disse som er over 90 år. Tabellen viser reelle tall fra 2005 til 2020 og en prognose fram til 2030. Antallet innbyggere over 80 år har gått betydelig ned de siste 15 årene. Antallet 80+ vil stige igjen framover mot 2030, men bare opp mot det nivået som var for noen få år siden.

7.0.2 Tiltak 2019

Som støtter opp under Kommuneplanens samfunnsdel (2015-2027) hovedmål og satsingsområder

Hovedmål	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Identitet og tilhørighet	Vi skal revidere og forbedre strategiplan for mottak og integrering av flyktninger/asylsøkere. Vi skal systematisk øke samhandlingen mellom frivillig og offentlig sektor for å skape et mangfold av arenaer for aktivitet og deltakelse	Vi har arbeidet med denne planen og strategien er tatt delvis i bruk. Områdene samhandling helse, psykisk helsetjeneste ved mottak og oppfølging er forbedret. Vi har hatt fokus på å kople på frivillige for aktiviteter og deltakelse; sommerskole hvor flyktninger tok ansvar for dugnad og vedlikehold av sansehagen, samarbeid med frivilligsentralen om aktiviteter for eldre, flyktninger og andre. Vi har frivilligsamling i april hvor vi både påskjønner de frivillige og jobber fram bedre kvalitet på samarbeidet
Bolyst og attraktivitet	Vi skal praktisere hverdags-rehabilitering gjennom gode hjemmetjenester og ergoterapitjenester, slik at flere kan bo i eget hjem så lenge som mulig på tross av funksjonssvikt Aktivt bistå innvandrere, flyktninger og vanskeligstilte til å leie på det private boligmarkedet eller å gå fra «leie til eie» i egen bolig	Vi har fokus på bistand og tilrettelegging i hjemmet slik at flere kan bo hjemme lenge Vi har etablert gode rutiner for rehabiliteringspasienter for å oppnå at flest mulig kan mestre å bo hjemme etter sykdom/funksjonsfall Vi har i 2018/2019 boliger som legges ut for salg og vi bistår i prosessen med at leietakerne eller evt. andre vanskeligstilte får muligheten til å kjøpe og eie disse boligene
Kommunale tjenester	Vi skal bli bedre på forventnings-avklaringer og være tydelige på kommunens rolle i tjenesteyting	I dialogen med den enkelte bruker og pårørende, i skriftlig materiale

Areal-strategier	Vi skal bidra til mestring, deltakelse og god helse gjennom universell utforming	Vi går inn i enkeltsaker med veiledning og bistand. Vi har bidratt i prosessene med nybygg barnehage, kulturbygg og rehabilitering skole
Sikkerhet og beredskap	Det er gjennomført kartlegging av brannsikkerhet, som en del av forebyggende-satsing, i kommunale boliger og hos hjemmeboende med tjenester etter Lov om kommunale helse- og omsorgs-tjenester Sektorleder og nedsatt gruppe for brannforebyggende tiltak	Vi kartla i 2017 brukere som bor i kommunal bolig og/eller har vedtak om helse-/omsorgs- eller oppfølgingstjenester fra kommunen. Resultatene fra kartleggingen har vært fulgt opp i 2018 og følges opp videre

7.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Velferd – 2019
Satsingsområder og retning for Velferd i Tolga:

- Helsefremming og forebygging
- Samhandling
- Livskvalitet
- Ledelse
- De ansatte som ressurs

Satsings-områder	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Helsefremming og forebygging	Vi skal ha fokus på hverdags-rehabilitering; kompetanse-heving i målrettede arbeidsmetoder for alle i sektoren Drift av rehabiliteringsavdeling Lavterskel dagaktivitets-tilbud (Prosjekt Kvinnegruppe Helblad)	Rutiner for oppfølging av rehabiliteringspasienter praktiseres og er i kontinuerlig forbedring. Vi har definerte rehabiliterings-rom ved omsorgstunet. Rehabiliteringsavdelingen har vært i drift i 2019. Kvinnegruppe Helblad har gitt tilbud 1 dag pr uke i 2019. Deltagelsen i gruppa har vært avtagende, helt ned i 1-2 deltakere. Etter en evaluering er det bestemt å avslutte prosjektet ved årsskiftet, men jobbe videre med å

	Vi skal være et naturlig førstevalg når kommunens innbyggere velger fastlege	videreføre tilbudet i en noe annen form.
	Vi skal styrke muligheter til å opprettholde funksjonsnivå ved medisinsk råd og veiledning	Vi har økende andel som velger fastlege i egen kommune.
	Vi skal utvikle legekontorets fokus på samfunnsmedisin	Gjennom året har vi fått på plass stabil bemanning og jobbet med gode rutiner for drift av legekontoret. Vi følger bedre opp de med kronisk sykdom til å mestre egen helse.
	Vi skal øke egenmestring til de med kronisk sykdom gjennom bedre diagnostisering, medisinsk oppfølging og veiledning	
	Skape gode og helsefremmende holdninger til ungdom om kropp og psykisk helse	
	Systematisk bruk av kartleggingsverktøy for tidlig innsats	Vi har stadig bedre oppfølging av enkeltbrukere, kartlegging av nye brukere og oppfølging gjennom rus-/og psykisk helsetjeneste Ulike kartleggingsverktøy i rus-/psykisk helsetjeneste, legetjenester, ergoterapitjenesten, demensteam
Samhandling	Vi skal videreutvikle arenaer for samhandling	Gjennom formelle møtearenaer har vi videreutviklet samhandlingen internt i sektoren, innad i kommunen og med eksterne samarbeidspartnere
	Vi skal videreutvikle samhandlings-kompetansen hos de ansatte gjennom medarbeiderskap, kompetanseheving og godt arbeidsmiljø	Vi har satset på medarbeiderskap og arbeidsmiljø i personalmøter, i samling nyansatte

		Kompetanseheving ved å delta på ulike kurs og fagmøter eksternt og internt
	Organisasjon og møtestruktur er tilpasset slik at disse bygger oppunder samhandling som naturlig arbeidsform	Har fått satt struktur på organiseringen, slik at vi i stor grad gjennomfører samhandling
Livskvalitet	Vi skaper livskvalitet gjennom aktivitet, arbeid og deltakelse	Daglige aktiviteter ved omsorgstunet for hjemmeboende og beboere
		Mat-gruppe og sosial samling hver onsdag for brukere av TFF
	Vi har aktiviteter og arrangement (aktivitetskalender) i samarbeid med Frivillig sektor og pårørende	Ulike arrangementer og små turer ved Omsorgstun og Frivilligsentral
		Dagtilbud personer med demens (Inn på Tunet- Helblad) to dager pr uke
	Vi skal ha frivilligsamling med Tolga Frivillig-sentral	Kafé på omsorgstunet (som brukes til strikke-kafé, OL-kafé, wii-spill- kafé)
	Vi innhenter systematisk bruker-erfaringer og ønsker for aktiviteter som gir økt livskvalitet	Aktivisering av flyktninger og innvandrere gjennom bl.a. sommerskole og deltagelse i Olsok på Tolga.
		Frivilligsamling er gjennomført i april 2018 med innhenting av ideer og ønsker for aktiviteter
	Vi videreutvikler samarbeidet med frivillig sektor og tar i bruk kunnskapen innhentet fra brukererfaringer	
Ledelse	Gjennom lederutviklingsprogram, styrker og videreutvikler vi felles ledelseskultur, slik at vi fremstår tydelige og enhetlige i lederrollen	2019 vært preget av utskifting av både enhetsledere og sektorleder. Enhetsledere har vært midlertidig ansatt, og ny sektorleder startet 23.12.19.

De ansatte som ressurs	Vi jobber med felles tiltak knyttet forbedrings-områder identifisert i 10-faktor-medarbeider-undersøkelsen Medarbeiderskap og medarbeider-rollen videreutvikles ved gjennom personalmøter/oppfølgingsarenaer gjennom året Bruk av kompetansen hos de ansatte der det til enhver tid er behov	Kompetanseheving på ulike områder, arbeidsmiljø spesielt i fokus på enkelte enheter, innspill er kommet til lederutviklingsprogrammet fra alle ansatte i sektoren, Møtestruktur og innhold er i utvikling fra rene «informasjonsmøter» til mer «lærende møter» og at man skiller på dette Ansatte og enhetsledere har dette fokus for å løse de oppgaver og utfordringer vi til enhver tid

7.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Folkehelse	Vi setter forebygging på dagsorden internt og eksternt Vi koordinerer aktiviteter på tvers av sektorer Vi finner løsninger og tiltak sammen med de ulike sektorene Av de prioriterte gruppene eldre, ungdom og innvandrere, er satser vi i 2018 spesielt på innvandrere	Forebyggende tiltak i helsestasjon, rus- og psykisk helsetjeneste, dagtilbud, kvinnegruppe, gruppe/trim basseng fysioterapi, mat-gruppe TFF Gjennom fagmøter og møter i enhetene finner vi løsninger og muligheter på tvers Har styrket arbeidet rettet mot flyktninger og integrering i 2019 ytterligere. Sommerjobb for flykninger

«Tolga dyrker måltidet»	Vi satser videre på eget kjøkken ved omsorgstunet med meny ut fra rådende kostholdsanbefalinger og sesongens råvarer Vi skal bevare lokale mat-tradisjoner Vi skal bruke mat og måltider for å skape aktivitet blant beboere/ brukere hjemme og i institusjon, god matlyst og god helse Veilede barn og foreldre helse-fremmende kosthold	Kjøkkenet leverer mer mat til hjemmeboende ved Omsorgstunet, vi har fire faste hovedmåltider ved Omsorgstunet og har forskjøvet måltidene tilpasset beboernes behov og døgnets timer Sesongens råvarer benyttes og mattradisjoner ivaretas Mat og tradisjoner introduseres for flyktninger via introduksjonsprogrammet Mat og måltider daglig arena for aktiviteter og sosiale møter Kjøkkenpersonalet er Frokostvert hver ukedag fra 08-10 ved Institusjon(sykehjem) Og (stort sett) har en fått til dette på Omsorgsleiligheter i Lyngmostuan, hvor renholdspersonalet har tatt rollen som tilretteleggere ved frokostmåltidet. Helsestasjon veileder foreldre ut fra rådende retningslinjer og følger opp enkeltpersoner/familier ved behov Rus- /og psykisk helse følger opp enkeltpersoner/familier med spesielle utfordringer

7.0.5 Økonomisk resultat- Velferd samlet

Velferd samlet sett kommer ut på budsjett (et lite mindreforbruk)

Psykisk helsevern har en innsparing på 264', som i hovedsak skyldes tilførte prosjektmidler til stilling rusarbeid hvor ansettelsen ble forskyv ut i året, samt noe refusjon sykepenger. Barnevern har en innsparing på 562' i forhold til budsjett både på administrasjon, barnevernsvakt og på tiltakene. Kommunepsykologstillingen ble besatt ut i året, slik at det gir en innsparing jfr budsjett på 87'

Sosialtjenesten kommer ut på budsjett –og mindreforbruk i sosialhjelp ses i sammenheng med merforbruk på kvalifiseringsordningen.
Flyktningetjenesten har merforbruk, både på sosialhjelp og bosetting. Men hele tjenesten totalt sett kommer ut med mindreforbruk på grunn av pålagt bruk av budsjettert flyktningefond på bl.a. introduksjonsordningen hvor det ikke var tilsvarende høye utgifter

Det er et vesentlig merforbruk på Hjemmesykepleien (3810) og Tolga sykehjem (3830), totalt over 1,5 mill. Overskridelser på lønn er på over 2 mill, men dette henter en innpå på høyere inntekter enn budsjettert. Likevel er merforbruket for stort. Fra des-19 er det ny turnus og arbeidsplan i gang. Det er noe høyere grunnbemanning, men en forventer nedgang i bruk av vikar/vakanse og overtid. Sektor Velferd har en innsparing på 600', pga vakant stilling som sektorleder samt sykepengerefusjon. Utgiftene til bygningene på omsorgstunet gir samlet sett en innsparing på 340' jfr budsjett (her liger også husleieinntektene på omsorgsboliger som er høyere enn budsjettert)

7.1 Helse

7.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall brukere**
Legetjenesten	1227 har fastlege på Tolga legekontor 31.12.2019 (+ 27 i løpet av 2019)
Helsestasjon	98 (0-5 år), 199 (6-15 år)

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder	1,0 (kommunelege 1 er enhetsleder)
Legetjenesten	3,8
Helsesøstertjenesten/ Jordmor	1,0 inkl. 0,2 prosjekt styrket skolehelsetjeneste

Fysioterapi	1,5 (private m/ driftstilskudd)
Rådgiver	0,35
Sum	**7,65**

7.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

3110 Helsestasjon

I henhold til forskrifter og veileder utfører tjenesten spe- og småbarns kontroller, hjemmebesøk hos nyfødte, skolehelsetjeneste samt vaksinering av barn og reisevaksinering for alle aldergrupper. Tjenesten samhandler med andre kommunale og interkommunale instanser om oppfølging av barn og unge med spesielle utfordringer. Kommunene har mange flerkulturelle barn og familier som kan ha behov for ekstra oppfølging i forbindelse med ankomst til kommunen, familiegjenforening eller ved barsel- og spebarnstid.

3120 Jordmortjenesten

I 2019 ble det registrert 15 fødsler i kommunen. Svangerskapskontrollene har i løpet av året foregått på fødeavdelingen på Tynset sykehus. Fra 2020 vil jordmor være tilbake på Tolga og kontrollene vil foregå her.

3211 Legetjenesten

Tolgingene bruker sitt legekontor i stadig større grad og legetjenestene har gjennom året kunnet yte faglig forsvarlige og tilgjengelige tjenester til kommunens innbyggere og besøkende via legekonsultasjoner på kontoret, enkle pasientkontakter, telefonkonsultasjoner, hjemmebesøk m.v.

Ved årsskiftet 2011/2012 hadde 1 121 tolginger valgt seg fastlege ved vårt kontor, tilsvarende 66,7 % av befolkningen. Ved årsskiftet 2019/2020 har 1 227 valgt sin fastlege på Tolga legekontor, noe som tilsvarer 78,5 % av befolkningen.

Kommunene er pålagt å ha øyeblikkelig-hjelp-tjeneste 24 timer i døgnet alle årets dager. Tolga Legekontor er legevakt for alle som bor og oppholder seg i kommunen på hverdager mandag-fredag. Utenom kontortiden er det organisert legevakt som er lokalisert på Tynset Sykehus (Nord-Østerdal Interkommunale Legevakt). Tolgas leger dekker 2 av 15 vakter (kveld/natt/helg) i dette samarbeidet, tilsvarende om lag en 20 % legestilling.

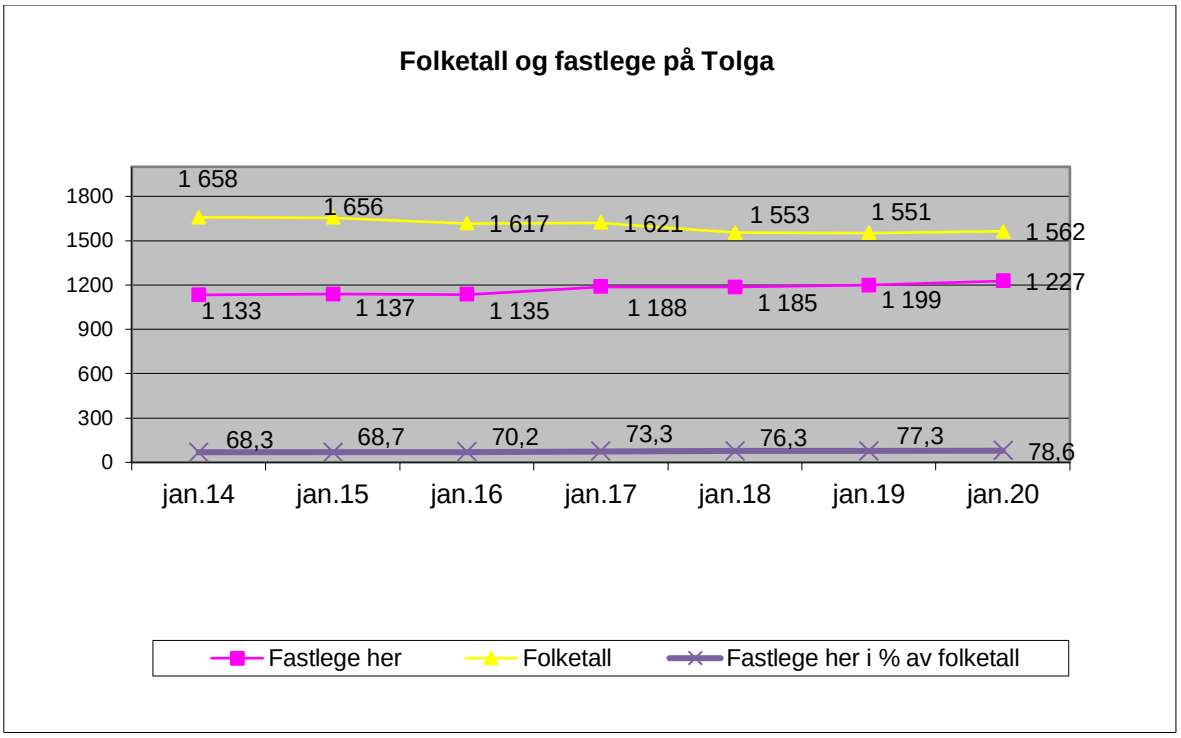

3260 Fysioterapitjenesten

Kommunen har driftsavtale med to fysioterapeuter på privat basis og kommunen kjøper 8 timer fysioterapi pr uke som fordeles mellom pleie- og omsorg, helsestasjonen og skolehelsetjenesten. Det forholdsvis beskjedne timetallet krever god organisering for å få mest mulig ut av timene kommunen kjøper. Fysioterapeutene gir individuelle fysioterapi- behandlinger, en del gruppetilbud og bassengtrening. Virkende fra 01.08.18 ble fysioterapiavtalen redusert med 25%. Reduksjonen ble delt mellom fysioterapeutene. Driftsavtalen er dermed 87,5, tilsvarende 31,5 t/uke, 45 uke/år. Det meldes om økende ventelister for å få fysioterapibehandling, og utfordringer med å få prioritert nok tid til samarbeid med pårørende/ foreldre og andre faggrupper. Akutte tilstander og rehabilitering etter operasjoner prioriteres. Stadig flere diagnoser krever langvarig behandling i stedet for kirurgi, og det kreves før kirurgi vurderes. Postoperativt er også behovet for rehabilitering mer langvarig enn tidligere anbefalt. Hovedvekten av pasienter er henvist med muskel- skjelettplager. Mange fleste av disse har langvarige, livslange behandlingsbehov, eller behov for hyppig oppfølging for å kunne stå i arbeid, unngå sykemeldinger, eller kunne bo hjemme.

Miljørettet Helsevern - tilsynsarbeid

Ingen tilsyn eller oppfølging av virksomheter etter forskrift om miljørettet helsevern er gjennomført siden 2012. Dette arbeidet må det settes mer fokus på framover.

3540 Edruskapsvern

Tjeneste edruskapsvern inneholder inntekter fra salgs- og skjenkeavgifter fra virksomheter som har ordinær bevilling for salg og skjenking av alkoholholdig drikke, og enkeltpersoner og foreninger

som får bevilling til å skjenke alkohol ved enkeltanledninger. Utgiftspostene er kontroll av virksomhetene som selger og skjenker alkoholholdig drikk. Securitas AS har oppdraget kontrollene i Nord-Østerdal. De 2 faste salgsstedene og de 7 virksomhetene som har ordinær skjenkebevilling skal kontrolleres uanmeldt 4 ganger pr år. I tillegg kan vi bestille kontroll av enkeltarrangementer.

3600 Barnevern

Barneverntjenesten i Nord-Østerdal er et interkommunalt samarbeid mellom Alvdal, Folldal, Rendalen, Tolga og Tynset kommuner der Tynset er vertskommune

Overordnede mål for tjenesten er:
- Sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.
- Sikre god integrering av enslige mindreårige flyktninger.
- Gi samarbeidsinstanser god informasjon og sørge for bedre kjennskap til barneverntjenesten blant befolkningen

Hver skole, barnehage og helsestasjon i de fem kommunene har sin kontaktperson i barneverntjenesten. Barneverntjenesten skal ha årlige møter med samarbeidende instanser som bl.a. PPT, familievernkontor, psykiatritjenesten,BUP, helsestasjonen, politi og NAV. I tillegg deltar barnevernet i BUT (barne- og ungdomsteam) og OBS-team i den enkelte kommune der dette er etablert

Kompetansestrategien som er utarbeidet er et ledd i barnevernreformen som vil tre i kraft i 2022. Barnevernreformen skal gi mer ansvar til kommunene på barnevernsområdet, og styrke kommunenes forebyggende arbeid og tidlig innsats. Målet er at endringer i barnevernet skal bidra til at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt.

I 2018 startet vi arbeidet med å etablere en døgnkontinuerlig akuttberedskap i barnevernet. Vi inngikk samarbeid med Ringsaker interkommunale barnevernvakt, og 2 september 2019 trådte denne i kraft. Det innebærer at vi på dagtid svarer vår vakttelefon selv, mens det på kveld/natt/helger og høytidsdager er Ringsaker interkommunale barnevernvakt som besvarer telefonene fra vårt distrikt. Pga vår geografiske beliggenhet og avstand til Ringsaker er det etablert en stedlig beredskapsvaktordning her som rykker ut ved behov.

Økonomi: For barneverntjenesten i Nord-Østerdal samlet viser regnskapet en innsparing på kr. 2 348. Mye av grunnen til den store innsparingen kommer av at vi i store deler av 2019 har gått underbemannet pga langtids sykmeldinger hvor vi ikke har hatt inn vikarer. I deler av svangerskapspermisjoner har vi også valgt å ikke ta inn vikarer. Det har vært foretatt løpende vurderinger omkring disse situasjonene, og tillitsvalgte har vært holdt orientert. Kommentarer til økonomisk resultat i og utenom familie for hver enkelt av samarbeidskommunene følger senere i årsberetningen.
Regnskapet for **Tolga** viser en innsparing både i og utenom familie. I familie ble et besøkshjem ikke igangsatt og utenom familie er besparelsene i hovedsak på reduserte fosterhjemsgodtgjøringer og utgiftsdekninger.

På Tolga er det en økning i antall meldinger, antall undersøkelser og antall avsluttede undersøkelser mens antall barn med hjelpetiltak er noe redusert. Antall barn med omsorgstiltak er redusert fra 5 til 4 fra 2018 til 2019.

3520 Krisesenter

Vi kjøper tjenester av Gudbrandsdal krisesenter sammen med flere kommuner i Nord – Østerdal. Årsmeldingen herfra godkjennes ikke før styremøte og representantskapsmøte i begynnelsen av mai-20.

7.1.3 Oppsummering og konklusjoner

De enkelte deltjenestene innen kommunehelsetjenestene har få ansatte (1-3) og er meget sårbare for fravær. Denne sårbarheten og ikke avsatt vikarbudsjettet gjør det krevende å opprettholde gode og tilgjengelige tjenester og samtidig holde stramme budsjettrammer. Samarbeidet og samhandlingen mellom kommunelegene og deltjenestene fungerer godt og det blir avsatt nødvendig tid til dette.

Tolgingenes oppslutning om og bruk av sitt legekontor er stadig økende Antallet som har valgt seg fastlege på Tolga Legekontor har økt med 28 i løpet av 2019, fra 1199 til 1227. Alt i alt har vi kunnet yte faglig gode og tilgjengelige helsetjenester for kommunens innbyggere og besøkende i 2019.

7.2 Institusjon

7.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall brukere**
Sykehjem	14 langtidsplass + 5 korttidsplasser
Matombringing	35/uke

Ressursinnsats	**Årsverk**
Enhetsleder –	1,0
Sykehjem	12,75
Kjøkken	3,08
Sum	**16,83**

7.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

3830 Sykehjemmet

Ved overgangen til 2020 var det 11 beboere på langtidsopphold og 4 beboere på korttidsopphold ved sykehjemmet. Gjennom året har det vært et stabilt belegg med et gjennomsnitt på 12

langtidsopphold og 3- 4 korttidsopphold derav rulleringsopphold for to brukere. Belegget er noe i underkant av kapasiteten på i alt 19 sengeplasser totalt. Omsorgsboligene i Lyngmostua og Kronmostua har «tatt over» en del brukere som ellers ville kunne ha behov for institusjonsplass

Det er vektlagt samarbeidsløsninger på tvers mellom avdelingene. Et eksempel på god samhandling er ordningen med «frokostvert». En av kjøkkenpersonalet er tilstede og tar ansvar for frokostservering i den avdelingen det trengs mest. Måltidsrutinene ved omsorgstunet som fungerer godt. Fire måltider med lunsjmåltid midt på dagen og middag på tidlig ettermiddag har vist positiv effekt hos beboerne både med tanke på ernæring og for å skape ro og trivsel rundt måltidene.

Brukergruppene ved sykehjemmet har endret seg noe gjennom de senere årene. Som følge av samhandlingsreformen skal kommunen gi tjenester til personer som utskrives tidlig fra sykehus og som har behov for rehabilitering med mål om hjemreise til egen bolig. Det har derfor vært en økning i antall korttidsbeboere hvor fokuset er opptrening og hverdagsmestring. Samtidig skal det gis tilbud om «vanlige» sykehjemsplasser til eldre med behov for langtidsopphold i institusjon. I kombinasjon mellom brukergruppene ser vi en del utfordringer ved det å drive rehabilitering og sykehjem sammen. Det er tilrettelagt 5 rom for korttidsopphold med tanke på rehabilitering og vurderingsopphold, disse rommene er lokalisert i enden mot Kronmostua. Uten å ha en tilrettelagt skjermet avdeling har det vært utfordrende å ivareta beboere med demensdiagnoser på en tilfredsstillende måte. Planleggingen av å få åpnet skjermet avdeling igjen(Kårstua) har pågått gjennom høsten. Målsettingen er å åpne avdelingen i starten av 2020.

Bygningsmessig har Omsorgstunet et hjemlig preg hvor vi skaper en trivelig atmosfære med muligheter for å drive aktiviteter for beboerne. De ansatte på sykehjemmet har farget tøy for å gi mindre institusjonspreg.

Arbeidsoppgavene fordeles i vaktbok med bl.a ansvarsvakt.

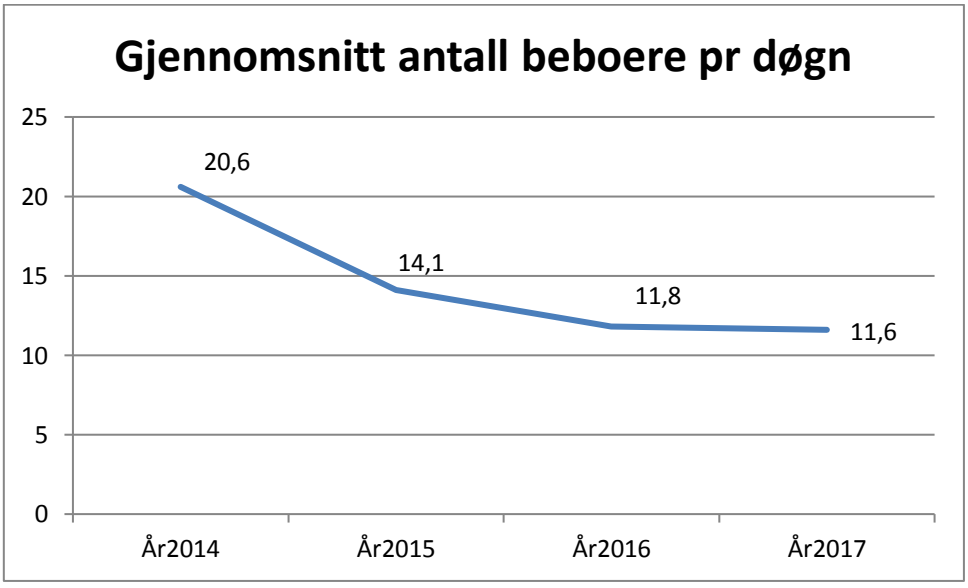

År	Liggedøgn	Beleggsprosent	Gjennomsnitt antall beboere pr døgn
2012	8253	119,0 %	22,6
2013	8136	117,3 %	22,3
2014	7528	108,6 %	20,6
2015	5162	94,2%	14,1
2016	4856	88,7% (15 pl)	11,8
2017	4233	61% (19pl)	11,6
2018	4479	64,6% (19 pl)	12,3
2019	4380	63,2 (19 pl)	12

Når alle 19 plassene ved sykehjemmet er belagt 365 døgn i året utgjør dette 6935 liggedøgn = 100 % belegg.

For å få innvilget langtidsopphold skal alle andre muligheter være utprøvd, som maksimalt tilsyn og bistand fra hjemmesykepleien og hyppige korttidsopphold, også kalt «rulleringsopphold» med fokus på å opprettholde funksjons- og mestringsevne.

Bevegelser ved sykehjemmet i 2019. Tall for 2018 i parentes

Antall utskrivninger etter langtidsopphold, inkl. dødsfall	5 (9)
Rehabiliteringspasienter 573 liggedøgn	1,5 pr døgn
Korttidsopphold utredning 40 døgn	0,1 pr døgn
Korttidsopphold(anna formål) 265 døgn	0,7 pr døgn

3840 Kjøkkenet

Kjøkkenet lager stort sett all mat fra bunnen av. Det satses mye på bruk av lokale råvarer og kortreist mat. Temaet ernæring blir satt høyt da viktigheten av riktig kosthold til beboerne er viktig. De ansatte på kjøkkenet jobber tett opp mot de øvrige ansatte i tjenesten. En kostgruppe sammensatt av personell fra sykehjem og kjøkken jobber tett sammen. Samarbeidet har bl.a. resultert i tiltak som innføringen av det fjerde måltid, som har vært meget vellykket. Frokostvert

fra kjøkkenet er også et prosjekt som er satt i gang for å øke matlyst blant beboere, dette fungerer også godt med tanke på ernæring.
Antall porsjoner som ble utkjørt til hjemmeboende på bygda i 2019 (2018 i parentes):
1528 (1653) porsjoner. Et snitt på 30 (31) porsjoner i uka.

I omsorgsboligene ble det solgt 5600 (6638) porsjoner i 2019, et snitt på 107 (127) porsjoner i uka. Det er frivillighetssentralen og de ansatte i hjemmetjenesten som kjører ut maten. Tjenesten er preget av stabilt og faglig dyktige ansatte med mye kunnskap om mat og riktig ernæring.

7.2.3. Oppsummering og konklusjoner Institusjon (Sykehjem og Kjøkken)

Også i 2019 har tiltaksteamet prioritert tildeling av korttidsopphold til utskrivningsklare pasienter fra sykehuset. Det har ikke forekommet ventetid på overføring fra sykehuset til korttidsplass i kommunen. I forhold til samhandlingsreformen ser vi fortsatt trenden med en økning av pasienter som utskrives tidlig fra sykehus og som trenger rehabilitering/ korttidsopphold. Samhandlingsreformen har utfordret oss på nye faglige utfordringer som gjør at vi er avhengig av stadig kompetanseheving og kursing av ansatte.

Videre har vi også en utfordring ved at sykehjemmet skal gi tilbud til flere brukergrupper i ulike aldersgrupper og med ulike omsorgsbehov. Ved utgangen av året ser vi særlig behovet for en bedre tilrettelegging og organisering av omsorgen for personer med demens og planleggingen for å gjenopprette en skjermet enhet er i gang med tanke på gjenåpning i starten 2020.

Etter implementering av plattformene har det vært krevende for både ansatte og ledere å fastholde endringer og organisering. Vi jobber videre med å øke kompetansen innen rehabilitering og demensomsorg, samt å forbedre dokumentasjon i EPJ (elektronisk pasientjournal) Vi har fokus på god kvalitet i tjenestene, trivsel for beboere og ansatte og god dialog med pårørende.

Samhandling mellom sykehjem og kjøkken er god. Frokostvert videreføres i ukedagene og kan brukes på den avdelingen det er behov da dette kan variere ifht til beboerne sin funksjon. Dette er vellykket og verdifullt tiltak, med tanke på både ernæring og trivsel for beboerne.

7.3 Re-/habilitering og mestring

7.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall brukere**
Hjemmesykepleie	56 (68)
Hjemmehjelp	46 (49)
Trygghetsalarm	31 (32)
Omsorgslønn	3

TFF	32(27)
Rus/psykiatri	56
Ergoterapi	83

Ressursinnsats	**Årsverk**
Enhetsleder	1,0
Hjemmetjenesten	13,61
Hjemmehjelp	1,94
TFF	1,4
Ergoterapeut	1,0
Rus -og psykiatri	2*
Sum	**20,95**

* 1 stilling er prosjekt Ruskonsulent

7.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

3702 Ergoterapitjenesten

Ergoterapitjenesten har mottatt 176 henvendelser i 2019 fordelt på 83 brukere. 24 av disse ble ikke ferdigbehandlet. Hovedsakelig på grunn av henvendelser sist på året, men også fordi noen brukere har behov for varig oppfølging. Responstid har ikke oversteget 3 uker, unntatt etter ferieavvikling. Behandlingstiden har vært varierende fra 1 uke til 7 måneder avhengig av sakens omfang. Som tidligere år har de fleste henvendelser kommet fra eldre med bevegelsesvansker. Spesielt for 2019 er at antall henvendelser vedrørende oppfølging av barn har økt. Antall henvendelser vedrørende rehabilitering har vært mindre enn i 2018. En mengde henvendelser registreres ikke da de løses fortløpende gjennom dagen /uken, for eksempel forespørsler fra Institusjon og Hjemmebaserte tjenester. Gjennom hele 2019 har tjenesten jobbet i forhold til innføring av velferdsteknologi, planlagt og utført kompetansehevende tiltak innenfor fagfeltet rehabilitering, og vært kommunens representant i Samhandlingsforum Rehabilitering som arrangeres av Sykehuset Innlandet og KS. Tjenesten er representert i Nord Østerdal Rehabiliteringsforum (NØRF) som arbeider for å styrke rehabiliteringskompetanse i sykehus og kommuner.

Koordinerende enhet (KE)
Pr november 2019 var det 15 brukere med individuelle planer (IP). Det var 7 ansatte i Tolga kommune med rollen som personlig koordinator for disse brukerne.
KE har hatt 2 møter i 2019 hvor de har samarbeidet om å finne koordinatorer til 4 brukere. Det har også vært jobbet med ny sammensetning i KE, og man har evaluert KE`s mandat.
Systemkoordinator har siden oktober 2019 jobbet med implementering av nettbasert IP i kommunen, og hatt kurs/opplæring og oppfølging samlet og individuelt for personlige koordinatorer.
Systemkoordinator har også vært i dialog med Oppfølgingstjenesten ved Nord-Østerdal videregående og Røros videregående med mål om samarbeid hvis ungdom får vansker på skolen og etter endt skoletilbud.

3800 – 3810 Hjemmebaserte tjenester

Hjemmebaserte tjenester omfatter mange trinn på «omsorgstrappen». Det er alt fra de nederste «trinnene» med trygghetsalarm, matombringing, praktisk bistand, omsorgslønn, ett besøk pr uke til 5-6 besøk i døgnet. Spekteret på tjenesten er vid og det samme er brukernes funksjonsnivå og alder.
I tillegg til alle faglige og praktiske oppgaver med og for bruker, er det å gi trygghet til brukeren en viktig del av tjenesten, samt å hjelpe dem til å se muligheten for å klare en del selv. Brukerne har behov for mer sammensatt hjelp for å kunne fungere i egen bolig, og ofte bistand for tilrettelegging av boligen. Dette kan være en stor utfordring da en ofte kommer for sent inn i tilretteleggingsfasen. De fleste pårørende er positive til hjemmetjenesten og legger forholdene til rette og samarbeider for å finne de beste løsningene for brukeren.

3812 Dagtilbud for hjemmeboende med demens, Helbladgården
I Demensplan 2015 er det et mål at alle kommuner innen 2015 skal ha et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. I Tolga kommune er dagtilbudet ved Helbladgården, *Inn På Tunet*, videreført med plass til 7 brukere, tilbud 2 dager pr uke. Å nå fram til nye deltagere, og å komme inn tidlig nok er et kontinuerlig arbeid, og en utfordring.

Enhetsleder mottar rapport hver måned om drift og aktiviteter i tillegg til at det er månedlige møter med leder for hjemmetjenesten, noe som er viktig for kontinuitet og oppfølging.

Det legges stor vekt på måltidene og fysisk aktivitet. Det sosiale fellesskapet gjennom samvær og felles opplevelser via turer og besøk i nærområdet, er med på å stimulere den mentale helsen. Stabilt oppmøte, positive tilbakemeldinger fra deltagere og pårørende viser betydningen av tilbudet, også som en nødvendig avlastning for pårørende. De kan da klare å stå i situasjonen lengre for slik å kunne forebygge og utsette en eventuell innleggelse i institusjon.

3450 Rus-/ og psykisk helsetjeneste

Vi har hatt et fellesprosjektet i rus sammen med Os kommune som ble avsluttet 31.12.18, bl.a. med bakgrunn i at NAV Os fremover skal samarbeide nordover med kommunene Røros og Holtålen. Tolga søkte om videre prosjektmidler på egne vegne i 2019. Fra juli 2019 har vi hatt

100% rus-prosjektmidler til ansetningen av helsefagarbeider med videreutdanning i rus- og avhengighet for å styrke tjenesten på dette området. Midlene varer frem til juni/juli-2020. Det er videre søkt på prosjekt midler for et år til, usikker på om disse midler er innvilget og i hvilken stilling størrelse det evt. blir.

Tjenesten skal gi et lavterskeltilbud med individuell oppfølging, Vi ønsker å hjelpe alle innbyggere i Tolga uavhengig av alder. Tjenesten er en viktig brikke i Bondens nettverk, opp imot flyktningetjenesten med kartlegging av psykiskhelse til deres ny ankommende.

Fagleder har samarbeidet tett med helsesykepleier i saker med barn u/16 år der det er ønske behov. Vi har de siste to år også fått flere barn og unge og deres foreldre inn i tjenesten (barn u/16 år), de kommer oftest uoppfordret (ikke via fastlege eller helsesykepleier) med et problem. Vi har heldigvis korte linjer- dialoger mellom både fastleger, foreldre, skole, BUP og barnevern slik at alle u/16 år får et så riktig oppfølgings tilbud ut fra sitt individuelle behov som mulig. Dette ser vi på som en fordel av at vi er en egen liten kommune. I første del av 2019 var det ikke mulig å opprettholde det da vi hadde sykmelding i tjenesten- men fra høsten har vi hatt løpende kontakt flere ganger i uka.

Ved inngangen av 2019 var det ikke rom for å prioritere gruppetilbud og/eller forebyggende arbeid i tjenesten da det hadde vært svært lite ressurser over tid, etter at ruskonsulenten ble avsluttet og langtids sykmelding. Det er derfor gledelig at vi nå igjen har klart å starte opp igjen et Gruppetilbud- Møteplassen som startet opp siste del av 2019 – fast torsdager 12-14 - dette er et tilbud for alle innbyggere i kommunen uavhengig av alder og diagnose. Det skal være en sosial møte plass for alle, for å forebygge uhelse blant våre innbyggere.

Behovene hos brukerne kan være forskjellig. Noen har behov for tett oppfølging, noen behov for hjelp til å finne frem i systemet rundt seg, andre vil være tilknyttet tjenesten vår som en trygghet i dårlige perioder å tar mer kontakt ved behov. Den psykiske helsetjenesten opplever likevel i 2019 å ha fått brukere med mer alvorlig sammensatte problemer, brukere med mer medvirkning de vet mer hva de har krav på. Det blir større fokus på den helhetlige behandlingen til den enkelte (inkluderer familien). Vi ser også en endring på at det er mer psykisk uhelse- mer stress-symptomer og yngre brukergrupper som tar kontakt. Fremover er det viktig både å kunne fortsette med typen lavterskeltilbud som vi har i dag, samt styrke samarbeidet med helsestasjon for å få mer fokus på forebyggende tiltak-tidlig inn, Vi fortsetter undervisning om rus og psykisk helse i skolen, tjenesten og politi har foreldreveiledning sammen i programmet UTSATT som blir gjennomført på foreldremøte til ungdomskolen hvert år. Tjenesten er også en viktig del av kommunens kriseberedskap. Psykiatrisk sykepleier sitter som leder i kommunens kriseteam. Tjenesten har hatt verdensdag markering- for alle skolebarna i begge grunnskolene høst 2019, servering av skolelunsj ved hjelp av lokale næringsdrivende i nabo kommunene. Dette satte barna stor pris på å vi fikk markert viktigheten med å forebygge psykisk uhelse blant barn og unge.

Oppfølging og behandling av prosjektstillingen

2018 2019

13 stk med Rusproblematikk	4 personer med rusproblematikk
6 psykisk helseplage)	16 personer med psykiske helseplager o/18
Til sammen 19 personer	Til sammen 20 personer

Oppfølging og behandling av Rus- og psykisk helsetjeneste

2018 2019

26 stk o/ 18 år	34 personer o/18
5 stk u/ 16 år	2 personer u/16 år
Til sammen 31 personer	36 personer til sammen

I tillegg foretas engangssamtale/kartlegging med flyktningbarn

3891 Tjenesten for funksjonshemmede, TFF

I 2019 har arbeidet med å utvikle tjenestetilbudet innom TFF fortsatt og tjenesten driftes av 1.4 årsverk organisert under enhetsleder Re-/habilitering og mestring. I desember begynte et arbeid med å utøke antall årsverk i tjenesten grunnet en omorganisering av personal kring en brukere i skolealder og dette arbeid vil fortsette under 2020. TFF har fortsatt hatt samarbeid med fagleder for psykiatri og ruskonsulenten for Tolga/Os kommune der brukere med sammensatte behov vurderes for hjelpetiltak. Tjenesten skriver, og følger opp, vedtak til personer som er i behov for tjenester innom TFF sin virksomhet (f.eks boveiledning, støttekontakt, avlastning, dagtilbud og VTA-plass). I tillegg utfører personalresursene innom TFF boveiledning i hjemmene til et antall brukere. TFF har kjøpt VTA-plasser (Varig Tilrettelagd Arbeid) på arbeidsmarkedsbedriften Tos Asvo for 2 personer i løpet av året. For en person, som tidligere hadde sin VTA-plassering på Tos

Asvo, har vi skapt et tilbud på Tolga Omsorgstun der han kommer og utfører vaktmestertjenester to dager for uken, og får tilgang på en god faglig miljø samt sosial tilværelse. 2019 var tredje året som TFF har hatt Matgruppe i hele året (oppstart vinteren 2016). Gruppen, bestående av 7-8 brukere innom TFF, treffes hver onsdag og torsdag på Omsorgstunet og spiser sammen i en hjemmelignende miljø. I 2019 har Matgruppen hatt tilbud om å bruke bassenget på Tolga og denne aktivitet har blitt utført på torsdager før Matgruppen treffes.

Under 2019 (2018 i parentes)

Type tjeneste	Antall brukere	Omfang
Boveiledning (opplæring i dagliglivets gjøremål)	8 (8)	14,5 timer per uke
Støttekontakt / fritidskontakt	17 (14)	68 timer (+6 timer til transport, avsluttet i mars)
Avlastningshjem	1 (1)	En helg per måned
Avlastning i institusjon	2 (1)	Per 6 uker: 4 helger + 12 døgn
Dagtilbud i institusjon	1 (1)	6 uker (sommer- og høstferietilbud)
Dagtilbud sysselsetting	1 (1)	8 timer per uke
Kjøp av VTA-plass	2 (1)	En plass på 30% under hele året og en plass på 100% under sommeren.

Samhandlingsreformen

Pleie og omsorgstjenesten har et godt samarbeid med Sykehuset Innlandet, avd. Tynset. Pasienter skrives ut tidligere enn før, det er færre liggedager på sykehus og behandlingen fortsetter i hjemkommunen. Tolga kommune har klart å ta imot alle utskrivningsklare pasienter til rett tid. Vi har hatt kapasitet til å ta imot fra både sykehus og direkte fra hjemmet/legevakt gjennom hele 2019.

Det merkes et økende press på rus-/og psykiatritjenesten, ettersom flere nå skal få hjelp for sine helseplager i kommunen og ikke i like stor grad i 2.linjetjenesten.

KAD- somatikk

Utarbeidet et tilbud om *kommunal akutt døgnplass* sammen med 5 samarbeidskommuner (FARTT-kommunene) i Nord- Østerdalen, dette etter lovendringen 01.01.16. Tilbudet gis ved kjøp av plasser på Tynset Sykehus og tjenestetilbudet har fungert godt for kommunens innbyggere.

KAD- rus-/psykiatri
Fra 010117 ble dette en lovpålagt tjeneste for kommunene. I Tolga opprettet vi etter hvert et tilbud knyttet til et rom ved Omsorgstunet fra juli 2017. Prosedyrer er utarbeidet og tilbudet er benyttet av en pasient i 1 døgn i 2019. Tjenestetilbudet er under utvikling og evaluering for å bedre dette.

Frivillige organisasjoner
Mye frivillig arbeid utføres ved omsorgstunet av lag og foreninger. Det er alt fra besøk av barnehage, handlevogn fra sanitetsforeningen i Vingelen, kulturskole/skole, trekkspillklubb, sangkveld, bingo, kino og andakt. Frivillighetssentralen koordinerer mye av arbeidet samtidig med at de har ansvar for deler av matombringingen. Frivillighetssentralen er en viktig samarbeidspartner for omsorgstjenesten og vi ønsker å videreutvikle samarbeidet og innholdet. Det jobbes nå med besøkstjeneste i regi av frivillighetssentralen og kommunen, dette i et samarbeid med Røde Kors. En utfordring en ser, er å få tak i nok frivillige, men vårfest og samling med faglig påfyll for frivillige våren 2019 var vellykket. Frivilligsentralen gjør også en innsats for inkludering av flyktninger gjennom ulike tiltak og arrangementer.

Demensteam:
Et tverrfaglig team som utreder og følger opp brukere med demens og følger opp pårørende. Teamleder har 20% tid avsatt spesielt til dette arbeidet pr i dag.

Omsorgsboliger

De 10 omsorgsboligene i bokollektivet Lyngmostua har vært i bruk siden høsten 2015. Her får beboerne tjenester som hjemmeboende, med mulighet for tilsyn og omsorg. Beboerne tilbys 4 måltider pr. døgn som kan spises i felleskap med ansatte tilstede, eller i egen leilighet dersom man ønsker. Ved utgangen av 2019 er alle 10 leiligheter bebodd. Det samme gjelder for de 10 «eldre» leilighetene i Kronmostuan. Ved inngangspartiet til Lyngmostuan er det tilrettelagt med en liten kafe. Her trives beboerne godt. Denne blir mye brukt til ulike aktiviteter og kan være en fin variasjon fra de andre oppholdsrommene. Her settes i gang ulike TV-program, spill, radio, stikkekafe, eller «fotball-pub». Gavemidler er brukt for å skape denne kaféen.

7.3.3 Oppsummering og konklusjoner
Som en del av prosjekt «Tolga kommune 2020 – Robust og bærekraftig for framtiden» har man fulgt opp føringene i styringsplattformen for Sektor Velferd. Plattformen gir sektoren en overordnet retning for arbeidet med tanke på en god, effektiv og bærekraftig tjenesteproduksjon innenfor de til enhver tid gjeldende rammer. Endringen i struktur satt seg, og det er etablert faste fagmøter i de ulike tjenestene.

8.NAV og flyktningetjenesten

8.1 NAV i Nord-Østerdal
Nav Nord-Østerdal er organisert i et vertskommunesamarbeid mellom kommunene Tynset, Tolga, Alvdal og Rendalen med Tynset som vert. Samarbeidet har fungert i godt og vel 1 år etter at kommunestyrene vedtok ordningen høsten 2018. Det er signert en egen samarbeidsavtale mellom kommunene og inngått partnerskapsavtale mellom stat og kommune. Partnerskapsavtalen er signert av fylkesdirektøren i NAV innlandet og vertskommunen Tynset v/ rådmannen.

NAV har to styringslinjer: Statlig del ledet av NAV-direktøren i NAV Innlandet, og kommunal del underlagt rådmannen. NAV-leder rapporterer til begge. Det er partnerskapsmøtet som er samhandlingsarenaen for det lokale NAV-kontoret. Alle rådmenn i vertskommunesamarbeidet inviteres til å delta i partnerskapsmøtene. Medarbeidere på kommunal side i NAV Nord-Østerdal er formelt ansatt i Tynset kommune. Det er gitt gjensidig tilganger til IKT-løsninger på statlig side

Etter omorganiseringen til vertskommunesamarbeid har NAV Nord-Østerdal gjennom året 2019 opprettholdt lokal tilstedeværelse 3 dager i uken i hver kommune. Medarbeiderne har vært samlet på Tynset-kontoret to dager i uken. Det har vært jobbet med utvikling av felles kultur og fagmiljø, og det er enighet i partnerskapet om at inngåelse av vertskommunesamarbeidet har gitt positiv effekt i forhold til å styrke fagmiljøene og redusere sårbarhet. Kontoret er organisert i tre forskjellige team: Arbeid og ung, Arbeid og helse og Arbeidsinkludering og økonomi.

Medarbeidere/ Sykefravær: Sykefraværet har vært høyt med 9,5%. Fraværet har ulike og sammensatte årsaker men noe kan ha tilknytning til høy arbeidsbelastning over tid

Organisasjon: Det ble rekruttert inn 5 nye medarbeidere totalt (stat og kommune) i løpet av 2019 som følge av at tidligere ansatte sluttet, for enten å gå over i annen jobb eller gå av med pensjon. Dette er en forholdsvis stor utskiftning av medarbeidere på så kort tid, som medfører at det krever ressurser og omstilling for å gjenbygge kompetanse og samhandling i kontoret. Det er for øvrig rekruttert inn personer med relevant og høy kompetanse

	Tynset	**Alvdal**	**Rendalen**	**Tolga**
Sosialhjelpstilfeller	135	51	56	51
18-24 år	36	11	9	5
25-44 år	62	30	27	29
45-66 år	32	10	16	16
67 år og over	4	0	2	1
Ugyldig f.nr	1	0	2	0

Økonomisk resultat:

2019 er første året etter sammenslåing til vertskommunesamarbeid og tallene gir et noe uoversiktlig bilde. Det jobbes fortsatt med å arbeides å lage gode rutiner for samhandling mellom kommunene, oppfølging av årshjul og rapportering på økonomi. Tallene på økonomisk sosialhjelp har samlet sett for kommunene oversteget hva som var budsjettert med for 2019. Noen av de bakenforliggende årsakende til dette er at sammenslåing til vertskommune, herunder ny organisering av arbeidsoppgaver, stor turnover i personalet og sykefravær, ved sykefravær har det ikke vært innleid vikar. Tilgang på kvalifisert vikar er ofte utfordrende i forhold til kortsiktige engasjement i sykevikariat. Dette har ført til at oppfølging av bruker, ut i lønnet arbeid ikke har vært tilstrekkelig prioritert/ ikke mulig å følge opp med knappe ressurser. Oppgaver på økonomisk råd og veiledning har blitt liggende.

1. Dette har ført til at flere brukere har hatt behov for økonomisk stønad over tid
2. Flere brukere har hatt behov for økonomisk sosialhjelp, når tjenesten, råd og veiledning ikke har blitt utført. Jfr. Punkt.1 underforbruk i kvalifiseringsstønad – tett og kontinuerlig bruker oppfølging tar tid.

Summen av høyt sykefravær 9,5 %, organisering i vertskommunesamarbeid og mange nye medarbeidere, med behov for opplæring i et komplisert regelverk og system, har dette ført til overforbruk på økonomisk sosialhjelp, og at hovedfokuset har vært på vedtaksskriving for å sikre livsopphold for brukerne.

8.2 Bosetting og inkludering (Flyktningetjenesten)

Som følge av omorganiseringen ble Flyktningetjenesten gjenværende i Tolga, og er så langt ikke plassert under noen av de eksisterende enhetene i sektor velferd. Tjenesten har inntil videre vært organisert direkte under sektorleder velferd.

Avdeling for bosetting og inkludering har siden opprettelsen av Nav Nord-Østerdal i 2018 vært lagt direkte under sektorleder for velferd.
Tjenesten var ved inngangen til 2019 bemannet med 1,7 årsverk:

- Programrådgiver for introduksjonsprogrammet: 70 % stilling.
- Koordinator for bosetting og inkludering; 70 % stilling.
- Kulturtolk- og boveileder: 30% prosjektstilling.

I forbindelse med at mangeårig programrådgiver gikk av med pensjon i juni ble det bestemt at Tolga kommune skal delegere ansvaret for introduksjonsprogrammet for flyktninger til Tynset kommune, ved Tynset opplæringssenter. Denne ordningen ble effektuert ved skolestart mot slutten av august og tilsvarer 70% stilling. Tynset kommune sender refusjonskrav til Tolga hvert halvår.
Tolga kommune fikk i juni 2019 tilsagn om prosjektmidler gjennom Folkehelseprogrammet som førte til at vi kunne utvide kulturtolk-prosjektet. Prosjektet tar utgangspunkt Tolga kommunes eksplisitte fokus på medvirkning og tett oppfølging i bosettingsprosessen og har hatt en interkommunal dimensjon ved at kulturtolken har designet og utført et felles undervisningsopplegg med deltakere fra Alvdal og Tynset. I tillegg har han vært tilgjengelig for bo og familieveiledning i hjemmet i de samme kommuner. Målgruppa for pilotprosjektet er nyankomne kongolesiske flyktninger. Det er Hedmark fylkeskommune (nå Innlandet) som administrerer midlene.
På ettervinteren ble det i tillegg rekruttert en person med relevant språk og kulturkompetanse til å følge opp et nyankommet barn med særskilte behov på skole og SFO. Dette ble i all hovedsak finansiert gjennom et øremerket særtilskudd fra IMDI.

For å kunne håndtere det daglige flyktningarbeidets økende kompleksitet ble det på mot sommeren opprettet en mindre stillingsprosent som fagleder i tjenesten.
Dette betyr at bemanningen i tjenesten ved utgangen av 2019 var som følgende:

- Koordinator for bosetting og inkludering: 60% stilling.
- Fagleder for bosetting og inkludering: 40% stilling.
- Kulturtolk- og boveileder: 80% prosjektstilling.
- Assistent ved Tolga skole og SFO: Midlertidig engasjement tilsvarende 50% stilling

Tolga kommune har i 2019 bosatt 9 overføringsflyktninger samt 2 personer gjennom familiegjenforening. Dette var i tråd med politisk vedtak om at kommunen ønsket å ta imot inntil 10 flyktninger. Siden vi i desember 2018 også bosatte 8 overføringsflyktninger ble bosettingstallet i løpet av en 10 måneders-periode på 19 personer. 17 av disse overføringsflyktninger fra Kongo.

Dette reflekterer det generelle flyktningelandskapet i Norge de siste årene. Det kommer svært få asylsøkere til Norge og personer som blir bosatt i kommunene er hovedsakelig overføringsflyktninger som kommer direkte fra utlandet gjennom FNs høykommissær

Flyktningetjenesten i Tolga har gjennom mange år jobbet aktivt og godt i sitt integreringsarbeid. Blant annet har vi nylig utviklet retningslinjer i bosettingsarbeidet som skal sikre forutsigbarhet, likebehandling, transparens og selvinvolvering i bosettingsprosessen. Hovedmålet er at flyktninger bosatt i Tolga skal komme i inntektsbringende arbeid og kunne forsørge seg selv i framtida. I samsvar med sterke politiske føringer de siste årene har programrådgiver spisset arbeidet sitt mot arbeidsretting av introdeltakerne. Dette har blitt gjort gjennom god kartlegging av flyktningenes kompetanse og evner samt tett oppfølging av språktrenings/praksisplasser.
Tolga har i løpet av 2019 hatt totalt 24 deltagere i introduksjonsprogrammet for flyktninger. Ved inngangen av året 20 personer og ved utgangen 16.
Etter at Tynset kommune tok over ansvaret for introduksjonsprogrammet og dets deltakere høsten 2019, har hovedfokuset vært å implementere fagsystemet Visma Flyktning for Tolgas programdeltakere. Lovpålagte formelle vedtak om deltakelse, individuelle planer (IP og permisjoner samt fraværsføring, loggføring av samtaler og betaling av introstønad kan håndteres gjennom dette fagsystemet.
Ved inngangen av året hadde 13 av Tolgas programdeltakere språktreningsplass (STP). Ved utgangen av året hadde 3 personer et eller annet arbeidsrettet tilbud. 1 person på vanlig STP i bedrift, samt 2 personer på sy-kurs i regi av Tynset opplæringssenter og Ungt Entreprenørskap Hedmark

8.3 Arbeidsmarkedstiltak

3521 Driftstilskudd TOS ASVO A/S

Arbeidsmarkedsbedriften TOS ASVO er et aksjeselskap som eies med like deler av kommunene Os og Tolga. Bedriften er godkjent for til sammen 20 tiltaksplasser, 5 plasser i tiltaket arbeidsforberedende trening (AFT) og 15 varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) for personer med uføretrygd. Varig tilrettelagte arbeidsplasser finansieres av NAV stat og Tolga kommune i fellesskap med fordelingen ¾ fra staten og ¼ fra kommunen.

3522 Driftstilskudd Meskano

Meskano er regionens største attføringsbedrift og tiltaksarrangør. Bedriften er eid av kommunene Tynset, Os, Tolga, Rendalen, Alvdal og Folldal. Bedriftens formål og samfunnsoppdrag er å avklare, kvalifisere og formidle personer fra passive ordninger til et ordinært arbeidsmarked eller til utdanning. Kommunen betaler driftstilskudd for varig tilrettelagt arbeidsplasser (VTA)

9. Interkommunale samarbeid Tolga kommune inngår i

Tiltak	Form	Regnskap 2018	Regnskap 2019	Endr %
FIAS	AS	2 232 408	2 302 060	3,1
MeSkano	AS	39 764	40 845	2,7
TOS ASVO	AS	264 600	272 280	2,9
Abakus (innkjøp)	AS	272 103	259 340	-4,7
IKT Fjellregionen	IKS	3 119 214	3 228 360	3,5
Revisjon Fjell	IKS	253 000	265 000	4,7
Kontrollutvalg Fjell	IKS	154 000	159 000	3,2
Midt-Hedmark Brann og red	IKS	1 393 918	1 393 918	0,0
Nord-Østerdal Musiker	Vertskommunesamarbeid	56 245	48 590	-13,6
Teater i Fjellregionen	Vertskommunesamarbeid	11 788	12 000	1,8
PP-tjenesten inkl. logoped	Vertskommunesamarbeid	789 045	852 526	8,0
Arbeidsgiverkontroll	Vertskommunesamarbeid	133 422	105 418	-21,0
Legevakt + AMK	Vertskommunesamarbeid	704 908	730 791	3,7
Jordmortjeneste	Vertskommunesamarbeid	60 335	0	0,0
Barnevern (inkl. tiltak)	Vertskommunesamarbeid	2 736 983	2 455 248	-10,3
Geo-data	Vertskommunesamarbeid	577 833	505 508	-12,5
Skoleledersamarbeidet TAT	Vertskommunesamarbeid	506 472	466 983	-7,8
Kultur for læring TATO	Vertskommunesamarbeid	200 000	200 000	0,0
Krisesenter	Kjøp av tjeneste	117 348	118 811	1,2
TFF (kjøp av instutisjonspla	Kjøp av tjeneste	502 600	736 176	46,5
Regionrådet for Fjellregione	Avtalebasert samarbeid	77 650	77 550	-0,1
Destinasjon Røros	Avtalebasert samarbeid	161 060	173 814	7,9
Verdensarvsenter	Avtalebasert samarbeid	75 585	75 000	-0,8
NAV	Vertskommunesamarbeid	0	893 053	0,0
Skatteoppkrever	Avtalebasert samarbeid	213 151	221 610	4,0
Kommunepsykolog	Vertskommunesamarbeid	0	50 078	0,0
Voksenopplæring (intro)	Vertskommunesamarbeid	1 247 750	1 130 289	-9,4
SUM		**15 901 182**	**16 774 248**	**5,5**

Interkommunalt samarbeid utgjør 10,7 av kommunens samlede utgifter i 2019.

10. Investeringsprosjekter i 2019

Nedenfor angis de investeringsprosjektene som ble vedtatt for 2019 og hva som er statusen pr utgang 2019. Prosjektets nummer i *Budsjett 2019 og Økonomi og handlingsprogram 2019-2022* angitt i parentes ( ) bak prosjektnavnet.

Beskrivelse og status hvert enkelt investeringsprosjekt:

10.1 (5.1.1) Organisasjonstilpasning/ planarbeid

Arbeidet ikke kommet i gang i 2019 og rammen overføres til 2020 jfr. budsjettvedtak 16.12.19

10.2 (5.1.2) Gatelys

Prosjektet er gjennomført i 2019.

10.3 (5.1.3) Utbedringer kommunale boliger

Utsatt til 2020

10.4 (5.1.4) Dølmotunet - Restaurering av fjøstaket, låvebrua og bjelker i fjøset

Prosjektet er gjennomført.

10.5 (5.1.5) Kommuneplanens arealdel

Tiltaket er ikke i gang. Rammen overføres til 2020.

10.6 (5.1.6) Tolgensli boligfelt – infrastruktur

Tiltakene er gjennomført i hht plan framlagt for formannskapet mai 2019.

10.7 (5.1.2) Vingelen skole, tilpasninger bygg og vognrom

Prosjekt ble i hovedsak ferdigstilt i 2019. Det gjenstår noen arbeider rundt inngangspartiet til storbarnsavdelingen. Prosjektet ble vesentlig dyrere enn planlagt. Dette skyldes at det under arbeidene ble avdekket behov for utbedringer av bygget som ikke var avdekket på forhånd slik at omfanget ble vesentlig større.

10.8 (5.1.3) Tolga sykehjem, nye senger

Det er innkjøpt 2 senger ut fra behov. Anskaffelsen for øvrig gjennomføres i 2020 gjennom felles rammeavtale for flere kommuner.

10.9 (5.1.4) Tolga sykehjem, utbedringer sykehjemsfløy

Arbeidet er ikke kommet i gang i 2019, og rammen overføres 2020.

10.10 (5.1.5) Lagerhall vaktmestere

Prosjektet er ikke gjennomført og prosjektet overføres til 2020. Egnet hall stipulert til kr 720 000,-. Beløpet lånefinansieres.

10.11 (5.1.11) Oppgradering kommunehuset

Det er behov for oppgradering både bibliotek og servicetorget. Det er brukt av midlene til arkitekt og tegninger, samt brannalarmsystemet. Restbeløpet på 1 550 000 overføres til 2020.

10.12 (5.1.7) Barnehage, skole og kulturhus – ombygging og nybygg

Prosjektet ble lagt ut på anbud før jul 2018. Tilbud ble mottatt på senvinteren og forhandlinger med tilbyderne ble gjennomført før påske. Endelig vedtak for gjennomføring av prosjektet ble gitt i april. Byggestart var i slutten av juni. Deler av arbeidene som skulle gjøres i skoledelen ble gjennomført i 2019. Riving av Vidarheim og grunnarbeider gjennomført på kulturdelen. Bygningsarbeidene ved ny administrasjonsdel i hovedsak ferdigstilt. Restramme på 48 155 000 overføres til 2020.

10.11 (5.1.8) Barnehage, skole og kulturhus – uteområde

Planlegging og brukermedvirkning gjennomført i 2019. Opparbeidelse av parkeringsplass på nedsiden av skolen gjennomført. Opparbeidelse av uteområdet gjennomføres i 2020. Rest ramme på 3 000 000 overføres til 2020.

10.13 (5.1.13) Tak på Tolga kirke

Det er gitt investeringstilskudd til kirken i 2019 på kr. 100.000.

10.14 (5.2.14) Velferdsteknologi

Det er jobbet med prosjektet i hele 2019 og brukt betydelige ressurser i form av tid til forberedelser, anbud, anskaffelse mm, uten at det er ikke foretatt noen investering. Ramma på 125 000,- overføres til 2020.

10.14 Gang sykkelvei Tolga bru østsiden

Prosjektet er gjennomført

10.15 Varmesentral

Tiltaket i stor grad gjennomført anleggsmessig, men prosjektet er ikke ferdigstilt i 2019. Det gjenstår en del avklaringer mht enova støtte, anleggsbidrag og økonomisk avklaringer med underleverandører i prosjektet.

10.16 (5.1.6)Helsesenter – garasjeporter

Garasjeporter er skiftet ut. Tiltaket er gjennomført

11. Investeringer – VAR-området – selvkost 2019

11.1 (5.3.2) Hovedplan – vann og avløp

Arbeidet er i gang og vil ferdigstilles i 2020. Ubrukt ramme,- overføres til 2020.

11.2 (5.3.6) Prøveboring grunnvannsbrønn

Det er behov sikre både en reservevannkilde, muligens ny hovedvannkilde. Det er prøveboret i etter grunnvannsforekomst i Erlia. Vannmengde og vannkvalitet på denne grunnvannskilden ga ikke ønsket resultat. Det arbeides videre med andre områder for reservevannskilde i 2020.

11.3 (5.3.2) Vann og avløp i sentrum (ved skole og kulturbygg)

Prosjektet ses i sammenheng med byggeprosjekt ved skole, kulturbygg og barnehage. Arbeidet vil i stor grad skje våren 2020 sammen med andre utomhusarbeide.

11.4 (5.3.3) Vannledning – kryssing av Glåma

Hovedvannledning over Glåma graves ned i elvebunnen. Prosjektet kobles sammen med byggeprosjekt ved skole, kulturbygg og barnehage. Arbeidet vil i stor grad skje sommeren 2020 sammen med andre utomhusarbeide.

OPPSUMMERING INVESTERINGER

Det har i 2019 vært størst fokus på vårt hovedprosjekt Barnehage, skole og kulturhus med uteområde. For de øvrige prosjekter har det vært en del endringer ved at noen prosjekter har hatt merforbruk og fått overført midler fra andre prosjekter. Og noen prosjekter er overført til 2020.

Det er stort sett god budsjettdisiplin på investeringsprosjekter, men det settes større fokus på dette i 2020.

14

Kommuneportrettet

Toppkommune trenger flere folk

Tolga har over tid vist stabilt gode resultater, men kommunen har en **FARETRUENDE** befolkningsutvikling.

Tolga

Thomas Frigård

Tjenester

Plassering i Kommunebarometeret

Økonomi

Korrigert netto driftsresultat

Næringsliv

Framtids

Forventet folketallsutvikling

Konklusjon